

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
אמור
י"ג – י"ט אייר תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :

הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

ניכפרו אדיום הכפורים – על כפרת שעיר הנעשה בחוץ, שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף. **הא אמרינן** – לקמן: "אחת בשנה", כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה, ואף על גב דהאי בשעיר הפנימי כתיב, הא איתקוש להדדי כדאמר במתניתין. **קא סלקא דעתך כל חד וחד מחבריה נמי** – של פסח הסמוך לראש חודש נמי מראש חדש לכפר על הטהור שאכל את הטמא, ובראש חדש שביעה ליה לרבי מאיר כרבי שמעון. ושל סוכות הסמוך לשל יום הכפורים נמי מדיום הכפורים לשאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף, ושל יום הכפורים משל סוכות לאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, והדר גמרי בולהו כל חד וחד מדסמיך ליה, עליונים מתחתונים ותחתונים מעליונים. **למד מן חלמד** – בהיקש קאמר, והני בולהו היקשא נינהו. **בולהו** – מראש חדש גמר לטהור שאכל את הטמא, וראש חדש מיניהו לשאין בה ידיעה כלל, ובולהו מדיום הכפורים לאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף, וכן הוא מהן לשאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.

איבא = באמת. **קרא עלי מועד** – במסכת תענית (כט, א): תמוז דההיא שתא אם של שנה השניה ליציאת מצרים שנשתלחו בה מרגלים, בעשרים ותשעה בסיון מלויי מליהו לתמוז, לפיכך אירע בו יום חזרת מרגלים בשמונה באב. **ויבכו העם בלילה ההוא**", בתשעה באב בכו בביה של חנם והוקבעה להם בכיה לדורות. **לשבור בחורי** – בחורבן הבית. **ובפרטו שיירה** – שלא הזכיר כאן יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף בכפרה של אלו. **הכי נריסנן: אחת לא משמע ליה** – דכי כתיב "אחת" בשעיר הנעשה בפנים כתיב. **אלא לעולם אחת משמע ליה נמי אחיצון דהא איתקוש ושאני הכא דאמר קרא כו'** – הכי פירושא: "אחת" דסיפיה דקרא, דממעטינן מינה שאין אחר מכפר בפרהו, דסמיך "כפר" ל"בשנה", משמע ליה נמי אחיצון. דהא בשעיר פנימי כתיב ביה, כדכתיב "מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר", וחטאת

ואיתקוש שעירי רגלים לשעירי ראשי חדשים – ואם תאמר: הוה ליה דבר הלמד בגזרה שוה דראשי חדשים מציץ, וחזר ומלמד אדרגלים בהיקש, ופלוגתא היא דרב פפא ומר זוטרא ב"איזהו מקומן" (ובחים נ, א)! ואי הוה אמר דפנימי נמי איתקוש בהאי היקשא דמועדות, שהוכחר בסדר קרבן מוספין, דכתיב "מלבד חטאת הכפורים" – הוה אתי שפיר, דהשתא איתקש רגלים לפנימי דמכפר אטומאת מקדש וקדשיו. אבל קשה: לרבי שמעון בן יהודה ולרבי מאיר, דאית להו דרגלים מכפרים אטהור שאבל הטמא, היכי ילפינן הא בהיקש מראש חודש! ראש חודש גופיה לא ילפינן ביה דך בכפרה אלא מגזרה שוה מציץ! ועוד קשה: אי פנימי נמי איתקש בהאי היקשא, אמאי איצטריך לרבי יהודה "חטאת לה'" חטא שאין מכיר בו אלא ה'? הא איתקש ראש חודש ורגלים לפנימי דמכפר אטומאת מקדש וקדשיו, וליכא לאוקמה בהו אלא באין בה ואין בה! ויש לומר: כיון דציץ לאו עבודה היא אלא תכשיט – חחר ומלמד, דהא דלמד אינו חוזר ומלמד היינו בעבודה עצמה. אבל קשיא: לרבי מאיר, היכי ילפינן בראשי חדשים ורגלים אין בה ויש בה מחיצוין? הא חיצון גופיה לא גמרינן אלא משעיר הפנימי שמכפר על דבר שיש בה ידיעה! ותירץ רבינו תם בספר הישר: דכיון דהך היקשא דמועד הוי היקשא גמור לחיצון ורגלים מראשי חדשים לענין חטא שאין מכיר בו אלא ה' דבתיב ביה בהדיא – עבדינן היקשא לכולה מילתא, אפילו לדברים דלא גמר אלא בהיקש ממקום אחר. וכן מוכח בסוף פרק "איזהו מקומן" (שם נג, א).

קא סלקא דעתך דכל חד וחד מחבריה גמר איני והאמר רבי יוחנן וכו' – השתא לא קשיא עצרת ויום הכפורים מאי איכא למימר כדפריך בסמוך, משום דכיון דכל חד וחד מחבריה גמר, אפילו להך דלא כתב ביה נמי "שעיר" "ושעיר" יליף מהך דלעיל, והואיל והך דלקמיה כתב "ושעיר". אבל לקמן פריך שפיר, דכיון דכולהו מראש חודש גמרי – לא מצי למילף עצרת ויום הכפורים דלא כתב בהו "ושעיר", והואיל ויש הפסק ביניהם ובין ראשי חדשים.

אלא דרגלים ניכפרו אדראשי חדשים – הא דלא פשיטא ליה דרשה ד"אותה" כמו דרשה ד"עון" – משום דרבי שמעון בן יהודה דריש "עון" ולא דריש "אותה". וכן צריך לפרש בסמוך גבי דרשה ד"אחת", דפשיטא ליה טפי דרשה ד"אחת בשנה" מדרשה ד"אחת יכפר".

מהו שיקרבו זה בזה – (שייך למשנה לעיל ב, ב) של ראש חודש זה בראש חודש אחר, או של רגל זה ברגל אחר, ניתא לכולהו שיקרבו. ותימה: דבעיא היא בפרק קמא דזבחים (ו, א) אי מכפר עולה אעשה דלאחר הפרשה, והשתא, אי לא מכפר היאך יקרב? הא לא הופרש על טומאה שאירעה בין זה לזה! ויש לומר: דהכא כיון דנאבד – נעקר הפרשתו, ואחר שהופרש במקומו כיפר על עבירות שהיה לו לזה לכפר, ובשיבא ראש חודש תחול עליו הפרשה לעבירות שעברו קודם לכן. והא דמייתי התם מבכורי עצרת, ולא אמרינן בשנשחט הראשון אינגאלי מילתא שלא תחול על השני הפרשה עד שעת שחיטה – לא דמי כלל לשעיר שאבד, דכבשי עצרת על דעת כן הופרשו שישחטו זה אחר זה.

אותה

1 וְאִיתְקוּשׁ שְׂעִירֵי הָרַגְלִים לְשָׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים, מַה
2 שָּׂעִיר דְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ בְּמִילְּתָא דְּקֹדֶשׁ מְכַפֵּר, אַף
3 שְׂעִירֵי רַגְלִים בְּמִילְּתָא דְּקֹדֶשׁ מְכַפֵּרִי. וְכִי תֵּימָא:
4 נִיכַּפְּרוּ אֲדְרֹאשׁ חֹדֶשׁ - הָא אָמְרִינַן: "אוֹתָהּ" - אוֹתָהּ
5 נוֹשֵׂא עָוֹן, וְאֵין אַחֵר נוֹשֵׂא עָוֹן. וְכִי תֵּימָא: נִיכַּפְּרוּ
6 אַדַּיּוֹם הַכִּפּוּרִים - הָא אָמְרִינַן: "אַחַת בַּשָּׁנָה" - כַּפָּרָה
7 זוֹ לֹא תְּהֵא אֶלָּא אַחַת בַּשָּׁנָה; אַמַּאי מְכַפְּרִי? אִי
8 עַל שֵׁשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְיֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף -
9 הָאי בַּר קָרְבָּן הוּא! אִי עַל שֵׁשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה
10 וְאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף - הָאי שָׂעִיר הַנַּעֲשָׂה בְּפָנִים
11 וְיוֹם הַכִּפּוּרִים תּוֹלֶה! אִי עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה
12 אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף - הָאי שָׂעִיר הַנַּעֲשָׂה בַּחוּץ
13 וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּרִי! עַל כָּרְחָךְ אֵינוֹ מְכַפֵּר אֶלָּא
14 עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף. "רַבִּי
15 מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַשְּׂעִירִים כְּפָרָתָן שָׁוָה" כו'. אָמַר
16 רַבִּי חָמָא בַּר רַבִּי חֲנִינָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר?
17 אָמַר קְרָא: "שָׂעִיר" "וְשָׂעִיר", הוֹקְשׁוּ כָּל הַשְּׂעִירִים זֶה
18 לָזֶה, וי"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן. קָסָלְקָא דַּעְתָּךְ כָּל
19 חַד וְחַד מֵחֲבֵרֵיהּ נָמֵר; וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַתּוֹרָה
20 כּוּלָּהּ לְמֵידִין לְמַד מִלְּמֵד, חוּץ מִקְּדָשִׁים שֶׁאֵין לְמֵידִין
21 לְמַד מִלְּמֵד! - הָא לָא קַשְׁיָא, כּוּלְּהוּ מִקְּמָא גְּמָרִי. -
22 תֵּינַח כָּל דִּכְתַב בֵּיהּ "וְשָׂעִיר", עֲצֶרֶת וְיוֹם הַכִּפּוּרִים
23 דְּלָא כָּתַב בֵּיהּ "וְשָׂעִיר", מְנָלָן? אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹנָה,
24 אָמַר קְרָא: "אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם", הוֹקְשׁוּ כָּל
25 הַמּוֹעֲדִים כּוּלָּן זֶה לָזֶה. - וְהָא רֹאשׁ חֹדֶשׁ לָאו מוֹעֵד
26 הוּא! - אֲבִיבָא, רֹאשׁ חֹדֶשׁ נָמֵי אִיקְּרִי מוֹעֵד, דְּרָאֲמַר
27 אֲבִיי: דְּאָמַר אַבָּיֵי: תַּמּוּז דְּהַהִיא שַׁתָּא מַלּוֹיֵי מַלְּיוּהוּ,

28 דִּכְתִיב "קָרָא עָלַי מוֹעֵד לִשְׁבֹּר בַּחוּרָי". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּמוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר בְּשָׂעִיר הַנַּעֲשָׂה
29 בְּפָנִים - שֶׁהוּא אֵינוֹ מְכַפֵּר בְּפָרָתָן, וְהֵן אֵינָן מְכַפְּרִין בְּפָרָתוֹ; הוּא אֵינוֹ מְכַפֵּר בְּפָרָתָן -
30 כְּפָרָה אַחַת מְכַפֶּרֶת שְׁתֵּי כַפָּרוֹת, הֵן אֵינָן מְכַפְּרִין בְּפָרָתוֹ - אָמַר קְרָא: "אַחַת
31 בַּשָּׁנָה", כְּפָרָה זוֹ לֹא תְּהֵא אֶלָּא אַחַת בַּשָּׁנָה. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא
32 בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף, וְעַל טָהוֹר
33 שֶׁאָכַל אֶת הַטְּמֵאָה - שְׂעִירֵי הָרַגְלִים וּשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשָׂעִיר הַנַּעֲשָׂה בְּחוּץ מְכַפְּרִין,
34 דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַאֲפִילּוּ שָׂעִיר הַנַּעֲשָׂה בְּפָנִים שֶׁיָּרְדָה, וְכַפָּרָתָן נָמֵי שֶׁיָּרְדָה. הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן
35 אוֹמֵר: שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין עַל טָהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטְּמֵאָה כו'. בְּשִׁלְּמָא דְּרָאשֵׁי
36 חֳדָשִׁים לָא מְכַפְּרֵי אַדְּרָגְלִים, דְּאָמַר קְרָא: "עָוֹן", עָוֹן אֶחָד הוּא נוֹשֵׂא וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא
37 שְׁנֵי עֲוֹנוֹת. אֶלָּא דִּרְגְלִים נִיכַּפְּרוּ אַדְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים! - אָמַר קְרָא: "אוֹתָהּ", אוֹתָהּ
38 נוֹשֵׂא עָוֹן וְאֵין אַחֵר נוֹשֵׂא עָוֹן. בְּשִׁלְּמָא דִּרְגְלִים לָא מְכַפְּרִין אַדִּיּוֹם הַכִּפּוּרִים, דְּאָמַר
39 קְרָא: "אַחַת בַּשָּׁנָה", כַּפָּרָה זוֹ לֹא תְּהֵא אֶלָּא אַחַת בַּשָּׁנָה. אֶלָּא דִּיּוֹם הַכִּפּוּרִים
40 נִיכַּפְּרוּ אַדִּרְגְלִים! - אָמַר קְרָא: "אַחַת", כַּפָּרָה אַחַת מְכַפֶּרֶת וְאֵינוֹ מְכַפֵּר שְׁתֵּי כַפָּרוֹת.
41 - וְהָא כְּתִיב "אַחַת", בְּשָׂעִיר הַנַּעֲשָׂה בְּפָנִים הוּא דִּכְתִיב! - אָמַר קְרָא: "מִלְּבַד"

חטאת

אותה לא משמע ליה – ואם תאמר: אם כן מנלן דמכפר אאין בה ואין בה? דלמא לא מכפר אלא אדראש חודש בריחא. דהיינו טהור שאכל את הטמא, ולא טמא שאכל את הקודש! דבשלמא לרבי שמעון, כיון דדריש "אותה" על ברחך מיבעי ליה לאוקומה כפרה דרגלים אאין בה ואין בה כדקתני לעיל. ולרבי מאיר נמי, אף על גב דלא דריש "אותה" אתי שפיר, דהא דריש חטא שאין מכיר בו אלא ה', וגם אית ליה גזרה שוה ד"ערך" "ערך" מציץ, ולפניך כולהו מראש חודש. אבל לרבי שמעון בן יהודה דלא דריש "אותה", ולא דריש נמי חטא שאין מכיר בו אלא ה', דהא קאמר דראש חדש לא מכפרת אלא על טהור שאכל את הטמא, קשה! ויש לומר: דלעניין זה ודאי דריש "אותה", כיון דלרגלים אין להם כפרה אחרת אלא זאת. אבל בשיש לרגלים כפרה אחרת, דהיינו אין בה ואין בה – מכפר נמי אדראש חודש. ולא פשיטא ליה דרשה ד"אותה", דסבירא ליה דאין סברא למעט שלא ישא אחר אותו עון, אלא בשאינו נושא אלא עון זה. והשתא אתי שפיר הא דפריך לעיל: אלא דרגלים אמאי לא מכפרי אדראשי חדשים, פירוש: אמאי לא מכפרי נמי אדראשי חדשים, ולא פשיטא ליה דרשה ד"אותה", כיון שיש להן כפרה אחרת כדפרישית. מיהו גבי דרשה ד"אחת בשנה" דפשיטא ליה טפי מדרשה ד"אחת יכפר", צריך לפרש כדפרישתי לעיל. ועוד יש לומר: דלרבי שמעון בן יהודה איתקוש שעירי רגלים לשעירי החיצון, מה חיצון מכפר על דבר שיש בו כרת, דהיינו טומאת מקדש וקדשיו – אף שעירי רגלים כן.

קדושה שבהן להיכן הלכה – ואם תאמר: הא בפרק בתרא דכתובות (קה, א) אמר דדייני גזירות נוטלין שכרם מתרומת הלשכה, וכן (שם קו, א) מגזיתי ספרים, וטובא חשיב התם – אלמא לב בית דין מתנה עליהן, ומאי קשיא ליה הכא? ויש לומר: דשאני התם דלא קדש קדושת הגוף.

מותר הקטורת – פירש הקונטרס: מותר משלשה מנין היתידים בכל שנה ממולוא חפנים ביום הכפורים, דאי אפשר שיכנסו כולם בחפניו. ובחמש פירש בו, דבלאו הכי יש מותר, שבכל שנה היו מפסנין שלש מאות ששים וחמשה מנים למנין ימות החמה ושלשה מנים לחפני כהן גדול ביום הכפורים, ומשלש מאות ששים וחמשה היה נשאר בכל שנה פשוטה אחד עשר מנין, כמנין ששנות החמה יתירים על שנות הלבנה. ואף על פי שהיו צריכין למלאות בהן לשנים מעוברות, שהן י"א י"ב וי"ג, מכל מקום צריכין היו לחדש בראש חודש ניסן כדי שיהיו מתרומה חדשה. ומיהו, הא דתניא בפרק קמא דכריתות (ו, ב) דאחת לשבעים ושתים שנה היו בו חצאים של שיריים – אי אפשר לפרש אלא ממותר שלשה מנים של יום הכפורים, שהרי כל מותר של אחד עשר של שנה פשוטה היו צריכין למלאות במעוברות, ובסוף המחזור חמה ולבנה שוין רק שעה אחת וארבע מאות שמונים וחמשה חלקים. אלא המותר שלשה מנים היה נשאר, ולא היה נכנס בחפניו אלא חצי מנה, ושני מנים וחצי נשאר בכל שנה, נמצא לשבעים ושתים שנה מאה ושמונים מנים, ועוד חסר ארבעה מנים לפלגא דשלש מאות ששים ושמונה, ולא דק. ויש ספרים דלא גרסי "שתים", אלא "אחת לשבעים שנה" ותו לא, וכן יש בירושלמי פרק "טרף בקלפי". וניחא טפי למימרא דלא דק, דאי גרסינן "שתים" לא ניחא כל כך. ובפטום הקטורת הכתוב במחזורים גרס: אחת לששים שנה או לשבעים שנה. ויכול להיות כשבלים ששים שנה בשתי שנים פשוטות זו אחר זו.

מפרישין – לא גרסינן "ממנה". שמתרומת הלשכה היו מפרישין, והתם במסכת שקלים (ו, א) לא איירי בתרומת הלשכה, ומאי "ממנה" שייך. **מפרישין** שכר האומנין – פירש הקונטרס: שמזכין להן על ידי אחד מן הגזברין. ולפירושו, הא דקאמר בסמוך: ומחללין אותה על מעות האומנין – היינו מדעתן, מאחר שכבר זכו בהן. ומיהו לשון "מפרישין" לא משמע אלא הפרשה בעלמא. ויקאמר נמי: נותנין אותה לאומנין בשכרן – משמע שעדיין לא זכו בשכרן, ולכך נראה דלב בית דין מתנה עליהן ובהפרשה בעלמא יהיו חולין. ואם תאמר: ולמה להו כולי האי? יתנו הקטורת מתחלה לאומנין בשכרן! ומיהו, לבן עוזאי דאמר במסכת שקלים בפרק "התרומה" (שם) דאין הקדש מתחלל על המלאכה, ניחא. ואפילו לרבי עקיבא נמי דאמר מתחלל על המלאכה – הני מילי בקטורת דיחיד, כגון במקדיש נכסיו ודיו בהן דברים הראוים לקרבנות צבור, דגבי הני מיתניא, אבל בקטורת של צבור דחמירו טפי. אי נמי, הבא איירי בשכר פטום אומני הקטורת של שנה חדשה, וצריך ליתן להן מתרומה חדשה. ולמאי דאמרינן במעילה בפרק "ולד תמורה" (יד, ב) דהני אומנין באומני הבנין, מכל מקום אין יכולין לתת הקטורת בשכרן, דאין נותנין שכרן אלא מקדושת בדק הבית. **וכי** תימא דכל קדושת דמים נפסל בטבול יום – ואם תאמר: בלא נתינה למכתשת נמי תיפסל, דמעיקרא נמי קדושת דמים הוא! ויש לומר: דאפילו קדושת דמים לא פסלה בטבול יום אלא בנתינה למכתשת ובכתישה שראוי להקריב, אבל קודם בתישה לא.

הוכשרו

חַטַּאת הַכִּפּוּרִים", וְאִיתְקוּשׁ חִיצוֹן לְפָנִימִי. "רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ" כו'. מַאי שְׁנָא דְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים דְּלָא מְכַפְּרֵי אַדְּרָגְלִים - דְּאָמַר קְרָא: "עֲוֹן", עָוֹן אֶחָד הוּא נוֹשֵׂא וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא שְׁנֵי עֲוֹנוֹת; דְּרָגְלִים נַמִּי לָא נִיכַּפְּרוּ אַדְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים, דְּאָמַר קְרָא: "אוֹתָהּ", אוֹתָהּ הוּא נוֹשֵׂא עָוֹן וְאֵין אַחֵר נוֹשֵׂא עָוֹן! - "אוֹתָהּ" לָא מַשְׁמַע לֵיהּ. מַאי שְׁנָא דְּרָגְלִים דְּלָא מְכַפְּרֵי אַדְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - דְּאָמַר קְרָא: "אַחַת בַּשָּׁנָה", בְּפָרָה זוֹ לֹא תְּהֵא אֶלָּא אַחַת בַּשָּׁנָה; אִי הָכִי, דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים נַמִּי לָא נִיכַּפְּרוּ אַדְּרֶגֶל, "אַחַת" כְּתִיב, בְּפָרָה אַחַת מְכַפֶּרֶת וְאֵינוֹ מְכַפֵּר שְׁתֵּי בְּפָרוֹת! - "אַחַת" לָא מַשְׁמַע לֵיהּ. - אֲמַאי? דִּכְי כְּתִיב "אַחַת" בְּשָׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים כְּתִיב; אִי הָכִי, דְּרֶגֶל נַמִּי נַכְפְּרוּ אַדְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, דִּכְי כְּתִיב "אַחַת" - בְּשָׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים כְּתִיב! - לְעוֹלָם "אַחַת" מַשְׁמַע לֵיהּ, וְשָׁאנֵי הָכָא, דְּאָמַר קְרָא: "וְכִפֶּר אַהֲרֹן עַל קַרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה", קַרְנוֹתָיו דְּמִזְבַּח הַפְּנִימִי הוּא דִּכְפָרָה אַחַת מְכַפֵּר וְאֵינוֹ מְכַפֵּר שְׁתֵּי כַּפָּרוֹת, הָא דְּחִיצוֹן - אֲפִילּוּ שְׁתֵּי כַּפָּרוֹת. אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תְּמִידִין שֶׁלֹּא הוּצְרְכוּ לְצִבּוּר - נִפְדִּין תְּמִימִים. יָתֵיב רַבָּה וְקָאָמַר לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא. אָמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא: מַאן צַיֵּית לָךְ וּלְרַבִּי יוֹחָנָן רַבָּךְ! וְכִי קְדוּשָּׁה שֶׁבָּהֶן לְהֵיכָן הָלְכָה? אָמַר לֵיהּ: אַתְּ לָא תִּסְבְּרָא דְּלָא אָמְרִינַן קְדוּשָּׁה שֶׁבָּהֶן לְהֵיכָן הָלְכָה? וְהָתַנְיָן: מוֹתַר הַקְּטוֹרֶת מֶה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ? מְפָרְישִׁין מִמֶּנָּה שֶׁכַר הָאוּמָּנִין, וּמְחַלְּלִין אוֹתָהּ עַל מְעוֹת הָאוּמָּנִין, וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ לָאוּמָּנִין בִּשְׂכָרָן, וְחוֹזְרִין וְלוֹקְחִין אוֹתָהּ מֵהָאוּמָּנִין, מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה; וְאַמַּאי? נֵימָא: קְדוּשָּׁה שֶׁבָּהֶן לְהֵיכָן הָלְכָה! אָמַר לֵיהּ: קְטוֹרֶת קָאָמְרִתְּ? שָׁאנֵי קְטוֹרֶת, דְּקִדּוּשַׁת

החיצון לא מימעיט מהכא, דלאו למזבח איתקש. **תמידים שלא הוצרכו לצבור** – שלקחום ממעות תרומת הלשכה, ותנן (ערכין יג, א): אין פותחין משטה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים. וכשמגיע ראש חדש ניסן לא היו מקריבין שוב קרבנות צבור ממעות התרומה של אשתקד; כדאמר במסכת ראש השנה (ז, א): "חדש בחדשו" – חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, ונמצאו בכל שנה ושנה ארבעה טלאים בלשכת הטלאים ממעות התרומה הישנה, והיינו לה להוצרכו לצבור להקריב בשנה שעברה. **נפדין תמימין** – להכשירן בשנה זו. מחללין אותן על מעות חולין, ואותם המעות ילכו למותר התרומה ישנה, שעושין מהן רקועי פחים ציפוי לבית קודש הקדשים כדתנא במסכת שקלים (פרק ד' משנה ד'), וכיון שיצאו לחולין – חוזרים ולוקחים אותם ממעות תרומה חדשה וירקרו בשנה זו. ואף על גב שאין בהמות קדשי יחיד מתחללת בלא מום, כדקיימא לן (מנחות קא, א) מ"ואם כל בהמה טמאה", דאמר מר: בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר – אלו של צבור נפדים. ולקמיה מפרש טעמא. ובלא חולין אי אפשר לפדותן ממעות תרומה החדשה, שאין הקדש מתחלל על הקדש. הא מילתא נקט הכא משום דמותבינא לקמן ממתניתין. **קדושה שבהן** – קדושת הגוף שבהן; דקים לן שאינה מתחללת בלא מום, היכן הלכה? **ואת לא תסברא** – דבמידי דצבור לא אמרינן קדושה שבהן להיכן הלכה, היכא דחילול לצורך הקצה? **מותר הקטורת** – הנותר בכל שנה מתרומה ישנה. **מה היו עושין בה** – להכשירה לשנה הבאה. דאין לך שנה שאין בה מותר קטורת משלשת מנים יתירים שמפסנין בכל שנה למלוא חפנים ביום הכפורים ואי אפשר שיכנסו כולם בחפניו, כדתניא בבריתות (ו, ב): אחת לששים או לשבעים שנה היתה חציה של שיריים. **מפרישין שכר האומנין** – מתרומת הלשכה. שכר אומני בית אבטינס מפסמי הקטורת, דאמר במסכת יומא (לח, א) שהיו נוטלין בכל שנה שנים עשרה מנים. **ומחללין אותה על שכר מעות האומנין** – מזכין המעות לאומנין על ידי אחד מן הגזברין והרי הן חולין, ואחר כך יחללו הקטורת עליהם ונותנין אותה לאומנין והרי היא חול, וחוזרים ולוקחים אותה מתרומה חדשה. והכי צניע מילתא טפי, ולא למכרה ולחזור ולקנותה, דזילא מילתא. **נימא קדושה שבהן להיכן הלכה** – דסלקא דעתיה שהמכתשת כלי שרת הוא, וכיון דקדושה לה בכלי הויא לה קדושת הגוף, ואילו מידי דיחיד שקדש בכלי אין לו פדיון.

דקדושת

דקדושת דמים – אין בה אלא קדושת דמים, שלקחה מתרומת הלשכה. אבל בכלי לא קדשה התקדה קדושת הגוף, דמכתשת שנשחקה בה לאו כלי שרת היא. **במבול יום** – אם נגע בה. **המנחות** – מנחת יחיד. **מועלין בהן משהוקדשו** – דקדושת דמים בת מעילה היא. **קדשו בכלי** – הביא לעזרה ונתנה בכלי שרת. **הוכשרה** – נגמרה קדושתה ליפסל בטבול יום. וכל לשון הכשר לשון תיקון, שמתקנו ומזמינו לכך. **הקומץ** – של מנחת יחיד. **והלבונה** – של מנחת יחיד. **ומנחת כהנים** – שהיא כליל ואינה נקמצת. **ומנחת בהן משוח** – חביתי כהן גדול שבכל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. **ומנחת נסכים** – הבאה עם הבהמה, שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש, והן כולן כליל. **קדשו בכלי בו** – והך דפליג לה בתרתי בבי, הך והך לדעיל ד"המנחות מועלין בהן" בו' – משום דבסיפא יש חילוק ביניהם במילי אחרניתא במסכת מעילה, דבההיא דלעיל לא קתני: וחייבין עליה משום פיגול ונותר וטמא בקדושת כלי עד שיקרב הקומץ, ובהנך שכולן כליל קתני בקדושת כלי דידהו: וחייבין עליהם משום נותר ומשום טמא. קתני מיהא קטורת, וקתני "קדשו בכליו", ועל כרחך מתניתין לעיל גבי קדושת מכתשת תנא נפסלת בטבול יום ולא תנא לינה והכא תנא לינה – שמע מינה קדושת כלי דהא לאו מכתשת היא, אלא כלי שבשעת הקטרה, דומיא דקומץ ולבונה ושאר השניים כאן עמה. אלמא מכתשת לא מקדשא את מראיתה, הלכך אף על גב דקדושת הגוף היא לא מיפסלא בלינה. **וצריתה** – אינה משנה את מראיתה, ומיהו, משקדשה בכלי ליקרב גזור בה רבנן פסול לינה, דלמא אתי לאכשורי בשאר המתקדשים בכלי. **מכל מקום קשיא קדושה שבהן להיכן הלכה** – בין בתמידין בין בקטורת. **לב בית דין מתנה עליהם** – בשעת לקיחה, דלא ליקדשו קדושת הגוף אלא לצריכין לשנה. וכל מידי דציבור נותנין בית דין לב. **והא מר הוא דאמר** – במסכת תמורה. **הקדישי זכר לדמיו** – הקדיש איל לדמיו. **קדוש קדושת הגוף** – ואינו נמכר, מאחר שהקדישו והוא עצמו ראוי להקרבה אינו יוצא מידי מזבח. והכא נמי, למאי מזני תנאה דלב בית דין? כי אמרינן נמי יהו לדמיהן, קדשי להו לגופייהו? הא

הוכשרו ליפסל בטבול יום – ואם תאמר: כי לא קדשו בכלי נמי ליפסל בטבול יום, מידי דהוה אחולין שנעשו על מזרח הקדוש דמיפסל בטבול יום, כדתנן בסוף נגדה (עא, ב). דתנן: היושבת על גב טהור מערה מים לפסח, דרייקינן: מערה אין, נוגעת לא, דחולין שנעשו על מזרח קדוש כקודש דמו! ויש לומר: דתנא דהכא סבר לאו כקודש דמו, כ"חזרו לומר" דדהמ, דהרי הוא במגע טמא מת בקרשים ולא לחולין. אי נמי, הכא מיירי מדאורייתא. והוא הדין דמקודם לכן מיפסלי מדרבנן. ואם תאמר: אם כן, מאי פריך לעיל? נימא דקדושת דמים היא, והא דקתני נפסלת בטבול יום היינו מדרבנן, וכמשנה ראשונה דהתם דסברה דבקודש דמו! ויש לומר: דאי מטעם דבקודש דמו מיפסלא בטבול יום, אם כן אפילו לא נתנה במכתשת נמי, דבין דמדרבנן מיפסלא אפילו אינה ראויה להקרב נמי. או שמא קדושת לא מיפסלא משום דחלין שנעשו על טהרת קדש, דלא שייך בה האי טעמא בין דלאו בת אבילה היא. אבל לעיל קאמר שפיר: וכי תימא כל קדושת דמים מיפסלא בטבול יום, ולא קשה ליה: אפילו לא נתנה במכתשת נמי, דלא מפסלא קדושת דמים כל זמן שמחזקר מעשה בגופו, דהיינו כתישה. והשתא נמי ניתא מה שמקשה דאמאי לא פריך מרישא דתנא לעיל מדקר דהמנחות כו' דמייתי הכא ובפרק שני דמעילה (ט, א): שתי הלחם ולחם הפנים מועלין בהם משהוקדשו, קרמו בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום, קרמו אין, לא קרמו לא. ולפי מה שפרישית, דקדושת דמים כל זמן שמחזקר מעשה בגופו, לא הוה מצי למיפרך מרישא, דאפילו נתנה בתנור אבתי מחוסר קרימה, וכשישתכל עליהן הוזבח אחר הקרימה שהיא אפייה.

אלא מעתה תיפסל בלינה אלמה תנן בו' – פירש בקונטרס דדייק מדקתני לעיל גבי מכתשת טבול יום ולא קתני לינה, והכא תנא לינה – שמע מינה דכלי דהכא לאו מכתשת היא. אבל אי לאו הך מתניתין דמייתי, מברייתא גופה דמכתשת דקתני טבול יום ולא קתני לינה לא מצי למיפרך, דאיכא למימר: תנא טבול יום והוא הדין לינה. ואם תאמר: ותקשה ליה מטבול יום גופיה, דבברייתא קתני דמכי נתנה למכתשת נפסלה בטבול יום, ואילו הכא תנן: קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום, והדיינו כלי דבשעת הקטרה – אין, לא קדשו – לאו! ויש לומר: דהא לא הוה קשה ליה כולי האי, דמעי למימר דבקטרת אפילו לא קדשו בכלי נפסלת בטבול יום, והא דנקט קדשו בכלי לענין טבול יום – לא נקט אלא משום מנחת כהנים נמי, דאבל לעיל דייק שפיר: לא קדשו – לא, אטבול יום. ד"קדשו בכלי" קאי אטבול יום ומחוסר בפורים ולינה, דאם לא בן בחנם נקט טבול יום. תדע, דהא קומץ נמי אפילו לא קדש בכלי נפסל בטבול יום ובמחוסר בפורים ולבונה מבי נתקדשה המנחה בסיסא, כדתקני לעיל: המנחות מועלין בהן. והא דתנא קומץ בהדי הנך – משום סיפא דקתני: וחייבין משום נותר וטמא, דקאי אכולהו. אבל מלינה פריך שפיר, דליכא למידחי דהוה הדין לא קדשו ונקט קדשו משום מנחת כהנים וחבריה, דאם כן אמאי תנא בלל קטורת בהדייהו? ועוד יש לומר: דהא פשיטא ליה דהוה קטורת נפסלת בלינה משעת נתינה במכתשת, שהרי היו עושים אותה בתחלת השנה לצורך כל השנה. ולא מייתי מהך מתניתין אלא לשייך פסול לינה בקטורת, דאי לאו מתניתין הוה אמינא הא שייך בקטורת פסול לינה כלל. **הואיל** וצורתה כל השנה כולה – פירש בקונטרס: שאין מראיתה משתנה, הלכך אף על גב דקדושת הגוף היא לא מיפסלא בלינה. מיהו, משקדשה בכלי ליקרב גזור בה רבנן לינה, דלמא אתי לאכשורי בשאר קרבנות דמתקדשים בכלי. ולפירושו אי אפשר לה ליפסל אלא מדרבנן. וקשה: דבפרק "דרציאו לך" (יומא מח, א) בעי רב פפא: דישב בחפינת קטורת, מהו? ופשיט לה מהא דאמר רבי עקיבא: הסלת והלבונה והגחלים והקטורת שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן, ומדפסיל טבול יום פסלה נמי לינה, ומדפסלה לינה פסלה נמי מחשבה. והקשה בקונטרס שם, דאמאי לא מייתי ראיה מהכא דפסלה לינה? וליכא למימר דהתם מייתי ראיה דמדאורייתא פסלה לינה, ומהכא ליכא לאוכחי דפסלה מדאורייתא, דהא לפירוש הקונטרס דהכא על כרחך לא פסלה אלא מדרבנן! לכן נראה לפרש: שאני קטורת דהואיל וצורתה כל השנה כולה – שעיקר מצותה בכך לעשותה כולה בתחלת השנה. ולאחר קידוש כף אפשר דמיפסלא מדאורייתא כשאר קרבנות. ועוד, ביון דיש שיעור להקרבת קטורת, פרס שחרית ופרס ערבית, אין בלי שרת מקדשה שלא מדעת, כדתשמע מינה פרק "לולב וערבה" (סוכה נ, א). אי נמי, אין בלי שרת מקדשים אלא בזמנן אפילו ליפסל, כדמוכח בסוף פרק "שתי הלחם" (מנחות ק, א). אף על גב דבסוף פרק "לולב וערבה" צריך לומר דמילי ערב שבת חשיב בזמנן לפי שאי אפשר למלאות בשבת, גבי מכתשת חשיב אפשר. והשתא אתי שפיר, דלא מצי למידק מהכא דפסלה לינה מדאורייתא, אבל מהדהא מוכח שפיר דפסלה מדאורייתא, מידי דהוה אטבול יום דפסל מדאורייתא, מדפסל אפילו על ידי צירוף כלי. ואף על גב דטבול יום חמיר, דפסיל משנתנה למכתשת, קידוש כף חשיב לגבי לינה בנתינה למכתשת לטבול יום. ועוד יש לומר: דלאו מדפסול טבול יום דייק פסול לינה. אלא כלומר, מדפסול על ידי צירוף כלי – אלמא צריך הקטרה לכלי. דבשאין צריך לכלי – אין בלי מצרפו, ואפילו הוי צירוף כלי מדרבנן, לא תקון אלא בצריך לכלי מדאורייתא. וכיון דבעי כלי אם כן פסלה לינה, כדדייקינן בפרק "התכלת" (שם נא, א): "על מחבתו" – מלמד שטעונה כלי, דאי אפי לה מאתמול מיפסלא בלינה. אבל קשה: דתפשוט מסיפא דהכא דפסלה דאורייתא, דקתני: וחייבין עליהן משום נותר, דמשמע דקאי נמי אקטורת! ועוד, דקתני: ופיגול אין בהן לפי שאין להם מתירין, ואי לא מיפסלא מחשבה – תיפוק ליה דלא פסלה מחשבה. **מכל** מקום קשיא – תימה: אי מכתשת מיקדשא קדושת הגוף, אם כן היכי אמר בערכין (י, ב) גבי מכתשת שניקבה ונשברה ושלחו אומנין מאלכסנדריא של מצרים ותקנוה? האמר בובחים (פח, א): כלי שרת שנשברו אין מתקנין אותן, ושניקבה אין מתיכין לתוכה אבר, דאין עניות במקום עשירות! ויש לומר: דמכתשת של משה שאני, שהיתה מפטמת ביותר. ויש מפרשים דודאי לא היתה כלי שרת, אלא שהקטורת היתה קדש קדושת הגוף בדבורו שהיה אומר "יהא זה קטורת" היתה חל עליה קדושת הגוף אחר כתישה במכתשת שהיה ראוי להקטיר, כמו הבהמה שהיא קדושה כשאומר "יהא זה לעולה" "יהא זה לחטאת". ודבי נשני לעיל: שאני קטורת דקדושת דמים היא – דבי קאמר, דכשאומר "יהא זה להקטרת" לא חייל עלה קדושת הגוף. **פר** ושעיר של יום הכפורים – פירש בקונטרס דלכך יצותו – דלא חזי לשנה הבאה משום תרומה ישנה. ובפרק "שני שעירים" (יומא סה, ב) ליתא למסקנא הכי, אלא מסקנין דלא בעינן חדשה אלא למצוה, ושעמא דיצותו – משום דחזישינן לתקלה.

דְּקִדּוּשַׁת דָּמִים הוּא. אֶלָּא מֵעַתָּה, לֹא תִּפָּסֵל בְּמִבּוּל יוֹם; אֶלָּמָּה תָּנָיָא: נָתְנָה בְּמִכְתֶּשֶׁת - נִפְסֶלֶת בְּמִבּוּל יוֹם! וְכִי תֵּימָא, כָּל קְדוּשַׁת דָּמִים מִיפַּסְלִי בְּמִבּוּל יוֹם, וְהָתַנַן: הַמְּנָחוֹת מוֹעָלִין בָּהֶן מִשֶּׁהוּקְדְּשׁוּ. קָדְשׁוּ בִּכְלִי - הוּכְשְׁרוּ לִיפָּסֵל בְּמִבּוּל יוֹם וּבְמִחוּסַּר כִּפּוּרִים וּבִלִּינָה; קָדְשׁוּ בִּכְלִי - אֵין, לֹא קָדְשׁוּ בִּכְלִי - לָאו! אֶלָּא מַאי, קְדוּשַׁת הַגּוּף הִיא? אֶלָּא מֵעַתָּה תִּיפָּסֵל בִּלִּינָה; אַלָּמָּה תָּנַן: הַקּוֹמֶץ, וְהַלְּבוֹנָה, וְהַקְּטוֹרֶת, וּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשׁוּחַ, וּמִנְחַת נְסָכִים - מוֹעָלִים בָּהֶן מִשֶּׁהוּקְדְּשׁוּ, קָדְשׁוּ בִּכְלִי - הוּכְשְׁרוּ לִיפָּסֵל בְּמִבּוּל יוֹם וּבְמִחוּסַּר כִּפּוּרִים וּבִלִּינָה; קָדְשׁוּ בִּכְלִי - אֵין, לֹא קָדְשׁוּ בִּכְלִי - לָאו! אָמַר לֵיהּ: לִינָה קָאָמְרַתְּ? שְׁאנֵי קְטוֹרֶת, הוֹאִיל וְצוּרָתָהּ בְּכָל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ. מִכָּל מָקוֹם קָשְׁיָא קְדוּשָׁה שֶׁבָּהֶן לְהֵיכָן הָלְכָה? אָמַר רַבָּה: לֵב בֵּית דִּין מְתָנָה עֲלֵיהֶן, אִם הוֹגְעָרְכוּ - הִיגָּרְכוּ, וְאִם לָאו - יְהוּ לְדַמֵּיהֶן. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, וְהָא מָר הוּא דְּאָמַר: הַקְּדִישִׁי זָכָר לְדָמָיו - קָדוֹשׁ קְדוּשַׁת הַגּוּף! לָא קַשְׁיָא: הָא דְּאָמַר לְדַמֵּי עוֹלָה, הָא דְּאָמַר לְדַמֵּי נְסָכִים. אִיתְּבִיהּ אַבַּיֵי: פַּר וּשְׂעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאָבְדוּ וְהִפְרִישׁ אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶם, וכן

וכן שעירי עבודה זרה שאבדו – למאן דמפרש בפרק "הוציאו לו" (יומא נ, א) דפר דקתני הבא הוא פר העלם דבר של צבור – ניחא. אבל למאן דאמר פר כהן גדול – תימה: אמאי לא תני ליה פר העלם דבר בהדי שעירי עבודה זרה, שרגיל לשנותם יחד, כדקתני להו התם אמילתא דאחרים? ועוד תימה: מאי שנא דלא קתני "פרי העלם דבר" בלשון רבים, כדקתני "שעירי" לשון רבים? דמדקתני "שעירי" אם כן קסבר שנים עשר שבטים מביאים שנים עשר שעירים – הכי נמי מייתו שנים עשר פרים, דשניהן שוין בדקתני פרק קמא דהוריות (ד, ב)!

א הכי נשחטה הפרה בה בענין העמדה והערכה – תימה: דמשמע דאי קדשי מזבח היא ניחא. והא רבי יוחנן אית ליה בפרק בתרא דתמורה (לב, ב) דאחד זה ואחד זה היו בכלל העמדה והערכה! ומיהו יש לומר: דך סוגיא אתיא כריש לקיש, דאמר: לרבנן קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה. אבל קשה: דמעיקרא פריך אביי דלא אמר לב בית דין מתנה עליהן, ולבסוף פריך דאפילו במידי דלא שכיח אמר לב בית דין מתנה עליהן. ועוד, דסבר דפרה קדשי מזבח היא, וכן במסקנא, ובבל דוכתין מסקינן: שאני פרה דקדשי בדק הבית היא, ותמנא דהתלמוד בפרק קמא דחולין (יא, א) מפרש דטרפות פוסל בפרה משום דחטאת קרייה רחמנא! לבן נראה דאביי ידע שפיר דפרה קדשי בדק הבית היא, ומכל מקום סבר דאין נפדית אלא מחמת לב בית דין מתנה עליהן. להכי פריך: והרי פרה דלא שכיחי, פירוש: שימצאו נאה ממנה, אפילו הכי מסקי דעדיידו ואמר לב בית דין מתנה עליהם משום דקדשי בדק הבית היא – אם כן בקדשי מזבח נמי, אי אמר לב בית דין מתנה עליהן אית לן למימר אפילו במילתא דלא שכיחי! ומשני: שאני פרה דקדשי בדק הבית היא, ואין צריך ללב בית דין מתנה. והשתא פריך: אי הכי נשחטה תפדה! אי אמרת בשלמא דמכח לב בית דין נפדית – כן דעתם להתנות; ואי לאו – תהא לדמי נסכים. והוי כבעל מום מעיקרו דמודי ביה רבי יוחנן דלא בעי העמדה והערכה – שפיר. ואם תאמר: ואי קדשי בדק הבית היא, היכי פריך בסמוך: הכי פודין את הקדשים להאכילם לכלבים? הא של בדק הבית ודאי פודין, דהא דאין פודין נפקא לן מ"ואבלה" ולא לכלבים (דברים יב) דכתיב בפסולי המוקדשים של מזבח, כדמוכח בפרק שני דבכורות (טו, א), דמהתוא קרא נפקא לן גיזה וחלב של קדשי בדק הבית מותרים, ואפילו קדם הקדישן למומן תנן התם דמותרין לאחר פדיונן בגיזה ועבודה, ובהדיא קתני התם: אם מתו יפדו! יש לומר: דמדרבנן אסור, כדמוכח בפרק "כל שעה" (פסחים לב) גבי חמץ של הקדש. והא דקתני: אם מתו יפדו – היינו מדאורייתא. **פרה** מטמאה טומאת אוכלין – מפורש במקום אחר. **וכי** פודין את הקדשים – ואף על גב דטמאה טומאת אוכלין,

אלא רבנן דאמרו לו – במתניתין. והכי אמרי ליה: הואיל ואין בפרתן שוה, ולית לך לב בית דין מתנה שאם אבד בזה יקריב לזה לכפרה אחרת, היאך הן קריבין? **מאי דרכי יהודה** – קאמר ליה, דאית ליה נמי אין בפרתן שוה כרבי שמעון, ומשום לב בית דין מתנה הוא דקא מותיב לה, והכי קאמר ליה: בשלמא רבי, **דלמא רבי מאיר** – קאמר לה, דאית ליה בפרתן שוה, והכי קאמר ליה רבי. **מאי עביד להו** – לתמידין שלא הוערבו לצבור. מקריבין **בהן את המוצה** – כשהמוצה בטל מקריבין אותו עולה לנדבת צבור, כדשמעינן ליה לרבי שמעון דאמר במתניתין בפי שעיר שלא קרב בזה יקרב בזה משום טעמא דכולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. אלמא אף על גב דלאו היינו דההיא כפרה גופה, כיון דשייכא במקצתה – קרב לה. הכי נמי אלו שלוקחו לצורך תמידין ולא הוערבו יקרבו לקיץ המזבח, שהרי לשם עולה הופרשו, וקיץ נמי עולה הוא. ולקמן מפרש מדהו לשון קיץ. **מודה רבי שמעון בשעירי חטאות** – שנקנו מתרומת הלשכה של שנה זו וניתותרו, כגון שעיר של ראש חדש אדר שאבד ונמצא בניסן, שאינו ראוי לקיבר עוד לחובת צבור והרי הוא לקיץ המזבח – מודה הוא שאין מקיצין בגופו לקיבר הוא עולה, אלא בדמיו, שירעוה ולבשיומם יקחו בדמיו עולה לקיץ המזבח. **התם** – הוא, גבי תמידים שלא הוערבו, קאמר רבי שמעון דמקיצים בגופן, דמעיקרא לשם עולה נלקחו והשתא נמי לעולה קרבי. **אבל הבא גזירה לאחר כפרה אטו קודם כפרה** – אי מכשרת חטאת צבור לקיבר עולה לאחר שנתכפרו צבור באחר, וניתן זה לקיץ המזבח – אתי לאכשורי נמי לעולה קודם כפרה, שסתמו לשם חטאת עומד. **אף אנן נמי הניא** – לרבי שמעון, דאין מקיצים בגופי חטאות שניתותרו ואף שמקיצין בדמיהן. **והשני יראה** – במסכת יומא (סב, א) גבי שני שעירי יום הכפורים, שמת המשתלח והוצרכו להביא שני שעירים אחרים ולהגריל עליהם, וישתלח האחד, ונמצאו שנים לשם, אחד מזוג ראשון ואחד מזוג שני, אחד יקרב לשעיר הנעשה בפנים, והשני יראה ויפלו דמיו לנדבה, שאין חטאת צבור מתה. ונאן שמעת ליה דאמר אין חטאת צבור מתה – רבי שמעון, וקאמר יראה, ולא קאמר יקרב לנדבה. ובל "ויפלו לנדבה" דקאמר רבי שמעון בכל דוכתא – לקיץ המזבח הוא. **אשם שמתו בעליו או שנתכפרו** – באחר, דאילו בחטאת כי האי גוונא מתה – באשם רועה, דהכי גמרינן בהלכתא: כל שבחטאת מתה באשם רועה. וכל הרועין דמיהן נופלים לנדבה, שכן מדרשו של יהוידע הכהן במסכת תמורה (כג, ב). **רבי אליעזר אומר ימות** – רבי אליעזר אית ליה אשם בחטאת לכל דבר, אף שאם שחטו שלא לשמו פסול בפרק קמא דזבחים (ב, א), וכן לענין שאם נכנס דמו להיכל פסול. **רבי יהושע אומר יביא בדמיו עולה** – בעל האשם יביא בדמיו עולה. והתם מפרש: והלא אף נדבה עולה היא, מה בין דברי רבי יהושע לדברי חכמים? אלא בזמן שהיא באה נדבת יחיד – סומך עליה ושוחטה ונסכיה קרבין מדמיו, ובזמן שהיא באה נדבת צבור – אינו סומך עליה, ונסכיה קריבין משל צבור. **תניא נמי הכי** – כדאמר לעיל: מותרות לרבי שמעון מקיצין בהן את המזבח. **מה הן מביאין מן המותרות** – של צבור שנותותרו משנה לשנה.

קיץ

שאני קטורת דליה תקנתא ברעיה – תימה: דהוה ליה למינקט תקנתא דתמידים, והוה ליה למימר דליה להו תקנתא בקיץ למזבח, שתקנה זו עושין בתמידין דכאמר מצי למימר: שאני חטאת צבור דליה להו תקנתא ברעיה, דהא רבי יהודה אמר לעיל: כולם ימותו! ומיהו עדיפא מינה קאמר, דדלמא רבי מאיר היא, ואפילו בהנך חיצונים דשכיחי ליה ליה לב בית דין מתנה עליהן.

מקיצין בהן את המזבח – תימה: דבפרק "התודה" (מנחות עט, ב) משמע דאזלי לרעיה. דאמר: ומי איכא ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה עליהן? והא אמר רב אידי בר אבין אמר רבי יוחנן: תמידין שלא הוערבו לצבור, לדברי רבי שמעון אין נפדין תמימים! ומשני: שאני התם דאית ליה תקנה ברעיה! ויש לומר: דהתם משום חטאות משני הכי, דעיקר מילתא דרבי יוחנן משום דדייק ממתניתין דליה ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה. אף על גב דאמר רבי יוחנן גמרא גמיר לה – היינו דלרבנן נפדין תמימים, אבל לדברי רבי שמעון ממתניתין דייק, וכן משמע מדנקט "לדברי רבי שמעון" ולא קאמר "רבי שמעון אומר", ואגב דנקט לדברי רבי שמעון – נקט נמי לדברי חכמים. ואם תאמר: וממתניתין היכי מצי דייק? דלמא הא דלא אהדר להו רבי שמעון לב בית דין מתנה עליהן – משום דלא איצטריך! ויש לומר: כיון דגמיר רבי יוחנן דלרבנן אית להו לב בית דין, אי לאו דשמעינהו לרבי שמעון דליה ליה לא הוה להו לאקשויי לרבי שמעון הא קריבין.

אשם שמתו בעליו כר' אלא שמע מינה גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה – משמע דלאחר כפרה אפילו קודם ניתוק שרי מדאורייתא, מדלא קאמר: גזירה אחר ניתוק אטו קודם ניתוק – משמע דליכא איסור אלא קודם כפרה. והא דאמר בכל דוכתא דהלכתא גמירי לה דכל שבחטאת מתה באשם רועה, אמר רבינו תם דרעיה דרבנן היא, והלכתא לא גמירי, אלא כל שבחטאת מתה באשם קרב עולה. והתלמוד דנקט רעיה – לפי שתקנו אותה חכמים והעמידוה בה, ואינה אלא מדרבנן כדמשמע הכא. וחכי נמי מוכח בפסחים בסוף פרק "אלו דברים" (עג, א) דאמר רב הונא אמר רב: אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם – כשר לעולה, אלמא לא בעי עקירה. אי הכי כי לא ניתק נמי? פירוש: בשלמא אי בעי עקירה כר' משום הכי בעי ניתוק, דעבוד רבנן היכרא, דעל ידי כך יזכור לעוקרו. אבל כיון דלא בעי עקירה, לא ניתק נמיי ומשני: גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. ותימה: דבפרק קמא דזבחים (ה, ב) ובפרק קמא דמנחות (ד, א) אמר רב הונא: אשם שניתק לרעיה כר', ניתק – אין, לא ניתק – לא, מאי טעמא? אמר קרא "הוא" בהוייתו יהא. ופירש בקונטרס: בהוייתו יהא – עד שניתק, ועל כרחך דרשה גמורה היא, דקאמר הכא: אלא "הוא" למה לי. ואמר רבינו תם: דלא גרסינן התם "ניתק אין לא ניתק לא". ובתמורה פרק "אלו קדשים" (יח, א) אינו בשום ספר. ואפילו גרס ליה – לא קאי דרשה דקרא לפרש טעמא דלא ניתק לא, אלא אתא לפרש מאי טעמא כשר בששחטו סתם בלא עקירה – אמר קרא "הוא" בהוייתו יהא, כלומר באותה הוייתה שסופה להיות, דהיינו עולה, דהכי גמירי שקרב עולה – באותה הויה יהא מתחלה בלא עקירה. ואף על גב דקרא קאי אהלכתא, אשכחן בי האי גוונא בפרק שני דבכורות (טז, א) דמקיש דבר הבא ממעלה גרה, פירוש: תמורת פסולי המוקדשים, לדבר הבא ממפריסי הפרסה – דמש חטאות דתמורות, וגמר מהתם: מה התם במיתה, אף על גב דהתם הלכתא היא. **תניא** נמי דבי מנה תן מביאין מיירא בנדורין אטו קודם כפרה, מדלא קתני "מה תן עושין מן המותרות", אלא "מה תן מביאין" – משמע מדמיהם אבל לא מגופן. ובמותר חטאת ואשם מיירי ולא במותר עולה, דסתם מותר בזבחים ובתמורה בחטאת ואשם מיירי.

כבנות

שאני קטורת דליה תקנתא ברעיה – תימה: דהוה ליה למינקט תקנתא דתמידים, והוה ליה למימר דליה להו תקנתא בקיץ למזבח, שתקנה זו עושין בתמידין דכאמר מצי למימר: שאני חטאת צבור דליה להו תקנתא ברעיה, דהא רבי יהודה אמר לעיל: כולם ימותו! ומיהו עדיפא מינה קאמר, דדלמא רבי מאיר היא, ואפילו בהנך חיצונים דשכיחי ליה ליה לב בית דין מתנה עליהן.

ומאי דרבי יהודה היא – תימה: כי אתיא נמי כרבי יהודה, דאית ליה נמי אין בפרתן שוה כרבי שמעון, דלמא רבי מאיר היא, והכי קאמר ליה: משום דרך משלנו אתה בא, דאמינא לב בית דין מתנה בשום מקום להפקיע קדושת הגוף. **ומאי** דרבי יהודה היא – תימה: מי איתא נמי כרבי יהודה, דאית ליה נמי אין בפרתן שוה כרבי שמעון, דלמא רבי מאיר היא, והכי קאמר ליה: בשלמא רבי יהודה, דאית ליה נמי אין בפרתן שוה, אלא רבי מאיר, דאמר אין בפרתן שוה, דלמא לב בית דין מתנה בשום מקום להפקיע קדושת הגוף. **ומאי** דרבי יהודה היא – תימה: כי אתיא נמי כרבי יהודה, דאית ליה נמי אין בפרתן שוה כרבי שמעון, דלמא רבי מאיר היא, והכי קאמר ליה: בשלמא רבי יהודה, דאית ליה נמי אין בפרתן שוה, אלא רבי מאיר, דאמר אין בפרתן שוה, דלמא לב בית דין מתנה עליהן! והא אמר רב אידי בר אבין אמר רבי יוחנן: תמידין שלא הוערבו לצבור, לדברי רבי שמעון אין נפדין תמימים! ומשני: שאני התם דאית ליה תקנה ברעיה! ויש לומר: דהתם משום חטאות משני הכי, דעיקר מילתא דרבי יוחנן משום דדייק ממתניתין דליה ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה. אף על גב דאמר רבי יוחנן גמרא גמיר לה – היינו דלרבנן נפדין תמימים, אבל לדברי רבי שמעון ממתניתין דייק, וכן משמע מדנקט "לדברי רבי שמעון" ולא קאמר "רבי שמעון אומר", ואגב דנקט לדברי רבי שמעון – נקט נמי לדברי חכמים. ואם תאמר: וממתניתין היכי מצי דייק? דלמא הא דלא אהדר להו רבי שמעון לב בית דין מתנה עליהן – משום דלא איצטריך! ויש לומר: כיון דגמיר רבי יוחנן דלרבנן אית להו לב בית דין, אי לאו דשמעינהו לרבי שמעון דליה ליה לב בית דין, אי לאו הכי הוה להו לאקשויי לרבי שמעון הא קריבין.

אשם שמתו בעליו כר' אלא שמע מינה גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה – משמע דלאחר כפרה אפילו קודם ניתוק שרי מדאורייתא, מדלא קאמר: גזירה אחר ניתוק אטו קודם ניתוק – משמע דליכא איסור אלא קודם כפרה. והא דאמר בכל דוכתא דהלכתא גמירי לה דכל שבחטאת מתה באשם רועה, אמר רבינו תם דרעיה דרבנן היא, והלכתא לא גמירי, אלא כל שבחטאת מתה באשם קרב עולה. והתלמוד דנקט רעיה – לפי שתקנו אותה חכמים והעמידוה בה, ואינה אלא מדרבנן כדמשמע הכא. וחכי נמי מוכח בפסחים בסוף פרק "אלו דברים" (עג, א) דאמר רב הונא אמר רב: אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם – כשר לעולה, אלמא לא בעי עקירה. אי הכי כי לא ניתק נמי? פירוש: בשלמא אי בעי עקירה כר' משום הכי בעי ניתוק, דעבוד רבנן היכרא, דעל ידי כך יזכור לעוקרו. אבל כיון דלא בעי עקירה, לא ניתק נמיי ומשני: גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. ותימה: דבפרק קמא דזבחים (ה, ב) ובפרק קמא דמנחות (ד, א) אמר רב הונא: אשם שניתק לרעיה כר', ניתק – אין, לא ניתק – לא, מאי טעמא? אמר קרא "הוא" בהוייתו יהא. ופירש בקונטרס: בהוייתו יהא – עד שניתק, ועל כרחך דרשה גמורה היא, דקאמר הכא: אלא "הוא" למה לי. ואמר רבינו תם: דלא גרסינן התם "ניתק אין לא ניתק לא". ובתמורה פרק "אלו קדשים" (יח, א) אינו בשום ספר. ואפילו גרס ליה – לא קאי דרשה דקרא לפרש טעמא דלא ניתק לא, אלא אתא לפרש מאי טעמא כשר בששחטו סתם בלא עקירה – אמר קרא "הוא" בהוייתו יהא, כלומר באותה הוייתה שסופה להיות, דהיינו עולה, דהכי גמירי שקרב עולה – באותה הויה יהא מתחלה בלא עקירה. ואף על גב דקרא קאי אהלכתא, אשכחן בי האי גוונא בפרק שני דבכורות (טז, א) דמקיש דבר הבא ממעלה גרה, פירוש: תמורת פסולי המוקדשים, לדבר הבא ממפריסי הפרסה – דמש חטאות דתמורות, וגמר מהתם: מה התם במיתה, אף על גב דהתם הלכתא היא. **תניא** נמי דבי מנה תן מביאין מיירא בנדורין אטו קודם כפרה, מדלא קתני "מה תן עושין מן המותרות", אלא "מה תן מביאין" – משמע מדמיהם אבל לא מגופן. ובמותר חטאת ואשם מיירי ולא במותר עולה, דסתם מותר בזבחים ובתמורה בחטאת ואשם מיירי.

כבנות

כבנות שוח לאדם – משמע שהן טובות. ובקרא נמי כתיב (בראשית ג) "כי טוב העץ למאכל", והיינו בנות שוח כדמשמע בבראשית רבה כי גרמו שוחה לאדם, אי נמי בנות שבע שגרמו שבעה ימי אבילות. וקשה לרבינו תם: דבפרק קמא דעבודה זרה (יד, א) משמע דלא חזו לאבילה כל כך, דתקני גבי שביעית: והוסיפו עליהן אלכסוסין ואיצטרובלין מוכסוסין ובנות שוח – אבל מעיקרא לא היה בהו שביעית, משמע דגרעינו! ותירץ רבינו תם: דלאו משום דגרעינו, אלא שאנינו במסכת שביעית (פרק ה משנה א): בנות שוח שביעית שלהן שניה, שניעית לשלש שנים, וכשהפרי נחנט בשביעית אינו נגמר עד שנה שניה של שמיטה. והשתא מעיקרא סבור דאלוזין בתר לקיטה ובסוף סבור דאלוזין בתר חנטה. ועוד תירץ רבינו תם: דגרס בפרק קמא דעבודה זרה (שם) "מוכסוסין בנות שוח" בלא ו"ו, ופרי אחת הוא, והוא גרוע, ואינו אותו ששמו בנות שוח גרידא. וכן משמע בפרק קמא דבכורות (ח, א) דשנים הם, דהא אמר: הוואב והארי לשלש שנים וכנגדן בבנות שוח, נחש לשבע שנים, ולאותו רשע לא מצינו שום חבר, ויש אומרים: מוכסוסין בנות שוח. ומיהו בפרק "כיצד מברכין" (ברכות מ, ב) משמע דבנות שוח הן גרוען, שלא נחשדו עליהן עמי הארץ, דחשיב להו גבי קלין שבדמאי. ושמא פרי הוא שגדל ביערים כמו עורדין דחשיב בהדיידה, ולפי שמצוי להן מן ההפקר לא נחשדו שלא לעשר הגדל בגנותיהן ובפרדסותיהן, ולא מפני שהוא גרוע.

הא בורכא – תימה: היכי סלקא דעתך דמקיצין בעוף? האמר: זה מדרש דרש יהודיע הכהן שמותר חטאת ומותר אשם יהא לנדבת עולה, משום דכתיב (ויקרא ה) "לה' לבהן", איזהו דבר שהוא לה' ולבהן – הוי אומר זה עולה, שבשר עולה כולה לה' והגיזה והעור לבהן, ובעוף אין לכהן חלק בו! ויש לומר: דדחם במותר מעות, כגון הפריש מעות לחטאת ואשם כדכתיב (מלכים ג יב) "כסף אשם כסף חטאת", והכא בשנתותר גוף אשם.

ואין עוף בצבור – משום דכתיב ביה "נפש", דמשמע ביחיד דוקא, ואם תאמר: והאמר בפרק "טרף בקלפי" (יומא מא, ב): אי זהן פרידה אחת, אי עולה זבן – עולה אזלא לנדבה! ויש לומר: דאין לקנות עוף במעות שנתותרו, אך אם כבר בא עוף לפנינו מקיצים בו, דמה יעשה ממנו.

ואף שמואל סבר לה – פירוש בקונטרס: להא דאמר דלרבי שמעון מקיצין בהן המזבח. דאמר שמואל: סכין מושכתן, פירוש: סכין השוחטת סתם מושכתן לקרבן שהופרשו מתחלה לקין, אף על פי שאין זה אותו קרבן עצמו, כגון עולת תמיד לעולת קיץ, והשתא עולה לקרבן עצמו, ביון דמעיקרא עולה והשתא עולה. וקשה: דבפרק קמא דזבחים (ג, א) מוכח דמילתא דשמואל כרבנן דרבי שמעון, דאית להו לב ית דין מתנה עליהן! ואמאי דגרס בסמוך "תניא נמי הכי" קשה, דמהניתין הוה ליה לאיתויי! ונראה בפירוש הערוך, דפירש "סכין מושכתן למה שהם": אם תמידים אם מוספין – סכין מושכתן להיות כן. דתרם משכן לסכין אין לומר איזה תמיד איזה מוסף, אלא תלויין ועומדין בתנאי לב בית דין. דאף על פי שאמרו שהן תמידים, אם ירצו להקריבן לשם זבח אחר – רשאין, לפי שבזמן שמעך זה סכין לשחיטת תמיד הרי הוא תמיד, ואם למוסף – מוסף. והוי סייעתא לרבי יוחנן דאמר: תמידין שלא הוערבו לצבור לדברי רבנן נפדין תמימים, שהרי עדיין לא משכן לסכין. ולא גרסינן "תניא נמי הכי", אלא "תניא". ויש מפרשים "תניא נמי הכי" אדרב שמואל בר רב יצחק, דאמר: מודה רבי שמעון בשעירי חטאת שאין מקיצין בגופן. דקתני: אם לא קרב ברגל, כלומר בפסח, יקרב בראש חודש בר', ואם לא קרב ביום הכפורים יקרב ברגל, פירוש: בסוכות, ואם לא קרב ברגל זה של סוכות יקרב ברגל אחר, היינו שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו. אבל טפי מרגל אחר, דהיינו בפסח הבא – לא מצי לאקרובי לגופיה, דהוה ליה תרומה ישנה. ולא להקיץ בגופו – לפי שמתחלתו לא הוקדש אלא לכפר על מזבח החיצון, כלומר לכפר בחטאת, ואי אפשר לשנותן בנדבה. אלמא אין מקיצין בגופן אלא בדמיהן. אבל קשה: דאמאי נטר עד הבא? לעיל הוה ליה לאיתויי: **שמתחלה** לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון – אף על גב דבמהניתין מפרש: משום דבאין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו – תרתי בעינן, מקדש וקדשיו ומזבח החיצון, לאפוקי שעיר דפנימי. ואף על גב דמשמע לעיל דאי לאו משום גזירה אטו לפני כפרה היו מקיצין אפילו במותר חטאת הפנימית, היינו משום דחבי גמירי דמותר חטאת צבור לעולה. **ועל** דון טומאת מקדש וקדשיו – אין זה שתי כפרות אלא מה שקרבן אחר מכפר בדפישתי לעיל, אי נמי, כפרה אחת לשונג ואחת למזיד. **לא** זז משם עד שמוחלים לו – ואף על גב דתנן במתניתין בפרק בתרא דיומא (פה, ב): על עשה ועל לא תעשה תשובה מכפרת, ואמר נמי במסכת חגיגה (ה, א): כל העושה דבר ומתחרט מוחלין לו מיד, אפילו בשאר עבירות – אינה מחילה גמורה אלא שמקילין לו הדין, אבל במצות עשה מוחלין לגמרי.

בעומד

קִין כְּבְנוֹת שׁוּחַ לַמַּזְבֵּחַ. - וְהָכְתִיב: "כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ" וגו'! - תָּנֵי רַב חֲנִינָא: כְּבְנוֹת שׁוּחַ לְאָדָם. דְּרַשׁ רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא: אַיִן מַקִּיצִין בְּעוֹלַת הָעוֹף. אֲמַר רָבָא: הָא בּוֹרְכָא. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: מַאי בּוֹרְכָתָא? אֲנָא אֲמַרִיתָהּ נֵיהֲלֵיהּ, וּמְשַׁמֵּיהּ דְּרַב שִׁמְעִי מִנַּהֲרְדָּעָא אֲמַרִיתָהּ נֵיהֲלֵיהּ. דְּאָמַר רַב שִׁמְעִי מִנַּהֲרְדָּעָא: מוֹתָרוֹת לִנְדָבַת צִבּוּר אָזְלִי, וְאֵין עוֹלַת עוֹף בְּצִבּוּר. וְאַף שְׁמוּאֵל סָבַר לָהָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: קָרְבְּנוֹת צִבּוּר - סַכִּין מוֹשֶׁכְתָּן לְמַה שֶׁהֵן. תָּנֵיא נַמִּי הָכִי: וּמוֹדָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשָׁעִיר - שֶׁאִם לֹא קָרַב בְּרֶגֶל יִקָּרֵב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאִם לֹא קָרַב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ יִקָּרֵב בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְאִם לֹא קָרַב בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים יִקָּרֵב בָּרֶגֶל, וְאִם לֹא קָרַב בְּרֶגֶל זֶה יִקָּרֵב בְּרֶגֶל אַחֵר, שֶׁמִּתְחִלָּתוֹ לֹא בָּא אֶלָּא לְכַפֵּר עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן. תָּנָא: לֹא הוֹקְדַּשׁ אֶלָּא לְכַפֵּר עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן. "וְעַל זְדוֹן טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו - שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים" כו'. מְנָהֲנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וגו', פְּשָׁעִים - אֵלּוּ הַמְּרָדִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "מֶלֶךְ מוֹאָב פָּשַׁע בִּי", וְאוֹמֵר: "אָז תִּפְשַׁע לִבְנָה בְּעֵת הַהִיא"; חַטָּאוֹת - אֵלּוּ הַשְּׁגוּגוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא בִּשְׁגָגָה". "עַל שְׁאָר עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, הַקַּלּוֹת וְהַחֲמוּרוֹת, הַיְדוּעוֹת וְהַשְּׁגוּגוֹת" כו'. הֵיינוּ קַלּוֹת הֵיינוּ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, חֲמוּרוֹת הֵיינוּ כָּרֵיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין, הוֹדַע הֵיינוּ מֵזִיד, לֹא הוֹדַע הֵיינוּ שׁוֹגֵג! אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: עַל שְׁאָר עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, בֵּין קַלּוֹת בֵּין חֲמוּרוֹת, בֵּין שֶׁעָשָׂאן בְּשׁוֹגֵג בֵּין שֶׁעָשָׂאן בְּמֵזִיד. אוֹתָן שֶׁעָשָׂאן בְּשׁוֹגֵג - בֵּין נוֹדַע לוֹ סְפֵיקָן בֵּין לֹא נוֹדַע לוֹ סְפֵיקָן; וְאִלּוּ הֵן קַלּוֹת - עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְאִלּוּ הֵן חֲמוּרוֹת - כָּרֵיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין. הַאי עֲשֵׂה הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא עֲבַד תְּשׁוּבָה - "זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֲבָה", אִי דַּעֲבַד תְּשׁוּבָה - "כָּל יוֹמָא נַמִּי; דְּתַנְיָא: עֲבַר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ! אָמַר רַבִּי יִרְאֵ:

משם עד שמוחלין לו?

בעומד

כדכתיב (שמואל ב טז) "הלחם והקיץ לאבול לנערים". **וכל דבש** – וכל מיני פירות האילן לעיל: תמידין שלא הוערבו, לרבי שמעון דלית ליה לב בית דין מתנה, מקיצין בהן את המזבח בגופן ואין צריכין רעיה. **סכין מושכתן למה שהן** – סכין השוחטן סתם מושכתן לקרבן שהופרש מתחלה לכך, ואפילו אין זה אותו קרבן עצמו, וכגון עולת תמיד עולה לקיץ אם אינו ראוי לתמיד. **מודה רבי שמעון בו'** – ומסקנא דשמעא – שמתחלתו לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון. אלמא אהא הוא דקפדינא, שיקרב על מזבח החיצון לכפר מקצת דבר שהוקדש לו חטאת, דטומאת מקדש תקרב לטומאת מקדש ואף על פי שאין בפרתן שוה. **הכי** נמי לעולה שהוקדש לעולה יקרב. **וכפר על הקדש** בשעיר הפנימי כתיב. **היינו קלות היינו עשה ולא תעשה** – כלומר, הי ניהו קלות – עשה ולא תעשה, אמאי תני להו תרתי? **היינו יודעות היינו הודע** – קא סלקא דעתין: הודע – שידע ועשה, דהיינו מזיד. דהא ליכא למימר: הודע – שנודעה לו שגגתו, דבפרשינן ליה בכל דוכתי, דאם כן הוה ליה חטאות ואשמות ודאין, ותנן במסכת כריתות (כה, א): חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יום הכפורים – חייבין להביא אחר יום הכפורים. **אמר רב יהודה בו'** – סיפא דמתניתין מפרשא ליה לרישא, וכולהו פירוש דקלות וחמורות הוא. **בין בשעשאן בשוגג** – האי שוגג דהכא ליכא לפרושי אלא בדבר שאין שגגתו חטאת, אלא אשם תלוי, כגון אכל אחת משתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואינו יודע איזה אכל. **בין שנודע לו ספיקן** – שנודע לו שבא לידי ספק חלב. **בין שלא נודע לו** – לפני יום הכפורים שאכל ספק חלב – אין צריך להביא אחר יום הכפורים אשם תלוי. והכי נמי תנן בברייתות (שם): חייבי אשמות תלויין שעבר עליהן יום הכפורים פטורין, וליף לה התם מקראי. **האי עשה** – דמכפר עליה יום הכפורים. **היכי דמי אי דלא עשה תשובה** – שאינו תוהא על חטאו. **הא כתיב זבח רשעים תועבה** – והיכי מכפר עליה קרבן יום הכפורים? **ואי דעבד תשובה** – למה לי יום הכפורים? כל יומא נמי תשובה מכפרא עליה, דתניא: לא זז

בעומד

קין **כבנות שוח למזבה** – כאדם שמביא בקינוח סעודה מיני מתיקה. והוא לשון קיץ,

ואין עולת העוף בצבור – דתניא בתורת כהנים: "והקריב מן התורים" – היחיד מביא עוף ואין הצבור מביאין עוף. **להא דרבי יוחנן** – דאמר לעיל: תמידין שלא הוערבו, לרבי שמעון דלית ליה לב בית דין מתנה, מקיצין בהן את המזבח בגופן ואין צריכין רעיה. **סכין מושכתן למה שהן** – סכין השוחטן סתם מושכתן לקרבן שהופרש מתחלה לכך, כגון עולת תמיד לעולת קיץ, אף על פי שאין זה אותו קרבן עצמו, כיון דמעיקרא עולה והשתא עולה. וקשה: דבפרק קמא דזבחים (ג, א) מוכח דמילתא דשמואל כרבנן דרבי שמעון, דאית להו לב בית דין מתנה עליהן! ואמאי דגרס בסמוך "תניא נמי הכי" קשה, דמהניתין הוה ליה לאיתויי! ונראה בפירוש הערוך, דפירש "סכין מושכתן למה שהם": אם תמידים אם מוספין – סכין מושכתן להיות כן. דתרם משכן לסכין אין לומר איזה תמיד איזה מוסף, אלא תלויין ועומדין בתנאי לב בית דין. דאף על פי שאמרו שהן תמידים, אם ירצו להקריבן לשם זבח אחר – רשאין, לפי שבזמן שמעך זה סכין לשחיטת תמיד הרי הוא תמיד, ואם למוסף – מוסף. והוי סייעתא לרבי יוחנן דאמר: תמידין שלא הוערבו לצבור לדברי רבנן נפדין תמימים, שהרי עדיין לא משכן לסכין. ולא גרסינן "תניא נמי הכי", אלא "תניא". ויש מפרשים "תניא נמי הכי" אדרב שמואל בר רב יצחק, דאמר: מודה רבי שמעון בשעירי חטאת שאין מקיצין בגופן. דקתני: אם לא קרב ברגל, כלומר בפסח, יקרב בראש חודש בר', ואם לא קרב ביום הכפורים יקרב ברגל, פירוש: בסוכות, ואם לא קרב ברגל זה של סוכות יקרב ברגל אחר, היינו שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו. אבל טפי מרגל אחר, דהיינו בפסח הבא – לא מצי לאקרובי לגופיה, דהוה ליה תרומה ישנה. ולא להקיץ בגופו – לפי שמתחלתו לא הוקדש אלא לכפר על מזבח החיצון, כלומר לכפר בחטאת, ואי אפשר לשנותן בנדבה. אלמא אין מקיצין בגופן אלא בדמיהן. אבל קשה: דאמאי נטר עד הבא? לעיל הוה ליה לאיתויי: **שמתחלה** לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון – אף על גב דבמהניתין מפרש: משום דבאין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו – תרתי בעינן, מקדש וקדשיו ומזבח החיצון, לאפוקי שעיר דפנימי. ואף על גב דמשמע לעיל דאי לאו משום גזירה אטו לפני כפרה היו מקיצין אפילו במותר חטאת הפנימית, היינו משום דחבי גמירי דמותר חטאת צבור לעולה. **ועל** דון טומאת מקדש וקדשיו – אין זה שתי כפרות אלא מה שקרבן אחר מכפר בדפישתי לעיל, אי נמי, כפרה אחת לשונג ואחת למזיד. **לא** זז משם עד שמוחלים לו – ואף על גב דתנן במתניתין בפרק בתרא דיומא (פה, ב): על עשה ועל לא תעשה תשובה מכפרת, ואמר נמי במסכת חגיגה (ה, א): כל העושה דבר ומתחרט מוחלין לו מיד, אפילו בשאר עבירות – אינה מחילה גמורה אלא שמקילין לו הדין, אבל במצות עשה מוחלין לגמרי.

בעומד

בעומד במדרז – הקשה הרב רבינו שלמה מדרזי"ש: דדברק בתרא דיומא (פה, ב) אמרינן: מיתה ויום הכפורים מכפרים עם התשובה; עם התשובה – אין, בפני עצמו לא, הא כופר בעיקר. **מגלה פנים בתורה** – בא על דברי תורה בחרצופא ובגלוי עזות פניו, כגון (סנהדרין צט, ב) מנשה שהיה יושב ודורש באגדות של דופי: לא היה למשה לכתוב אלא "ותמנע היתה פלגש", "וילך ראובן בימי קציר חטים" (בראשית ל)? **בריח** – בשר מילה. **דבר ה'** – **בזה זה הפורק עול** – שביזה דיבור ראשון שאמור בסיני "אנכי ה' אלהיך" (שמות ב) שלא שמעו אותו אלא מפי הגבורה. **ומגלה פנים** – מאדמפיקא קרא בלשון בזיון, וזה בזוה דברי תורה הוא. **וה המיפר בריח בבשר** – שהיא מצוה יחידית. **לא אמרתי אלא בזמן שענוה בה** – אלמא בשאינו שב קאי קרא. ובהנך תלת הוא דגלי לן אף לאחר יום הכפורים, הא בשאר, אף על פי שאינו שב – יום הכפורים מכפר. **ורבנן** – דאית להו נמי בשאר בעבירות דאין יום הכפורים מכפר על שאינן שבין, אמרי לך: הא דגלי לן קרא בהנך תלת – לאו ביום הכפורים איירי. אלא "הכרת תכרת" דקאמר – תכרת לעולם הבא, שאף מיתה אינה ממרקת על שלש הללו בלא תשובה. אבל שאר בעבירות, בלא תשובה נמי מיתה ממרקת אחר יום הכפורים, אבל יום הכפורים בלא מיתה – לא. **שאם עשה תשובה** – ואין ענוה בה – מיתה ממרקת אף על שלש הללו, ולא תכרת לעולם הבא. **אחד ישראל וכו'** – מתבפרים משאר עבירות בשעירה המשתלח. **ומאן אית ליה האי סברא** – דכהנים מתכפרים במשתלח. **רבי יהודה** – לקמן בהאי פירקא. **אבל רבי יהודה לא סבר לה כרבי** – שיהא יום הכפורים מכפר על שאינן שבים, ולא אתיא מתניתן אליביה. **או דלמא** – רבי יהודה נמי כרבי סבר לה, ומתניתן רבי יהודה נמי. והאי דלא אמר: רבי יהודה היא, וסבר לה כרבי – אורחא דמילתא שייך טפי למימר: רבי היא וסבר לה כרבי יהודה רביה, ולא למימר: רבי יהודה היא וסבר ליה כרבי תלמידיה. **דוקא קאמינא רבי סבר לה כרבי יהודה** – בשעיר המשתלח, דעל ברוך מתניתין רבי היא כדאוקימנא, מדקתני יום הכפורים מכפר על שאינן שבין. אבל רבי יהודה לא סבר ליה כרבי, דתניא: אין יום הכפורים מכפר על שאינן שבין לרבי יהודה – **חטאת ואשמות אין מכפרין אלא על השבין** – דכתיב (במדבר ה) "והתודו את חטאתם" וגו' (ויקרא ה), "והתודה אשר חטא עליה". **שאין מכפרין על המזיד בשוגג** – רוב חטאות ואשמות אין מכפרין על המזיד בשוגג, אלא אשם שפחה חרופה ואשם נזיר טמא ואשם שבועת הפקדון וחטאת דשבועת העדות. **אך** חלק – בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא", וכל אבין ורקין מיעוטין, ללמדך שפעמים שאין יום הכפורים מכפר. **סתם סיפרא** – תורת כהנים – רבי יהודה היא, הכי אמרינן בסנהדרין ב"אלו הן הנתנקין" (פו, א). **לא קראי מקרא קודש** – לא קיבלו בברכותיו לומר "מקדש ישראל ויום הכפורים". **ומודה רבי בכרת דיומא** – הא דתניא קמייתא דאינו מכפר על שאינן שבין – בכרת של יום הכפורים קאמר, של ענוי ושל מלאכה. אבל על כל שאר בעבירות – מכפר אף על פי שעשה בו מלאכה ולא התענה בו. **דאי לא תימא הכי** – דבכרת דיומיה מודה רבי דלא מכפר, ותימא דאכרת דיומיה מכפר. **כרת דיום הכפורים ליח ליה לרבי** – בתמיה, אם כן למה כתב רחמנא ביום הכפורים כרת? בשלמא שאר בריתות דאי מיית קודם יום הכפורים לא איכפר, אבל הנך לכי עבר עליה מכפר עליה הא יומא! **אלמה לא** – בתמיה. כלומר, אלמה מי אית ליה לרבי דמכפר על כרת דיומיה בלא תשובה – לא איכא כרת ביום הכפורים? **והא משכחת לה בגון דעבד בלילי'א ומית דלא אתי יומא לכפוריי ליה** – שאין מכפר אלא יום, כדכתיב (ויקרא טז) "כי ביום הזה יכפר עליכם".

ומקשינן:

**בְּעוֹמֵד בְּמִדְרָז, וְרַבִּי הִיא, דְּתָנֵיָא, רַבִּי אוֹמֵר: עַל כָּל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, בֵּין עֲשָׂה תְּשׁוּבָה בֵּין לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה - יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, חוּץ מִפּוֹרֵק עוֹל וּמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה, וּמֵפֵר בְּרִית בְּבָשָׂר, שֶׁאִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה - יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, וְאִם לָאו - אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי? דְּתָנֵיָא: "כִּי דְבַר ה' בָּזָה" - זֶה הַפּוֹרֵק עוֹל וּמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה, "וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפֵר" - זֶה הַמֵּפֵר בְּרִית בַּבָּשָׂר; "הִכָּרֵת תִּכָּרֵת", "הִכָּרֵת" - לְפָנַי יוֹם הַכִּפּוּרִים, "תִּכָּרֵת" - לְאַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים; יָכוֹל אֲפִילּוּ עָשָׂה תְּשׁוּבָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "עֲוֹנָהּ בָּהּ", לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁעֲוֹנָהּ בָּהּ. - וְרָבָּנַן? "הִכָּרֵת" - בָּעוֹלָם הַזֶּה, "תִּכָּרֵת" - לָעוֹלָם חַבָּא; "עֲוֹנָהּ בָּהּ" - שֶׁאִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה וּמֵת, מִיתָה מְמָרֶקֶת. - וּמַי מָצֵית מוֹקְמַתְּ לָהּ כְּרַבִּי? וְהָא מְדַסֵּיפָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא, רֵישָׁא נַמִי רַבִּי יְהוּדָה הִיא! דְּקָתָנֵי סֵיפָא: אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֲנִים וְאֶחָד כֹּהֵן מָשׁוּחַ; וּמַאן אִית לֵיהּ הַאי סְבָרָא? רַבִּי יְהוּדָה, מִכְּלָל דְּרֵישָׁא רַבִּי יְהוּדָה! אֲמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי הִיא, וְסָבַר לָהּ כְּרַבִּי. אוֹ דִלְמָא: מִדְּרַבִּי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה - אַף רַבִּי יְהוּדָה סָבַר לָהּ נַמִי כְּרַבִּי, מִיהוּ אוֹרְחָא דְּמִילְּתָא קָתָנֵי, לְמֵימַר דְּתַלְמִיד סָבַר לָהּ כְּרַבֵּיהּ? אָמַר לֵיהּ: אִין, דַּיְקָא קָאָמְנָא: רַבִּי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה לָא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי. וְרַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה לָא ס

אתי שפיר דלא קאמר: כגון שמת קודם שנשתלח השעיר או כגון דליכא שעיר המשתלח, כדאמר לעיל (ח, ב) ונפקא מינה היכא דלא עבד חיצון. ויש מפרשים: דיום הכפורים בלא שעיר המשתלח מכפר לגמרי. ונפקא מינה, דשעיר מכפר מיד ויום הכפורים אינו מכפר עד שתחשך למוצאי יום הכפורים. כדתניא: חומר בשעיר מביום הכפורים שהשעיר מכפר מיד ויום הכפורים עד שתחשך, חומר ביום הכפורים מבשעיר שיום הכפורים מכפר בלא קרבן מה שאין כן בשעיר. והא דנקט כגון דחנקתיה אומצא – לאו דוקא, אלא הוא הדין שמת בו ביום, ולרווחא דמילתא נקטה: אי נמי אפילו לא מת בו ביום אלא אחר כמה ימים, וכגון דעבד סמוך לשקיעת החמה. **וכפר** את מקדש הקדש זה לפני ולפנים – פירש בקונטרס: דבטומאת לפני ולפנים ובטומאת היכל מיירי. ולקשה: דאמאי צריך קרא לכולהו? הא לקמן פרק שני (טז, ב) גבי כרת לא מצריכין אלא חד קרא לכולהו! ושמא ביון שהושוו לענין כפרה הושוו לכל דבר. ומיהו קשיא, שצריך לדחוק הקונטרס לפרש מזבח במשמעו – כגון שהקטיר עליו בטומאה, ואם כן היינו טמא ששימש, ולא מצינו שיכפר שעיר הפנימי על כהן ששימש בטומאה! ועוד, אי בטומאת מקדש וקדשיו איירי הכא לרבי יהודה, מאי קאמר לעיל (ח, א) רבי שמעון: ממקומו הוא מוכרע? הא אפילו לרבי יהודה נמי ממקומו מוכרע! ועוד דבסוף פרק "הוציאו לו" (יומא סא, א) מייתי לה אמתניתין ד"וכן בהיכל וכן במזבח החדש" דמתניתין לענין הזאה! על כן נראה דבהזאה איירי, ר"לפני ולפנים" היינו על בין הבדים, ר"בהיכל" היינו על הפרכת, ו"מזבח" היינו מזבח החדש, ו"עזרות" היינו שירי הדם שהיה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון שהיה בעזרה, כדתנן ב"איזהו מקומן" (זבחים מה, א). ומיהו קשיא הא דנקט עזרות, דהוה ליה למימר "עזרה"! ועוד, דהזאות כולהו כתיבי בהדיא בפרשה. ולעיבובא לא איצטריך, דנפקא לן בפרק "איזהו מקומן" (שם נב, ב) ובפרק "הוציאו לו" (יומא ס, ב): "וכלה וכפר", אם בלה כיפר, ואם לא בלה לא כיפר! ויש לומר: דאיצטריך האי קרא דכתיב משות ומרובה בגדים יכול לעשות בן, לפי שכל הפרשה כתיב בה אהרן, וכן תניא בתורת כהנים: "וכפר הכהן אשר ימשח" מה תלמוד לומר? לפי שכל הפרשה כולה אמור בה אהרן, לכן כתיב "וכפר את מקדש הקדש" וגו' – שכל משוח ומרובה בגדים צריך לעשות כן.

הושוו כולן לכפרה אחת – אבל לשעיר הפנימי לא הושוו, דכתיב "אשר לעם" ודרשינן בסמוך: ולא לכהנים. **ואיתקש** שעיר המשתלח לשעיר הנעשה בפנים – תימה: דבפרק שני דכריתות (כה, ב) גבי חטאים דומיא דפשעים, פריך: האי בשעיר הנעשה בפנים הוא דכתיב. והשתא לגמר מיניה שעיר המשתלח, דהא איתקש!

כולן

״בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת ה׳, בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת ה׳, יִרְאֵי ה׳ בָּרְכוּ אֶת ה׳״; מַאן תַּנָּא? אָמַר רַבִּי יְרְמְיָה: דִּילָא כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאִי רַבִּי יְהוּדָה - הָאָמַר: כֹּהֲנִים יֵ״שׁ לָהֶן כַּפָּרָה בְּשָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. וּמַנִּי? רַבָּא אָמַר: רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר: כֹּהֲנִים אֵין לָהֶם כַּפָּרָה בְּשָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. אַבַּיֵי אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: מַעֲתָּה אֵין לָהֶם כַּפָּרָה בְּטוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: ״וְכִפֶּר עַל הַכֹּהֲנִים״ - מָצִינוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶן כַּפָּרָה בְּשָׁאָר עֲבֵירוֹת, וְכִמּוֹ דְּמָצִינוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶן כַּפָּרָה בְּשָׁאָר עֲבֵירוֹת, כָּךְ יֵ״שׁ לָהֶן כַּפָּרָה בְּטוּמְאַת

כָּרַת דְּיָמְמָא לְרַבִּי לֵית לֵיהּ? - אַלְמָה לָא? מִשְׁכַּחְתְּ לַהּ דְּאָכַל אוּמְצָא וְחָנַקְיהּ וּמֵת; אִי נָמֵי, דְּאָכַל סָמוּךְ לִשְׁקִיעַת הַחַמָּה, דְּלָא הֲוָה שְׁהוּת לְכַפּוּרֵי לֵיהּ. ״אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֲנִים וְאֶחָד כֹּהֵן מָשׁוּחַ״. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא, קָתָנֵי: ״אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֲנִים וְאֶחָד כֹּהֵן מָשׁוּחַ. וְהֲדַר תָּנֵי: מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לַכֹּהֲנִים וּלְכֹהֵן מָשׁוּחַ! אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֲנִים וְאֶחָד כֹּהֵן מָשׁוּחַ מְכַפְּרִין בְּשָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ בְּשָׁאָר עֲבֵירוֹת, וְאֵין חִילּוּק בֵּינֵיהֶן. וּמַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לַכֹּהֲנִים וּלְכֹהֵן מָשׁוּחַ? אֶלָּא שֶׁהַכֹּפֶר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו וכו', וּמַנִּי? רַבִּי יְהוּדָה הִיא; דְּתַנְיָא: ״וְכִפֶּר אֶת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ״ זֶה לִפְנֵי וְלִפְנִים, ״אֶת אֹהֶל מוֹעֵד״ - זֶה הֵיכָל, ״מִזְבַּחַ״ - בְּמִשְׁמָעוֹ, ״יְכַפֵּר״ - אֵלּוּ עֲזָרוֹת, ״כֹּהֲנִים וְכִמְשְׁמָעוֹ, ״עַם הַקָּהָל״ - אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, ״יְכַפֵּר״ - אֵלּוּ הַלְוִיִּם; הוֹשְׁווּ כּוּלָּן וְכִפָּרָה אַחַת, שֶׁמִּתְכַּפְּרִין בְּשָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ בְּשָׁאָר עֲבֵירוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁדָּם שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו - כָּךְ דַּם הַפָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו, וּכְשֵׁם שְׁוִידּוּיוֹ שֶׁל שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל בְּשָׁאָר עֲבֵירוֹת - כָּךְ וִידּוּיוֹ שֶׁל פַּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים בְּשָׁאָר עֲבֵירוֹת. וְלִרַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא וַדַּאי הוֹשְׁווּ! - מַאי הוֹשְׁווּ? דִּבְנֵי כַפָּרָה נִינְהוּ, מִיהוּ כָּל חַד וְחַד מְכַפֵּר בִּרְצִיעָה. מַאי טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? דִּכְתִיב: ״וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם״, אִיתְקַשׁ שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ לְשָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים, מַה שָּׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים אֵינוֹ מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדְשָׁיו, דִּכְתִיב בֵּיהּ: ״אֲשֶׁר לָעָם״ - אַף שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ אֵינוֹ מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים בְּשָׁאָר עֲבֵירוֹת. - וְרַבִּי יְהוּדָה וּבְקוֹמָהּ וּבְדִמִּים הוּא דַּאֲתָא. מַאן תַּנָּא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנָן: ״וְשָׁחַט אֶת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם״ - שֶׁאֵין הַכֹּהֲנִים מִתְכַּפְּרִין בּוֹ; וּבְמָה מִתְכַּפְּרִין? בְּפָרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן. יָכוֹל לֹא יִתְכַּפְּרוּ בְּפָרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר: ״אֲשֶׁר לוֹ״, מֵעֲתָּה אֵין לָהֶן כַּפָּרָה? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: ״וְכִפֶּר עַל הַכֹּהֲנִים״ - מָצִינוּ לָהֶן כַּפָּרָה; בַּמָּה הֵן מִתְכַּפְּרִין? מִּוטָּב שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ בְּפָרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי הוּתַּר מִכְּלָלוֹ אֵצֶל בֵּיתוֹ, וְאַל יִתְכַּפְּרוּ בְּשָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים שֶׁלֹּא הוּתַּר מִכְּלָלוֹ אֵצֶל בֵּיתוֹ. וְאִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר - הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: ״וּמִשְׁקִיוֹ: וכרת דיממא לרבי לית ליה - בתמיה, והא בהדיא כתיב כרת דיממא, דכתיב בין בעינוי בין במלאכה "בעצם היום הזה" (ויקרא כג) וחנקתיה - שלא עבר עליו רגע מן היום לאחר עבירתו. **פסוד לשקיעת החמה** – עם צאת היום, שלא עבר רגע ביום אחר העבירה. **דתניא חומר בשעיר כו'** – לא גרסינן לה. **וכפר את מקדש הקדש** – בעבודת פר ושעיר של יום הכפורים כתיב, המכפרת על טומאת מקדש וקדשיו. **זה לפני ולפנים** – על טומאה שאירעה לפני ולפנים, כגון נטמא לפני ולפנים ושהה כדי השתחוואה. דמהיכרת ליה על שהייתו כדמפרש בפרק שני (שבועות טז, ב). **זה היכל** – אם נטמא בהיכל. **זה מזבח** – מזבח הזהב, אם הקטיר קטורת בטומאה, ובשהייה. **אלו העזרות** – נכנס לעזרה בטומאה. **הושוו כולן בכפרה אחת** – בהא "וכפר" בתרא השוה כהנים לזים וישראלים, מלמד שכולן מתכפרין בשעיר המשלח בשאר עבירות. דאילו בטומאת מקדש וקדשיו ליכא למימר דהשוו, שהרי הפר מכפר על הכהנים ושעיר הפנימי על ישראל. **רבי שמעון אומר כשם שדם השעיר** – לבדו מכפר על ישראל בטומאת מקדש בלא שום וידוי, שהרי אין שום וידוי בשעיר הפנימי – כך דם הפר לבדו בלא וידוי מכפר על הכהנים בטומאת מקדש. ואיתיה ליה וידוי הפר לשאר עבירות. **הא ודאי הושוו** – בכפרה אחת, ואי בשאר עבירות לא הושוו במאי הושוו? **ומשני: הושוו דבני כפרה נינהו** – לכך הושוו ללמדך שיש לכולם כפרה, בין בטומאת מקדש בין בשאר עבירות. **מיהו כל חד ברציעה** – אלו בפר ואלו בשעיר. **אשר לעם** – ולא להכהנים. **הותר מכללו** – מכלל שאמר "אשר לו", דמשמע לו ולא לאחרים הותרו. **אצל ביתו** – דכתיב (ויקרא טז) "וכפר בעדו ובעד ביתו". **ואם נפשך לומר** – להקשות כלום על המדרש הזה, ולקמיה מפרש מה יש לו להקשות. **חרי הוא אומר כו'** – על כרחך המקרא מלמדך שמתכפרים בפרו של אהרן, שנאמר "בית אהרן ברכו את ה'", דרי כל הבהנים קרויין ביתו, דרי הם בכלל "ובעד ביתו". **מאן תנא** – להא מתניתא דקתני: מעתה אין להן כפרה, דמשמע דאם לא בפר יתכפרו אין להם כפרה בלל. **דלא כרבי יהודה** – אלא כרבי שמעון, דאמר: כל בפרוזתיהן בפר תלויות. דאי רבי יהודה, אי נמי לא מכפרי בפר – אית להו כפרה מיהת בשעיר המשתלח בשאר עבירות. **אבי אמר כו'** – והכי קאמר מעתה אין להם כפרה בטומאת

בטומאת מקדש וקדשיו – כשהוא אומר "על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר" ולימד שהחושו כולם לכפרה אחת בשעיר המשתלח, לרבי יהודה מצינו שיש להם כפרה בשאר עבירות, כי היכא דחס רחמנא למיכתב עלייהו כפרה בשאר עבירות אית לן למילף מינה דהיכא דלו נמי כפרה בטומאת מקדש, ובמה הן מתכפרים בו. **מאי אם נפשך לומר** – מה היה לו להקשות שהוזקק להביא מקרא זה, וכי **תימא ביתו כתיב** – ולא שאר כהנים. **להכי הוא דאתא** – שלא יתכפרו בו כהנים? **מדעם** ליחוי – משל צבור ולא משל כהן גדול! לפי שהפר בא משלו הוצרך לומר בשעיר משל צבור. **להכי הוא דאתא** – שלא יתכפרו בו אחרים, שהתוקקק להביא מקרא שיתכפרו בו כהנים? **תלמוד לומר אשר לו** – תלתא כתיבי בפר. **אשר לו** – תנינא. **תלמוד לומר אשר לו** – השלישי לעכב. **הכי קשיא ליה** – דקאמר: יכול לא יתכפרו בפרו של אחרן – שהרי כבר נאמר "אשר לו" לומר שאינו בא משל כהנים, וכיון שאינן חסירין בו ממון לא נתכפרו בו. דמאי שנא בשעיר המנימי דלא מכפרו ביה – כדילפינן מ"אשר לעם" יתירא, משום דלא חסרו בו ממונא, שלא נקנה משלהם. **היינו דאיכא תרי ידודי** – בפר, ומתן דמו. תרי ידודי – דכתיב תרי זמני "יכפר בעדו ובעד ביתו", ואמר מר (יומא לו, ב): בכפרת דברים הכתוב מדבר, שהרי עדיין לא נשחט הפר. ואיכא מתן דמו – הרי שלש כפרות, לכפר על שלש עבירות, שהכהנים מתכפרין בשעירים. חד **כנגד שעיר הנעשה בפנים** – לתלות על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף. וחד **כנגד שעיר החיצון** – לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף. וחד כנגד שעיר **דמו סני** – חד כנגד שעיר המנימי וחד כנגד שעיר החיצון. **יכוא זכאי ויכפר על החייב** – לפיכך מתודה ידודי ראשון עליו ועל ביתו, ולאחר שנעשה זכאי בידודי מתודה עליו ועל אחיו. ולעולם תרייהדו חדא כפרה ניתנו.

הדרן עלך שבועות שתים

משנה ידיעות, שהן **ארבע** – כבר פירשתיה בפרק ראשון במשנה (שבועות ב, ב).

גמרא וידע – שנטמא, או בשעת טומאה או אחרי כן. **אחד הנכנס לעזרה ראשונה ואחד הנכנס לתוספת** – שהוסיפו עליה אחר כן. **שאין מוסיפין כו'** – לפיכך היא קדושה בראשונה. **אלא במלך ב'** – כולהו יליף מקראי. **ובשתי תודות** – מפרש בגמרא שני לחמי תודה, והיו נושאין אותה בהיקף סביב. **ובשיר** – מפרש בגמרא.

פנימית

מִמֶּנּוּ מִקְדָּשׁ וְזָכוּר אֶת הַטּוּמְאָה; נֶעְלַם מִמֶּנּוּ זֶה וְזֶה, וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וְלֹא יָדַע, וּמְשָׁצָא מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא בְּמֶלֶךְ וְנָבִיא, וְאוּרִים וְתוּמִּים, וְסַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, וּבִשְׁתֵּי תוֹדוֹת וּבְשִׁיר; וּבֵית דִּין מְהַלְּכִין וּשְׁתֵּי תוֹדוֹת אֲחֲרֵיהֶן, וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲחֲרֵיהֶם

הפנימית

בְּטוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו; בְּמָה הֵם מִתְכַּפְּרִין? מוֹטָב שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ בְּפָרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי הוּתַּר מֻכְלָל אֶצֶל בֵּיתוֹ, וְאֵל יִתְכַּפְּרוּ בְּשָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים, שֶׁהֲרֵי לֹא הוּתַּר מִכְּלָל. וְאִם נַפְשָׁךְ לוֹמַר - הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת ה'" וגו'. וּמַאי "אִם נַפְשָׁךְ לוֹמַר"? - וְכִי תֵּימָא: "בֵּיתוֹ" כְּתִיב - פּוֹלֵן קְרִיוִין בֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת ה'... יְרֵאֵי ה' בָּרְכוּ אֶת ה'". - וְהַאי "אֲשֶׁר לָעָם" לָהֳכִי הוּא דְּאָתָא? הַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ דְּקָאָמַר רַחֲמָנָא מִדַּעַם לֵיתְיוּ! - הָהוּא מ'וּמְאַת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" נַפְקָא. - וְהַאי "אֲשֶׁר לוֹ" לָהֳכִי הוּא דְּאָתָא? הַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכְדְרַבָּנַיְיא: מְשַׁלּוֹ הוּא מֵבִיא וְאֵינוֹ מֵבִיא מְשֶׁל צִבּוּר; יָכוֹל לֹא יָבִיא מְשֶׁל צִבּוּר, שֶׁאֵין הַצִּבּוּר מִתְכַּפְּרִין בּוֹ, אֲבָל יָבִיא מְשֶׁל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁאֶחָיו הַכֹּהֲנִים מִתְכַּפְּרִין בּוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֲשֶׁר לוֹ". יָכוֹל לֹא יָבִיא, וְאִם הֵבִיא כָּשֵׁר? תַּלְמוּד לוֹמַר שׁוּב: "אֲשֶׁר לוֹ", הַכָּתוּב שָׁנָה עָלָיו לַעֲכֵּב! - תָּנָא הָכִי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ: מַאי שְׁנָא בִּדְעַם דְּלָא מְכַפֵּר - דְּלָא קָא חָסְרֵי בֵּיהּ מָמוֹנָא, דִּכְתִיב: "אֲשֶׁר לָעָם"; בִּדְאַהֲרֹן נָמֵי לָא קָא חָסְרֵי בֵּיהּ מָמוֹנָא! וְקָאָמַר: פּוֹלֵן קְרִיוִין "בֵּיתוֹ". בְּשֶׁלָּמָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הַיְינוּ דִּכְתִיב תְּרֵי וִידּוּיֵי וְדָם הַפָּר, חַד בְּנֶגֶד שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנִים, וְחַד בְּנֶגֶד שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ, וְחַד בְּנֶגֶד שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ; אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה, תְּרֵי וִידּוּיֵי וְדָם הַפָּר לָמָּה לִי? בְּחַד וִידּוּי וְדָמוֹ סַנְיָא! - אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לְבֵיתוֹ, דִּתְנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: קָדָּ הִיא מִדַּת הַדִּין נוֹתֶנֶת, מוֹטָב יָבוֹא זֶה וְאַל יָבוֹא זֶה, וְיִכַּפֵּר עַל הַחַיָּב, וְאַל יָבוֹא חַיָּב וְיִכַּפֵּר עַל הַחַיָּב.

בולן קרויין ביתו – תימה: ולוים במה יתכפרו? אי בשל צבור – "אשר לעם" כתיב, ולוים לא מיקרו "עם" למאן דאמר, ופלוגתא היא בפרק "הזורע" (חולין קלא, ב). ואי בשל אהרן – לא איקרו "ביתו"! וכי תימא: כיון דאשכחן שיש להן כפרה, דכתיב "יכפר" אית לן למימר דלא אתי "אשר לעם" אלא למעוטי כהנים, ויתכפרו בשל צבור – אם כן מצינו בשעיר של עם שהותר מכללו. **האי** מיבעי ליה לכדתניא כו' – ומדאיצטריך קרא לומר דלא מייתי משל כהנים, אלמא מתכפרין בו? ומשני: תנא דבי קא קשיא ליה כו', וקרא איצטריך שלא תאמר כיון שמצינו שיש להן כפרה יתכפר בשלו ויביא משלהן. אבל קצת תימה: דמאי פריך? נימא דהא דדרשינן דלא מייתי משל כהנים היינו לברר דקים לן דכהנים מתכפרין בו? **שנה** עליהן הכתוב לעכב – ואם תאמר: ונוקי "אשר לו" תנינא לעכב משל צבור, ושלישי למצות משלו ולא משל כהנים? ויש לומר: דסברא הוא למידרש מעיקרא למצוה קודם דנדרוש לעכב. וכן מוכח בפרק קמא דזבחים (ז, ב) ובכמה דוכתי.

דלא מחסרי ממונא דכתיב אשר לעם – אף על גב דדאשר נפקא לן מ"ומאת עדת בני ישראל", מכל מקום "אשר לעם" משמע משל לעם, אלא מדאייתר מוקמינן ליה שאין הכהנים מתכפרים בו. ולא מיבעיא למאן דאמר במסכת שקלים (דף ב) ובמנחות (כא, ב) שאין הכהנים מצווין לשקול, דודאי לא אתי מדידהו. אלא אפילו למאן דאמר שמצווין לשקול והשעיר בא מתרומת הלשכה, מכל מקום אם חסרו מעות הלשכה ובאו לגבות לצורך שעיר – אין גובין משלהן, או אם בא אחר וזיכה שעיר לצבור – כשר, אף על פי שלא זכו בו הכהנים.

בדאהרן נמי לא מחסרי ממונא – תימה: מכל מקום על כרחך בין שמצינו שיש להן כפרה בכל מה שיש כפרה לאחרים, מדכתיב "יכפר" – לא מצינו לאוקומה אלא בשל אחרן, מאחר שנתמעטו משל צבור מדכתיב "אשר לעם", ולא גמרינן מיניה, דגלי קרא! ויש לומר: ד"אשר לעם" משמע נתינת טעם – משום שהוא משל עם, ואם היו מתכפרים משל אחרן אף על גב דלא מחסרי ממונא – אם כן אין הטעם נכון.

וקאמר בולן קרויין ביתו – והשתא, על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שמכפרים שעירי רגלים – מתכפרים נמי כהנים אף על גב דלא מחסרי ממונא, והואיל ומצינו בשל אהרן מתכפרין אף על גב דלא מחסרי ממונא. ועוד, דדוקא ביום הכפורים הוא דמצרכינן ריבויא, לפי שמצינו חילוק בכפרה בין ישראל לכהנים.

שני וידוין ודם הפר – משמע שמתכפרין הכהנים בשני וידוין. אם כן מתניתין דיומא דפרק "אמר להן הממונה" (לה, ב) דקתני בוידוי ראשון "אני וביתי", ותו לא, ובשני "אני וביתי ובני אהרן" – לא מתוקמא כרבי שמעון, דלדידיה בוידוי ראשון נמי הוה ליה למימר "ובני אהרן". ותימה: דהא רבא מוקי לה התם וידוי דשעיר המשתלח כרבי שמעון, ומסתמא כל דנהו מתניתין דוידוין אתו נמי כרבי שמעון! ויש לומר: דאפילו רבי שמעון מודה שאינו מזכיר בהדיא בני אהרן עד שיראה כובאי.

הדרן עלך שבועות שתים

ידיעות הטומאה - שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע: נִטְמָא וְיָדַע, וְנֶעְלְמָה מִמֶּנּוּ הַטּוּמְאָה וְזָכוּר אֶת הַטּוּמְאָה; הִקְדֵּשׁ, נֶעְלַם מִמֶּנּוּ הִקְדֵּשׁ וְזָכוּר אֶת הַטּוּמְאָה; נֶעְלְמוּ מִמֶּנּוּ זֶה וְזֶה, וְאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא יָדַע, וּמְשָׁאֲכַל יָדַע - הֲרֵי זֶה בְּעוֹלֶה וְיוֹרֵד. נִטְמָא וְיָדַע, וְנֶעְלְמָה מִמֶּנּוּ טוּמְאָה וְזָכוּר אֶת הַמִּקְדָּשׁ; נֶעְלַם מִמֶּנּוּ מִקְדָּשׁ וְזָכוּר אֶת הַטּוּמְאָה; נֶעְלַם מִמֶּנּוּ זֶה וְזֶה, וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וְלֹא יָדַע, וּמְשֶׁנֶּצְא מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא בְּמֶלֶךְ וְנָבִיא, וְאוּרִים וְתוּמִּים, וְסַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, וּבִשְׁתֵּי תוֹדוֹת וּבְשִׁיר; וּבֵית דִּין מְהַלְּכִין וּשְׁתֵּי תוֹדוֹת אֲחֲרֵיהֶן, וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲחֲרֵיהֶם

הדרן עלך "שבועות שתים"

ידיעות הטומאה – מתוך פירוש הקונטרס משמע שרוצה לפרש כולה מתניתין בידיעה גמורה, שפירש וידע שנטמא. ואף על גב דמוקמא מתניתין כרבי דאמר בידיעה בית רבו שמה ידיעה, מכל מקום נקטה לה במתניתין סתם ידיעה אף על גב דלא צריך. והמדקדק יכול לפרש כולה מתניתין בידיעה בית רבו.

ארבעי קמייתא דלא מייתי ליה לידי קרבן כו' – זאת הגירסא עיקר, וכן נראה לקונטרס. אף על פי שפירש הקונטרס ברישׁ מסכת שבת (ג, א): הנהו דאתו לידי חיוב חטאת קחשיב, דהיינו העתידות – לא קשיא מידי, דהתם מיירי בזה עוקר וזה ומנחה אין המניח יכול לבא לידי חיוב חטאת, אבל העוקר היה יכול לבא לידי חיוב חטאת אם היה גומר הוצאה. אבל הכא בידיעה ראשונה לא נתחייב ובידיעה האחרונה נתחייב.

זיל קרי בי רב הונא – והוי כמו שיש כאן ידיעה, שהיה לו לשאול כיון שדבר זה ידוע לתינוקות. אבל שרץ, דמטמא בכעדשה דבסמוך – אין ידוע אלא לתלמידים. ואם תאמר: תיפוק ליה דידע בבית רבו בשלמד דעב מטמא! ויש לומר: בשלא למד, אלא ראוה שהעולם נוהרים ולא ידע באיזה. אי נמי, למד ולא הבין בין צב לצפרדע מעולם. ועוד יש לפרש: זיל קרי בי רב הוא – כלומר, דרי על כרחך למד בבית רבו שצב כתיב בפרשה. ובתינוק שנשבה ליכא לאוקומה, כיון שיודע דדמ מיניידו מטמא.

ונעלם ממנו מקום מקדש מהו – לפי מה שפירשתי דחשיב ידיעה מה שהיה לו לשאול, צריך לפרש דבזמן הזה מיירי שאין מצוי לישאל היכן מקומו, ומכל מקום נקט בן בבל לפי שבני ארץ ישראל רגילין להכיר יותר. ויש תימה: אמאי לא חשיב בכך "ונעלם" מכלל דידע, כמו "ונעלמה מעיני כל חי" (איוב כח) דגבי תורה.

או דלמא ביון דמקומו לא ידע ליה העלמה היא – פירש בקונטרס דלא דמי לידיעת בית רבו, דהתם ידע ששרץ מטמא, וכשנגע בשרץ לא נזכר לו שלמד שיהא טמא בנגיעה זו. משמע דלא הויא ידיעת בית רבו ידיעה אלא אם כן ידע בשעת נגיעה שנגע בשרץ. ולעיל בפרק קמא (ה, א) דפרש: ומי איכא דלית ליה ידיעת בית רבו? ומשני: משכחת לה בתינוק שנשבה בין הגוים, דהה מצי לשנויי: בגון שלא ידע בשעת נגיעה שנגע בשרץ.

שאין

פגימות וחיצונה – מפרש בגמרא. **ונאכלת ונשרפת** – נמי מפרש בגמרא. **נטמא בעזרה** – וידע שנטמא. **השתחוה** – בהעלם זה. **או ששחה כדי השתחואה** – בגמרא מפרש שיעורא. **או שבא לו באריכה** – שיצא לו דרך ארוכה, שיש קצרה הימנו לצאת. **חייב** – ואפילו לא שהה תחלה. ושיעורין הללו הלכה למשה מסיני הם במי שנטמא בתוך העזרה. **בקציר פטור** – היכא דלא השתחוה ולא שהה. זו **היא** – טומאה שאירעה לו בתוך עזרה. זו **היא מצות עשה שבמקדש** – דיש כאן מצות עשה "וישלחו מן המחנה" וגו' וכל טמא לנפש" (במדבר ה). **שאין חייבין עליה** – בית דין בר בהוראה, ולא כהן משיח, כדמפרש בגמרא. **ואיזו היא מצות עשה שבנגיד כו'** – איידי דתנא בהוריות (ח, ב): אין חייבין על עשה שבמקדש אבל חייבין על עשה שבנגיד – קתני הכא: איזו היא מצות עשה שבמקדש ואיזו היא שבנגיד. **היה משמש עם המהורה** – היינו דומיא דעשה שבמקדש, שאירעה לו הטומאה משבא בהיחר לידי כניסה. **ואמרה לו נטמאתי** – עכשיו, ופירש מיד בקושי האבר. **חייב** – אלא יעמוד בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש בלא קושי, וזהו עשה. ובגמרא יליף לה. **השרץ ונעלם** – "או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו" (ויקרא ה). **רבי עקיבא אומר כו'** – בגמרא מפרש מאי ביניהו. **גמרא** הכי גרסינן: אמר רב פפא לעולם תמני הויין וארבעי בתריתיה דמיתן ליה לידי קרבן קחשיב כו' – ידיעות אחרונות מודיעות אותו שחטא. ואית דגרסי: ארבעי קמייתא דמיתן ליה לידי קרבן קא חשיב. ואין נראה לי, דאם כן מאי "איבא דאמרי"? אם מפני שנוי הטעם – אין דרך התלמוד לומר כן ולא ישאל אחריו "מאי ביניהו". **ארבעי בתרייתא** – ידיעות שבסוף איתנהו בבל התורה, שאין אדם מביא חטאת אלא אם כן נודע לו שחטא. **ארבעי קמייתא** – ידיעות שבתחלה. **ליתנהו בבל התורה** – שהאוכל חלב בשוגג, אפילו לא נודע לו על חתיכה זו מעולם שהיא חלב ולאחר אכילה נודע לו – חייב. **נעלמו ממנו הלכות טומאה** – כשנגע בשרץ, וידע שנגע בשרץ אבל אינו יודע שהוא טמא. **אי שרץ מטמא** – כגון הצב והלטאה שדומין לצפרדע, וסבור שאינו מטמא. **ולא קרי בי רב הוא** – תינוקות של בית רבן קורין "החולד והעכבר והצב", הלכך אין זו העלמה ויש כאן ידיעה בתחלה, וכשאכל את הקדש נעלמה ממנו נגיעה ראשונה – יש כאן ידיעה בתחלה והעלם אחרית, ולכשיודע לו בסוף יהא חייב. **ידיעה היא** – ידיעה בתחלה יש כאן, **העלמה היא** – ואין כאן ידיעה בתחלה. כן **בבל** – שיודע שיש מקדש בירושלים אבל אין יודע מקומו, מהו? איכא ידיעה בתחלה, או דלמא הא דתנן: נעלם ממנו מקדש – במי שהכיר בו כבר קאמר. **הא לא בעי ידיעה בתחלה** – כדאמרינן בשילהי פירקין (יט, ב). **אליבא דרבי**

1 הַפְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת וְהַחִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת. וְכָל שֶׁלֹּא נַעֲשֹׂית
2 בְּכָל אֵלּוּ, הַנִּכְנָם לְשָׁם אֵין חַיָּב עָלֶיהָ. נִטְמָא בָּעֲזָרָה,
3 וְנֶעְלְמָה מִמֶּנּוּ טוּמְאָה וְזָכוּר אֶת הַמִּקְדָּשׁ, נֶעְלַם מִמֶּנּוּ הַיְמֵנוּ
4 מִקְדָּשׁ וְזָכוּר הַטּוּמְאָה, נֶעְלַם מִמֶּנּוּ זֶה וָזֶה, וְהִשְׁתַּחֲוָה
5 אוֹ שֶׁשָּׁהָה בִּכְדֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה, אוֹ בָּא לוֹ בְּאָרִיכָה -
6 חַיָּב, בְּקָצָרָה - פָּטוּר. זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ
7 שֶׁאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ. וְאֵיזוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבְּנָגִיד
8 שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ? הָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה, וְאָמְרָה לוֹ
9 "נִטְמֵאתִי", וּפֵירֵשׁ מִיָּד - חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁיְּצִיאָתוֹ הֲנָאָה
10 לוֹ בִּבְיאָתוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "הַשֶּׁרֶץ... וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ"
11 - עַל הָעֶלֶם שֶׁרֶץ חַיָּב, וְאֵינוֹ חַיָּב עַל הֶעֱלֵם מִקְדָּשׁ.
12 רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא" - עַל
13 הֶעֱלֵם טוּמְאָה חַיָּב, וְאֵינוֹ חַיָּב עַל הֶעֱלֵם מִקְדָּשׁ. רַבִּי
14 יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: "וְנֶעְלַם" "וְנֶעְלָם" שְׁתֵּי פְּעָמִים, לְחַיֵּב
15 עַל הֶעֱלֵם טוּמְאָה וְעַל הֶעֱלֵם מִקְדָּשׁ. **גמרא** אָמַר רַב
16 פַּפָּא לְאַבַּיֵי: שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע? שְׁתַּיִם שֶׁהֵן שֵׁשׁ הֲוָיִין:
17 יְדִיעוֹת הַטּוּמְאָה תְּחִלָּה וְסוֹף, יְדִיעוֹת הַקּוֹדֶשׁ תְּחִלָּה
18 וְסוֹף, יְדִיעוֹת מִקְדָּשׁ תְּחִלָּה וְסוֹף! - וּלְמַעֲמִיךְ, תְּמֵנֵי
19 הֲוָיִין, דְּהָא אִיבָּא טוּמְאָה דְּקוֹדֶשׁ וּטוּמְאָה דְּמִקְדָּשׁ
20 תְּחִלָּה וְסוֹף! - הָא לָא קַשְׁיָא, שֵׁם טוּמְאָה אַחַת הִיא.
21 מִכָּל מָקוֹם שִׁית הֲוָיִין! אָמַר רַב פַּפָּא: לְעוֹלָם תְּמֵנֵי
22 הֲוָיִין, אַרְבָּעֵי קַמַּיְיתָא דְּלָא מַיְיתֵן לֵיהּ לִידֵי קָרְבָּן לָא
23 קָא חָשֵׁיב, אַרְבָּעָה בַּתְרַיְיתָא דְּמַיְיתֵן לֵיהּ לִידֵי קָרְבָּן
24 קָא חָשֵׁיב. וְאִיבָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב פַּפָּא: לְעוֹלָם תְּמֵנֵי
25 הֲוָיִין, וְאַרְבָּעֵי קַמַּיְיתָא דְּלֵית לְהוּ כּוֹפֶה קָא חָשֵׁיב, אַרְבָּעֵי בַּתְרַיְיתָא דְּאִית לְהוּ כּוֹפֶה
26 הַתּוֹרָה כּוֹפֶה לָא קָא חָשֵׁיב. בָּעֵי רַב פַּפָּא: נֶעְלַם מִמֶּנּוּ הֲלָכוֹת טוּמְאָה, מַהוּ? - הֵיכִי דָּמֵי?
27 אִילֵימָא דְּלָא יָדַע אִי שֶׁרֶץ טָמֵא אִי צְפַרְדֵּעַ טְמֵאָה, זִיל קְרִי בֵּי רַב הוּא! - לְעוֹלָם דְּיָדַע בְּטוּמְאַת
28 שֶׁרֶץ, וְכִגוֹן דְּנָגַע בְּכַעֲדָשָׁה, וְלָא יָדַע כַּעֲדָשָׁה אִי לָא מְטַמֵּא אִי לָא מְטַמֵּא, מַאי? בֵּין דְּיָדַע דִּמְטַמֵּא
29 שֶׁרֶץ בְּעוֹלָם - יְדִיעָה הִיא, אוֹ דִלְמָא בֵּין דְּכַעֲדָשָׁה לָא יָדַע אִי מְטַמֵּא אִי לָא מְטַמֵּא - הֶעֱלֵמָה
30 הִיא? תִּיקוּ. בָּעֵי רַבִּי יְרְמְיָה: בֶּן בָּבֶל שֶׁעָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ מְקוֹם מִקְדָּשׁ, מַהוּ?
31 - אֲלִיבָּא דְּמַאן? אִי אֲלִיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּבָעֵי יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה - הָא לָא מְחַיֵּיב עַל הֶעֱלֵם
32 מִקְדָּשׁ, אִי אֲלִיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּמְחַיֵּיב עַל הֶעֱלֵם מִקְדָּשׁ, וּמְחַיֵּיב עַל הֶעֱלֵם מִקְדָּשׁ, וְאָמַר: יְדִיעַת בֵּית
33 לָא צְרִיכָא, אֲלִיבָּא דְּרַבִּי דְּבָעֵי יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה, וּמְחַיֵּיב עַל הֶעֱלֵם מִקְדָּשׁ, וְאָמַר: יְדִיעַת בֵּית
34 רַבּוֹ שָׁמָה יְדִיעָה, מַאי? בֵּין דְּיָדַע דְּאִיבָּא מִקְדָּשׁ בְּעוֹלָם - יְדִיעָה הִיא, אוֹ דִלְמָא בֵּין דְּמִקּוֹמוֹ
35 לָא יָדַע לֵיהּ - הֶעֱלֵמָה הִיא? תִּיקוּ. "אֶחָד הַנִּכְנָם לָעֲזָרָה" וכו'. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב שִׁמִּי
36 בַּר חִיָּא, דְּאָמַר קְרָא: "כְּכָל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךְ אֶת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תַּבְנִית כָּל כֵּלָיו
וכן

– דאמר בשמעתא קמייתא בפרקין קמא (ד, א) דבעי ידיעה בתחלה, ומחייב על העלם מקדש. **ידיעה היא** – למיהוי ידיעה בתחלה. **או דלמא ביון דמקומו לא נודע לו** – מעולם, אין כאן ידיעה בתחלה. ולא דמי לידיעת בית רבו דטומאה, דאילו התם למד שהשרץ מטמא, וכשנגע בו ידע שנגע בשרץ אבל לא נזכר לו להכיר שהוא טמא בנגיעה זו – התם קאמרינן: כיון שלמד שהנוגע בשרץ טמא, וזה ידע בשנגע – אין זה העלם. אבל זה לא ידע מקום מקדש מימיו – אין כאן ידיעת בית רבו. **מנא הני מילי** – דבעינן לן לתוספת עזרה.
וכן

וכן תעשו – קרא יתירא למידרש לדורות. ובימי משה דהוא מלך ונביא, ואחיו כהן גדול, ואורים ותומים ושבעים זקנים. **שתי תודות** – מנחמיה בן חכליה מגרנין. **משיחתו** – בשמן המשחה, מקדשתן קדושת הגוף לבלי שרת, ולקדש את הנכנס לתוכו. **מבאן ואילך** – כלי הדורות לא נמשחו, אלא התחלת עבודתן מחנכתן לקדושה, וחיזוק לשון התחלה.

אינא אותם במשיחה – ולא בעבודה. לדורות – אי בעי במשיחה אי בעי בעבודה: **תלאן בשירות** – מדכפל קרא בלשניה "כלי השרת אשר ישרתו", שנעשו כלי שרת על ידי שירות. **הכי גרסינן: אי לאו כתיב אותם הוה אמינא** – לדורות במשיחה ובעבודה, דהא כתב "וכן תעשו" במשיחה, וכתיב "ישרתו" לשירות, ולבעי תרתי – קא משמע לן למעטינהו ממשיחה. דאי לאו להכי אתא למאי אתא? אי למיכתב לדורות לא מיקדשי במשיחה לחודה – לישתוק קרא מיניה, ונפקא לן מ"אשר ישרתו". **בלחמן ולא בכשרין** – הלחם היו נושאין, שני לחמי תודה. **מנא הני מילי** – דבלחמן קאמר. **ואעמידה שתי תודות** – נחמיה קאמר בספר עזרא, כשנבנית חומת ירושלים ובא לקדש את העיר. "ואעמידה שתי תודות גדולות" אצל החומה מבחוץ, "והתהלוכות לימין מעל החומה" להקיף את העיר בתהלוכות, שהלכו דרך ימין, בשפניהם לחלל העיר הלכו תמיד לצד ימינם עד שהקיפו את כולה. **מפין גיזו** – ובבשר קאמר קרא, וגדולות דקאמר – ממין גדול של בקר ולא של צאן. **גדולות במינן** – מאותו מין שהיו, שהביאו גדולות ולא קטנות. **אלא גדולות שבחומה** – ועל כרחך בלחם קאמר, ואשמעינן דשל חמץ היו, שהן גדולות שבלחמי תודה. **דתנן** – שחלות החמץ גדולות משל מצה. **שהן שש מדבריית** – שהוסיפו על המדות שתות מלבר, שהכניסו שש חלקים ראשונים בחמש והוסיפו חלק ששי מבחוץ. שהן **שתי איפות** – שהאיפה שלש סאין. והם עשרים ושתים עשרונות, שהאיפה עשר עשרונות, כדכתיב (שמות טז) "והעומר עשירית האיפה" וגו'. **עשרה לחמץ ועשרה למצה** – יליף מקרא במסכת מנחות: "והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן" – הרי מין אחד, "ורקיקי מצות משוחים בשמן" – הרי שני מינין של מצה, "סלת מרובכת חלות בלולות בשמן" – הרי שלשה מינין של מצה, וכתיב בתריה "על חלות לחם חמץ יקריב" וגו' – כנגד מצה הבא חמץ, שיהא סלת במין החמץ כנגד שלשה מינין שבמצה. **ובמצה שלשה מינין** – כדפרישנא. וילפינן התם מקראי שיש בכל מין עשר חלות, אלמא חלות החמץ גדולות כשלש של מצה. **בשירי מנחה** – בחלות של שירי מנחה הנאכלת לכהנים. והאי קידוש דנחמיה ועזרא בקידוש העיר בתיב. אבל עזרה שהוסיפו עליה מקיפים אותה בשירי מנחה. **אבו לחמי תודה בעזרה מי לא מתאכלי** – אם רצו כהנים לאכול בקדשים מי מעכב עליהם? במנחה כתיב (ויקרא ו) "בחצר אהל מועד יאכלוה" ואם יצאה לחוץ נפסלה, ותודה ולחמה נאכלין בכל העיר, ואם יצאו חוץ לחומה נפסלין. הלכך ירושלים נתקדשה בלחמי תודה שנאכלין בה, ואם יצאו ממנה נפסלין. **הכי גרסינן: ותסברא מנחת חמץ מי איכא** – ולא גרסינן "וכי תימא הכי נמי מנחת חמץ מי איכא", דהאי "ותסברא" שיניוא הוא, למימר דעל כרחך במצה נתקדשה, דחמץ בשירי מנחה לא משכחת לה. **מנחת חמץ מי איכא** – הא כתיב (שם ב) "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תאפה חמץ".

וכי

וְכֵן תַּעֲשׂוּ" - לְדוֹרוֹת. מְתִיב רָבָא: כָּל הַכֵּלִים שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה - מִשְׁחָתָן מְקַדֶּשְׁתָן, מִכָּאן וְאֵילָךְ - עֲבוֹדָתָן מְקַדֶּשְׁתָן; וְאַמַּאי? וְנֵימָא: "וְכֵן תַּעֲשׂוּ" לְדוֹרוֹת! - שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא "וּמָשַׁחְתָּ אֹתָם וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם", אוֹתָם בְּמִשִּׁיחָה וְלֹא לְדוֹרוֹת בְּמִשִּׁיחָה. - אֵימָא: אוֹתָם בְּמִשִּׁיחָה, לְדוֹרוֹת - אוֹ בְּמִשִּׁיחָה אוֹ בַּעֲבוֹדָה! אָמַר רַב חִסְדָּא, אָמַר קְרָא: "אֲשֶׁר יָשָׁרְתוּ בָם בְּקֹדֶשׁ", תְּלָאָן הַכָּתוּב בְּשִׁירוּת. - הָשְׁתָּא דִּכְתֵיב רַחֲמָנָא "אֲשֶׁר יָשָׁרְתוּ", "אוֹתָם" לָמָּה לִי? - אִי לָא כָּתַב רַחֲמָנָא "אוֹתָם", הָוֵה אָמֵינָא: הָנֵי הוּא דִּבְמִשִּׁיחָה, לְדוֹרוֹת - בְּמִשִּׁיחָה וּבַעֲבוֹדָה, הָדָא כָּתַב "וְכֵן תַּעֲשׂוּ"; מִיעֵט רַחֲמָנָא "אוֹתָם", אוֹתָם בְּמִשִּׁיחָה וְלֹא לְדוֹרוֹת בְּמִשִּׁיחָה. "וּבִשְׁתֵּי תּוֹדוֹת". תָּנָא: שְׁתֵּי תּוֹדוֹת שֶׁאָמְרוּ בְּלַחְמָן וְלֹא בִּכְשָׂרָן. מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב חִסְדָּא, דְּאָמַר קְרָא: "וְאַעֲמִידָה שְׁתֵּי תּוֹדֹת גְּדוֹלוֹת וְהִתְהַלְּכוֹת לְיָמִין מֵעַל לַחוֹמָה"; מַאי גְּדוֹלוֹת? אִילֵימָא מִמִּין גָּדוֹל מַמָּשׁ - נֵימָא: פָּרִים! אֶלָּא גְּדוֹלוֹת בְּמִינָן: מִי אִיכָּא חֲשִׁיבוּתָא קַמֵּי שְׁמַיָּא? וְהָתַנְיָא: נֶאֱמַר בְּעוֹלַת בְּהֵמָה "אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ", בְּעוֹלַת הָעוֹף - "אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ", בְּמִנְחָה - "אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ"; מְלַמֵּד שֶׁאָחַד הַמַּרְבֶּה וְאָחַד הַמַּמְעִיט, וּבִלְבַד שֶׁיְּכַוֵּין אֶת לִבּוֹ לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם! אֶלָּא גְּדוֹלָה שֶׁבְּתוֹדָה, וּמַאי נִיהוּ? חָמֵץ; דְּתָנֵן: הַתּוֹדָה הָיְתָה בָּאָה מִן חָמֵשׁ מָאתַיִם יְרוּשְׁלְמִיּוֹת, שֶׁהֵן שֵׁשׁ מֵדְבָרִיּוֹת, שֶׁהֵן שְׁתֵּי אֵיפוֹת, וְהָאֵיפָה שָׁלֹשׁ סָאִין, עֶשְׂרִים עִשָּׂרוֹן - עֲשָׂרָה לְחָמֵץ וַעֲשָׂרָה לְמַצָּה. וּבַמַּצָּה שְׁלֹשָׁה מִינִין: חַלּוֹת, רְקִיקִין, וּרְבוּכָה. אָמַר רַבִּי בַּר חָמָא: אֵין הָעֲזָרָה מִתְקַדֶּשֶׁת אֶלָּא בְּשִׁירֵי מִנְחָה; מַאי מַעְמָא? דִּירוּשָׁלַיִם, מַה יְרוּשָׁלַיִם - דָּבָר הַנֶּאֱכָל בָּהּ מְקֻדָּשָׁה, אַף עֲזָרָה - דָּבָר הַנֶּאֱכָל בָּהּ מְקֻדָּשָׁה. - אִם כֵּן לְחֵמֵי תּוֹדָה בַּעֲזָרָה מִי לָא מְתַאֲכְלִי? - אֶלָּא דִּירוּשָׁלַיִם, מַה יְרוּשָׁלַיִם - דָּבָר הַנֶּאֱכָל בָּהּ וְיוֹצֵא מִמֶּנָּה נִפְסָל, אַף עֲזָרָה - דָּבָר הַנֶּאֱכָל בָּהּ וְהַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה נִפְסָל. - אִי מַה לְּחֵלֶן חָמֵץ, אַף כָּאן חָמֵץ! וְתִסְבְּרָא? מִנְחַת חָמֵץ מִי אִיכָּא?

שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות – ואם תאמר: דבפרק קמא דסנהדרין (ב, א) לא חשיב אלא שבעים ואחד! ויש לומר: דהתם לא חשיב אלא מילי דסנהדרין, ותדע, דתנן נמי התם: אין מרצאין למלחמת הרשות אלא בבית דין של שבעים ואחד, ולא בית מלך ויועץ ואורים ותומים אף על גב דבעינן להו, כדמסיק התם בגמרא (טז, א) מקרא. ואם תאמר: דהדתם התם: אין דנין לא את השבט כו', ומוקי לה עולא בגמרא (שם) בבאין על עסקי נחלות בתחלתו, מה תחלתו שבעים ואחד כו'. אי מה תחלתו בקלפי ואורים ותומים וכל ישראל וכו'. ומאי קושיא? אין הכי נמי, דניבעי אורים ותומים וכל ישראל, והא דלא חשיב להו התם במתניתין (ב, א) משום דלא איירי אלא במילי דסנהדרין: ויש לומר: מדכייל להו בהדי נביא השקר וכהן גדול משמע ליה דלא בעינן אלא שבעים ואחד דומיא דידהו. מאי אמרת, דשבק למיתני אורים ותומים משום דלא איירי אלא במילי דסנהדרין – אם כן ליתיבינהו באפי נפשייהו, דלא אתו למיטעי לשונינהו כנביא השקר.

וכן תעשו לדורות – פירש בקונטרס: ובימי משה דהוא מלך ונביא ואחיו כהן גדול ואורים ותומים. ותימה: אם כן בפרק קמא דסנהדרין (טז, ב) בהעמדת סנהדרין לשבטים, דילפינן ממשה דבמקום שבעים ואחד הוה קאי, ליבעי נמי מלך ונביא! ועוד, אף על גב דאהרן היה בבנין משכן, וכי נשאלו באורים ותומים לעשות משכן? הלא קודם שנתכהן אהרן על ידי המלואים נעשה המשכן! וקשיא ראשונה יש לתרץ, דהכא מרבינן טפי משום דכתיב "וכן תעשו" דמשמע דאתא לרבויי כל הנך. ואם תאמר: כלים נמי ניבעו שבעים ואחד! וי"ל דתימא: הכתוב תלאן בשירות, דאין צריך אלא שירות – הא בסמוך משמע דאי לאו "אותם" הוה אמינא דבעי משיחה ועבודה, ואם כן השתא דכתב "אותם" למעוטי משיחה, שבעים ואחד מיהא לא ניבעו! ויש לומר: דאתא "אותם" לגלויי ד"וכן תעשו" לא קאי אכלים, ולא בעינן בהן לדורות דומיא דמשה. **מתיב** רבא כל הכלים שעשה משה – תימה: ממשכן גופיה הוה ליה למיפרך, שיהא צריך משיחה לדורות כמו שנמשח בימי משה, כדכתיב בקרא, בדאמר לקמן (טז, ב) גבי משכן ומקדש. **לדורות** אי בעי במשיחה אי בעי בעבודה – הכא לא בעי למיפרך: לדורות במשיחה ובעבודה כדקאמר בסמוך, ד"אותם" משמע למעוטי משיחה לדורות. **ללמדך** שאחד המרבה כו' – אף על גב דאמר (יומא לד, ב): האחד המיחזר שבעדרו, וגבי פרה אדומה נמי אמרינן (לעיל יא, ב) שאם מצא נאה הימנה מצוה לפדות, מכל מקום לא היה לו להתפאר בכך ביון שמצוה בזה כמו בזה אם מתבוין לשם שמים. **אין** עזרה מתקדשת אלא בשירי מנחה – תימה: למאן דאמר בפרק שני (זבחים) (קיג, א) דאין מנחה בבמה, דהיכי מתקדשה? בשלמא בימי עזרא איכא למימר דסבר כמאן דאמר קדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא, ועזרא זכר בעלמא הוא דעבד. אבל בימי שלמה ויהושע קשיא. וכי תימא דקדושה במנחת העומר, והא בסוכות היה הקידוש בימי שלמה, דאמר במועד קטן (ט, א) ובדומהו קראי! ויש לומר: ביון שהכל בא בבת אחת, הקידוש ועשיית מנחה – לא חשבינן מנחה בבמה, ובקמיצה ובהקטרה היתה מקומה מתקדש, וכל העבודה היתה מחנכתה, ומתקדש מקומה. אי נמי, ביון דלא אפשר לא צריך. והא דקאמר הכא דאין מתקדשת היינו היכא דאפשר. כגון שבאין להוסיף על העזרה. **ויוצא** ממנה נפסל – ואם תאמר: הר הבית היכי קדיש? שאין דבר נאכל בו שיוצא ממנו נפסל, ויש לו קדושה בפני עצמו שהוא מחנה לויה. וכן בתי ערי חומה דמוכח לקמן (טז, א) שנתקדשו, והא אין דבר שנפסל ביוצא! ויש לומר: היכא דלא אפשר לא אפשר, כדמוכח בשמעתא. **בשחיטת** בבשים הוא דקדשי –

ולמאן דאמר תנור מקדש נמי לא מצי אפי להו מאתמול, דלא ליפסלו בלינה. ופלוגתא היא בפרק "שתי הלחם" (מנחות עה, ב).

אין

אין בנין בית המקדש בלילה – וכן אינו דוחה יום טוב. ואם תאמר: בראש השנה פרק "יום טוב" (דף ל, א) גבי הדחנן יום הנף כולו אסור, קאמר התם דאינו בלילה דאיבני בחמיסר! ויש לומר: דדיינו בית המקדש דלעתיד שהוא עשוי מאליו בידי שמים, כדכתיב (שמות טו) "מקדש ה' כוננו ידיך". וכן מפרש במדרש תנחומא. **עד** כי אתה ה' מחכי – דכתיב באויבים שהיו מצירין להם בשעת הבנין. אבל משם ואילך לא משתעי בהכי. **אמטו** להכי פנימית נאבלת – לעיל פירש בקונטרס: "ואעמידה שתי תודות גדולות" אצל החומה מבחוץ. וקשיא: אם כן פנימית אמאי נאבלת? והא נפסלה ביציא, דלא מצינו שיהא קדוש חוץ לחומה. ובפרק בתרא דמכות (יט, ב) נמי אמר במעשר שני שהזה שפיתים אותו בפסיעה אחת חוץ לחומה! ונראה דבפנים היו מהלכין, ואף על גב דקרי "פנימה" לזר דלהדי חומה, ולפי זה היא יותר חיצונה שהיא בלפי חוץ לעיר, מכל מקום קרי לה "פנימה" לפי שיש דבר אצלה. והדתנן בפרק "כיצד עולין" (פסחים פה, ב): החלונות ועובי החומה בלפנים, אף על פי שהלכו מבפנים היה מתקדש כל מה שהיה בלבם לקדש, דלא אפשר לילך בענין אחר. ועוד, דמסקינן התם: דוקא בשוה לקרקע, ולשם היה אפשר להלך. **דקדשה** לה ראשונה – ואם תאמר: אדרבה, ראשונה נמי תאבל, דכל זמן שלא קידשה העיר אף על פי שקדשה העזרה נאבלין קדשים בכל הרואה, כדתנן בפרק בתרא דזבחים (קיב, ב) בשילה ונוב וגבעון שנאבלין בכל הרואה לפי שאין חומת העיר קדושה! ויש לומר: דמכיון שהלכה התודה כל שהוא, הויא לה יוצא במקום שמהלכת.

תני

מְעוֹנָךְ", וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר: "מִזְמוֹר לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶבְשָׁלוֹם בְּנוֹ, ה' מָה רַבּוּ צָרָי" עַד "לֹה' הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר לְהוּ לְהֲנֵי קָרֵאי וְנֵאנֵי. - הֵיכִי עֲבִיד הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אָסוּר לְהַתְרִפְאוֹת בְּדִבְרֵי תוֹרָה? - לָהֶנֵּי שָׁאנֵי. - וְאֶלָּא כִּי אָמַר אָסוּר - דְּאִיכָּא מַכָּה, אִי דְּאִיכָּא מַכָּה אָסוּר וְהוּ לָא? וְהָתְנַן: הַלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכָּה - אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא! - הָא מִיתְמַר עֲלָהּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּרוֹקֵק שָׁנָא, לְפִי שֶׁאֵין מַזִּיקִין שֵׁם שָׁמַיִם עַל חֲרִקּוּקָה. "בֵּית דִּין מְחַלְּכִין וּשְׁתֵּי תוֹדוֹת אַחֲרֵיהֶן" וכו'. לְמֵימְרָא, דְּבֵית דִּין קָמֵי תּוֹדָה אָזְלִי? וְהָכְתִיב: "וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשֵׁעֲיָה וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה"! - הָכִי קָאָמַר: בֵּית דִּין מְהַלְּכִין, וּשְׁתֵּי תוֹדוֹת מְהַלְּכוֹת וּבֵית דִּין אַחֲרֵיהֶם. כֵּיצַד מְהַלְּכוֹת? רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי: חַד אָמַר: זוֹ בְּנֶגֶד זוֹ, וְחַד אָמַר: זוֹ אַחַר זוֹ. מַאן דְּאָמַר זוֹ בְּנֶגֶד זוֹ, הַפְנִימִית - הַךְ דְּמִקַּרְבָא לְחוֹמָה; מַאן דְּאָמַר זוֹ אַחַר זוֹ, הַפְּנִימִית - הַךְ דְּמִקַּרְבָא לְבֵית דִּין. תְּנַן: הַפְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת וְהַחִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת; בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר זוֹ אַחַר זוֹ, אַמְטו לְהֲכִי פְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת - מִשּׁוּם דְּאָתְיָא חִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת, בִּשְׁלָמָא לְהּ; אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר זוֹ בְּנֶגֶד זוֹ, תַּרְוַיְיהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָא מִיקַּדְּשִׁי! - וְלִיטַעֲמֵיךְ, לְמַאן דְּאָמַר זוֹ אַחַר זוֹ, חָדָא מִי מִיקַּדְּשָׁא? הָא "כָּל שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ בָּכָל אֵלּוּ" תְּנַן! וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר בָּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ, הָנֵי תַּרְוַיְיהוּ חָדָא מִצְוָה הִיא! אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

וְכִי תֵּימָא: דְּמֶחְמֵין לְהוּ לִשְׁרָיִם וּמְקַדֵּשׁ בָּהוּ - וְהָכְתִיב: "לֹא תֹאפֶה חָמֵץ חֶלְקָם", וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אֲפִילּוּ חֶלְקָם לֹא תֹאפֶה חָמֵץ. אַלָּמָּה לָא? אֶפְשָׁר דְּמִקַּדֵּשׁ בְּשִׁתֵּי הַלֶּחֶם בַּעֲצֶרֶת! - מִשּׁוּם דְּלָא אֶפְשָׁר. הֵיכִי נַעֲבִיד? נִבְנֵייהּ מֵאֶתְמוֹל וְנִקְדְּשֵׁיהּ מֵאֶתְמוֹל - שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בְּשִׁחִיטַת כְּבָשִׂים הוּא דְּקָדְשִׁי! נִבְנֵייהּ מֵאֶתְמוֹל וְנִקְדְּשֵׁיהּ הָאִידָּנָא - בָּעֲנַן קִידּוּשׁ בְּשָׁעָה הַבְּנָיָן! נִבְנֵייהּ בְּיוֹם טוֹב וְנִקְדְּשֵׁיהּ בְּיוֹם טוֹב - אֵין בִּנְיָן מְקַדֵּשׁ דּוֹחֶה יוֹם טוֹב! נִשְׁבְּקֵיהּ לְבָתַר חֲכִי וְנִבְנֵייהּ וְנִקְדְּשֵׁיהּ - אִיפְּסִילָא לֵיהּ בְּלִילְיָא! נִבְנֵייהּ וְנִשַּׁיְירֵיהּ בֵּיהּ פּוּרְתָּא, דְּעַד דְּקָדֵישׁ יָמָא לְאַלְתַּר נִגְמְרֵיהּ וְנִקְדְּשֵׁיהּ - אֵין בִּנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בַּלַּיְלָה; דְּאָמַר אַבָּיֵי: מִנַּיִן שֶׁאֵין בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בַּלַּיְלָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן", בַּיּוֹם מְקִימוֹ, בַּלַּיְלָה אֵין מְקִימוֹ. תּוֹדָה, בְּכִנּוֹרוֹת וּבְנֵבָלִים וּבְצִלְצָלִים עַל כָּל פִּנָּה וּפִנָּה וְעַל כָּל אֵבֶן גְּדוֹלָה שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, וְאוֹמֵר: "אֲרוֹמִמְךָ ה' כִּי דִלִּיתָנִי" וגו', וְשִׁיר שֶׁל פִּגְעִים, וְיֵשׁ אוֹמְרִין: שִׁיר שֶׁל נְגִינִים. מַאן דְּאָמַר דִּנְגִינִים - דִּכְתִיב: "וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ", וּמַאן דְּאָמַר פִּגְעִים - דִּכְתִיב: "יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף". וְאוֹמֵר: "שָׂשׂ בְּסֶתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן" עַד "כִּי אַתָּה ה' מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ" "לֹה' הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר לְהוּ לְהֲנֵי קָרֵאי וְנֵאנֵי. - הֵיכִי עֲבִיד הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אָסוּר לְהַתְרִפְאוֹת בְּדִבְרֵי תוֹרָה? - לָהֶנֵּי שָׁאנֵי. - וְאֶלָּא כִּי אָמַר אָסוּר - דְּאִיכָּא מַכָּה, אִי דְּאִיכָּא מַכָּה אָסוּר וְהוּ לָא? וְהָתְנַן: הַלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכָּה - אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא! - הָא מִיתְמַר עֲלָהּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּרוֹקֵק שָׁנָא, לְפִי שֶׁאֵין מַזִּיקִין שֵׁם שָׁמַיִם עַל חֲרִקּוּקָה. "בֵּית דִּין מְחַלְּכִין וּשְׁתֵּי תוֹדוֹת אַחֲרֵיהֶן" וכו'. לְמֵימְרָא, דְּבֵית דִּין קָמֵי תּוֹדָה אָזְלִי? וְהָכְתִיב: "וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה"! - הָכִי קָאָמַר: בֵּית דִּין מְהַלְּכִין, וּשְׁתֵּי תוֹדוֹת מְהַלְּכוֹת וּבֵית דִּין אַחֲרֵיהֶם. כֵּיצַד מְהַלְּכוֹת? רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי: חַד אָמַר: זוֹ בְּנֶגֶד זוֹ, וְחַד אָמַר: זוֹ אַחַר זוֹ. מַאן דְּאָמַר זוֹ בְּנֶגֶד זוֹ, הַפְנִימִית - הַךְ דְּמִקַּרְבָא לְחוֹמָה; מַאן דְּאָמַר זוֹ אַחַר זוֹ, הַפְּנִימִית - הַךְ דְּמִקַּרְבָא לְבֵית דִּין. תְּנַן: הַפְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת וְהַחִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת; בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר זוֹ אַחַר זוֹ, אַמְטו לְהֲכִי פְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת - מִשּׁוּם דְּאָתְיָא חִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת, בִּשְׁלָמָא לְהּ; אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר זוֹ בְּנֶגֶד זוֹ, תַּרְוַיְיהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָא מִיקַּדְּשִׁי! - וְלִיטַעֲמֵיךְ, לְמַאן דְּאָמַר זוֹ אַחַר זוֹ, חָדָא מִי מִיקַּדְּשָׁא? הָא "כָּל שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ בָּכָל אֵלּוּ" תְּנַן! וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר בָּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ, הָנֵי תַּרְוַיְיהוּ חָדָא מִצְוָה הִיא! אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

וכי תימא דמחמין לשיריים – דלא קפיד קרא אלא אקודם קמיצה, שלא יקטיר קומץ מחמץ למזבח, כדדחינן סיפיה דקרא "כל שאור וכל דבש לא תקטירו". **אלמה לא** – אלא בשחיטת שני כבשי עצרת שלחלם בא עמהם. דגמרינן מלחמי תודה ששחיטת הזבח מקדשתן, כדאמרינן במנחות (עח, ב): "קרבנו על זבח תודת שלמיו" מלמד שאין הלחם קדוש לקרותו קרבן אלא על ידי זביחת התודה. והכי נמי בזביחת כבשים קדשי, ואין הכבשים נשחטין אלא ביום טוב. **נבנייה ביום טוב** – יגמור את הבנין ביום טוב. **אין בנין בית המקדש דוחה את יום טוב** – כדאמרינן ביבמות בפרק קמא (ו, א): יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת? תלמוד לומר "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה'", כולכם חייבין בכבודי. אתם והמקדש חייבין בכבודי, שהזהרתי על השבת, דימים טובים נמי שבתות איקרו. **נשבקיה** – ללחם עד למחר, ונבנייה למחר ונקדשיה למחר – איפסלו להו בלינה ונעשו נותר, שהרי מן הנאבלין ליום ולילה הם. **דעד דקדיש יומא** – למרצאי יום טוב משתחשך, מיד נגמריה לההוא פורתא ונקדשיה. **בלילה** – קודם חצות, שעדיין זמן אכילתו, הלכך לא אפשר בחמץ אלא במצה. **תנו רבנן שיר של תודה** – היו אומרים שם בכנורות וכו', ומהו שיר של תודה – "מזמור לתודה" (תהלים ק). **אריומך ה' וגו'** – הוא מזמור שיר חנוכת הבית, לכך אומר אותו. **ושיר של פגעים** – "וישב בסתר עליון". ולפי שאמרו משה בהקמת משכן, דכתיב (שמות לט) "ויברך אותם משה", ומה ברכ[ה]: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלהינו עלינו. והכי איתא בתורת כהנים. והוא מאחד עשר מזמורים שאמר משה בספר תהלים, מ"תפלה למשה" עד סוף "מזמור לתודה". **ופגעים** – מזקיק שפוגעין בבני אדם להזיק. **ואומר ה' מה רבו צרי** – לפי שנאמר בו "רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה", שהיו מתלוצצים בשרי יהודה ובנימין כשהיו בני ישראל בני הגולה בונין את החומה, שנאמר (נחמיה ג) "מה היהודים האמללים עושים וגו' היחיו את האבנים מערמות העפר והמה שרופות", ואומר (שם) "גם [וגו'] אם יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם". **להני קראי** – שיר של פגעים. ונני – כשהוא הולך לישן בלילה. **האיכא מכה** – ולוחש עליה מקראות של תורה להתרפאות. ומקשינן: ואי איכא מכה אסור הוא דקאמר בה רבי יהושע בן לוי ותו לא? **אין לו חלק** – הלוחש על המכה, ואומר "כל המחלה אשר שמתי במצרים" וגו' (שמות טו). **ברוקק שנו** – ברוקק

ואחר כך לוחש. **שאין מיבירין שם שמים כו'** – והכא קאמר "כי אני ה' רופאך". **זו בנגד זו** – שני כהנים נושאין אותן זה אצל זה. **חך דמקרבא לחומה** – שהיא פנימית, ממוצעת בין העם לחומה. **חך דמקרבא לבית דין** – ההולכת אחרונה. וקדשה לה – ראשונה קידשה את המקום וכשנכנסה אחרונה לשם לא נפסלה ביציא שלא עברה במקום חול אלא במקום מקודש. **כי הדדי ניתנו** – שתיהן מקדשות יחד, או שתיהן יאבדו או שתיהן ישרפו. **חדא מי מקדשא** – את המקום? הא אנן תנן: כל שלא נעשית בכל אלו הנבנה לשם אין חייבין עליה, אלמא כולהו בעינן! **אפילו למאן דאמר** – לקמן ד"כל אלו" דמתניתין אחת מכולן קאמר, או מלך או כהן גדול או נביא או סנהדרין או שתי תודות מידא תרוייהו בעינן, תרוייהו חדא מילתא היא!

על פי נביא – חגי זכריה ומלאכי היו שם, ועל פיהם ברוח הקודש עשו, ואין טעם בדבר.

רב הונא אמר בכל אלו תנן קסבר כו' – כלומר, ואי משום קידוש עזרא דהוואי בבית שני בלא מלך ובלא אורים ותומים, דאמרינן במסכת יומא (כא, ב): חמשה דברים חסר מקדש שני: אש ושכינה וארון ואורים ותומים ורוח הקודש – קסבר קדושה ראשונה דדוד ושלמה לא בטלה, ולא הוצרך עזרא לקדש, כלומר שהוא לא הוסיף כלום באורך ורוחב. ומאי דקדיש בדכתיב (נחמיה יב) "ואעמידה שתי תודות" – לזכר בעלמא עבד. **שני בצעים** = מרושק"א בלעז. **בהר המשחה** = הר הזיתים. **תחתונה ועליונה** – בשיפוע ההר היו, ואחת למעלה בגבהו ואחת בשפוכו. תחתונה נתקדשה **בכל אלו** – שמימי בית ראשון הכניסוה וחיברוה לעיר על ידי חומה אחרת. **אלא בעולי גולה** – שהוסיפו על העיר ובנו היקף חומה אחרת לחוץ. הכי גרסינן להו בתוספתא דסנהדרין: תחתונה שהיתה קדושתה גמורה עמי הארץ נבנסים לשם ואוכלים שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני, וחברים אוכלים שם מעשר שני וקדשים קלים. עליונה שלא היתה קדושתה גמורה עמי הארץ נבנסים שם ואוכלים שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני, וחברים אין אוכלין שם לא קדשים קלים ולא מעשר שני. ויש לפרש דעמי הארץ המפרישין מעשרות היו זרזיים לעשות בו מצוה מן המובחר, לפי שהיו שומעין דרשה "עשר בשביל שתתעשר" והיו צריכים להתוודות "עשיתי ככל אשר צויתני" (דברים כו), והיו שומעים את המתרגמים "ואבלת לפני ה' אלקיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך", לכך היו נבנסין עד תוך חומת ירושלים הפנימית לקיים "לפני ה' אלהיך". אבל בקדשים לא היו מטרחינן עצמן, ואוכלים אותם לפנים מחומה היצונה כשאין מוצאים אכסניא בפנים. ובשהיו אומרים להם: זו קדושה וזו אינה קדושה – לא היו שומעין לנו, לפי שאומרים: זו חומה וזו חומה מה לי תחתונה מה לי עליונה. **שתורפה של ירושלים** – גלויה וערוותה, מקום שהיא נוחה ליכבש. **תנאי היא** – דפליגי בקדושה ראשונה לשעתה ולעתיד לבוא. למאן דאמר לא קדישה לעתיד לבוא – איצטריך עזרא לקדשה וקידשה בלא מלך ואורים ותומים, ואית ליה "אחת מכל אלו" תנן. ולמאן דאמר קדישה לעתיד לבוא – לא הוצרך עזרא לקדש כלום אלא לזכר בעלמא, ולא נמרינן מינה. **שמעתי** – מרבותי. **בשהיו בונין ההיכל** – בימי עזרא. **עושים קלעים** – במקום החומה, ובונים את בתלי החומה אצל הקלעים. ובן לעזרות. **אלא שבהיכל** – נתנו הקלעים לפנים ממקום החומה, ובונים את החומה מבחוץ, שלא יזונו עיניהם מן ההיכל. וקא סלקא דעתך דתנך קלעים לרבי אליעזר כדי להכשיר העזרות להקריב קרבן, דאם אין בית אין קרבן, דקדושה ראשונה בטלה לה. **ואף על פי שאין חומה** – בירושלים קודם שנבנית החומה. **ומאי דשמעית ליה כו'** – ולא בא רבי יהושע לחלוק על רבי אליעזר, ולא שמעיה לרבי אליעזר דאמר לא קידשה. **למה מנו כו'** – עיירות מנו חכמים בפרק בתרא דערכין שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון לענין מצות בתי ערי חומה, והיה להם למנות עוד הרבה שלא מנאום, וקידשום – לא פירש לי במה מקודשים ערי ארץ ישראל. **קסבר לא קידשה ורמינהי כו'** – היינו תנאי: **וכי אלו בלבד היו** – מוקפות חומה מימות יהושע בן נון? **מצאו אלו** – דרך ביאתם. **הא** אמרינן לקמן – בסיומא דהך ברייתא מסיים ואזיל: לא אלו בלבד. **כל המצות האלו** – מצות בתי ערי חומה, ושילוח מצורעים, ושאין עושים מגרשיהן שדה.

טומאה

תני באחת מכל אלו – תימה: דמה דחקו להגיהּ? דכמה סתם משניות אשכחן דאית להו קדושה לעתיד לבא, בפרק קמא דמגילה (י, א) ובפרק בתרא דזבחים (קיב, ב) דקדושת ירושלים אין אחריה היתר. **אלא** אף על פי שהיה הדבר בא לידי תקלה, הבניסוה, כדי שימסרו עצמם עליהם יותר בשיש בה מה קדושה.

דבולי עלמא קדישה לעתיד לבא – ואם תאמר: דבפרק קמא דחגיגה (ג, ב) איתּ ליה לרבי אליעזר דלא קדישה לעתיד לבוא, גבי עמון ומואב מעשרון מעשר עני בשביעית, וברישׁ מסכת ביצה (ג, ב) נמי איתּ ליה לרבי אליעזר דעיגול בעיגולין עולה בברייתא דלישרא קציעות, ומאן דאית ליה הכי קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן, כדמוכח בפרק "הערל" (יבמות פא, א) ויש לומר: דקדושת הארץ לגבי תרומה ומעשרות בטלה, והכא איירי בקדושת מחיצה, דאפשר דלא בטלה משום דאיקראי "נחלה". וקדושת בתי ערי חומה דמיתיי בסמוך נמי הויא קדושת מחיצה. ואף על גב דקדושת הארץ בטלה, מכל מקום בפרק קמא דביצה (ה, ב) ביקש רבי אליעזר להפקיר כרם רבעי לעניים, דמדרבנן היה צריך להוליכו לירושלים, ואם תאמר: אי בקדושת מחיצה נמי לא קדישה לעתיד לבא לרבי אליעזר, מה ירושיו עניים בין שלא יכולו לאכלו בירושלים, ואם יפדו הפירות מה ירושיו? ויש לומר: לפי שיכולין לפדותו בשוה פרוטה אף על פי ששוין הרבה. ואפילו לכתחלה שרי בשאין הפסד להקדש בשאין בית המקדש קיים, כדמוכח בפרק בתרא דערכין (כט, א) גבי ההוא גברא דאחרימינהו לנכסיה. אי נמי, מודה רבי אליעזר דעזרא קידש לעתיד לבא שתיקדש מחיצה.

נטמא

עַל פִּי נָבִיא נֶאֱכָלָת וְעַל פִּי נָבִיא נִשְׂרָפָת. "כָּל שֶׁלֹּא נַעֲשָׂית בְּכָל אֵלּוּ" כו'. אִיתְּמַר, רַב הוּנָא אָמַר: "בְּכָל אֵלּוּ" תָּנַן, רַב נַחְמָן אָמַר: "בְּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ" תָּנַן. רַב הוּנָא אָמַר: "בְּכָל אֵלּוּ" תָּנַן, קָסָבַר: קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְלֹא קִידְּשָׁה לָעָתִיד לָבֹא, וְעֶזְרָא קִדְּשָׁהּ וְקִידְּשָׁהּ לְעָתִיד לָבֹא. רַב נַחְמָן אָמַר: "בְּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ" תָּנַן, קָסָבַר: קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְלֹא קִידְּשָׁה לָעָתִיד לָבֹא, וְעֶזְרָא קִדְּשָׁהּ וְלֹא קִידְּשָׁהּ לְעָתִיד לָבֹא. אֲפִילּוּ הָא שָׁמַע, אֲבָא שָׁאוּל אוֹמֵר: שְׁנֵי בִיצְעִין הָיוּ בְּהַר הַמִּשְׁחָה, תַּחְתּוֹנָה וְעֶלְיוֹנָה, תַּחְתּוֹנָה נִתְקַדְּשָׁה בְּכָל אֵלּוּ, עֶלְיוֹנָה לֹא נִתְקַדְּשָׁה בְּכָל אֵלּוּ, אֶלָּא בְּעוֹלֵי גוֹלָה, שֶׁלֹּא בְּמֶלֶךְ וְשֶׁלֹּא בְּאוּרִים וְתוּמִּים. תַּחְתּוֹנָה שֶׁהָיְתָה קְדוּשָּׁתָהּ גְּמוּרָה - עַמֵּי הָאָרֶץ נִכְנָסִין לְשָׁם וְאוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וַחֲבֵרִים אוֹכְלִים שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי; עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא הָיְתָה קְדוּשָּׁתָהּ גְּמוּרָה - עַמֵּי הָאָרֶץ הָיוּ נִכְנָסִין שָׁם וְאוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וַחֲבֵרִים אֵין אוֹכְלִין שָׁם לֹא קָדָשִׁים קַלִּים וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי; וּמִפְּנֵי מָה לֹא קִידְּשׁוּהָ? שֶׁאֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא בְּמֶלֶךְ וְנָבִיא, וְאוּרִים וְתוּמִּים, וּבְסַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, וּבְשִׁתֵּי תּוֹדוֹת וּבְשִׁיר; וְלָמָּה קִידְּשׁוּהָ? - לָמָּה קִידְּשׁוּהָ?! הָא אָמַרְתְּ: לֹא קִידְּשׁוּהָ! - אֶלָּא לָמָּה הֻכְנְסוּהָ? מִפְּנֵי שֶׁתּוֹרְפָּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם הָיְתָה, וְנוֹחָה הִיא לִיכָּבֵשׁ מִשָּׁם! - תַּנָּאֵי הִיא; דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שָׁמַעְתִּי, כְּשֶׁהָיוּ בוֹנִין בַּהֵיכָל עָשׂוּ קְלָעִים וְהֵיכָל וּקְלָעִים לַעֲזָרוֹת, אֶלָּא שֶׁבַּהֵיכָל בּוֹנִין מִבַּחוּץ, וּבַעֲזָרוֹת בּוֹנִין מִבִּפְנִים. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שָׁמַעְתִּי שֶׁמַּקְרִיבִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּיִת, אוֹכְלִין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אַף עַל פִּי שֶׁאֵין קְלָעִים, קָדָשִׁים קַלִּים וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אַף עַל פִּי שֶׁאֵין חוֹמָה, מִפְּנֵי שֶׁקִּדּוּשָׁהּ רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְקִידְּשָׁהּ לָעָתִיד לָבֹא; לָאו מִכְּלָל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: לֹא קִידְּשָׁה לָעָתִיד לָבֹא? אָמַר לֵיהּ רַבִּינָא לְרַב אַשִׁי: מִמַּאי? דִּלְמָא דִּכְוָתֵיהּ עֲלְמָא - קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְקִידְּשָׁה לָעָתִיד לָבֹא, וְמַה מַּאי דִּשְׁמִיעַ לֵיהּ קָאָמַר, וּמַה מַּאי דִּשְׁמִיעַ לֵיהּ קָאָמַר? וְכִי תֵּימָא, קָלָעִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לָמָּה לִי? לְצִנְעוּתָא בְּעֲלְמָא! אֶלָּא הָנֵי תַּנָּאֵי; דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: לָמָּה מָנוּ חֲכָמִים אֶת אֵלּוּ? שֶׁכְּשֶׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה מָצְאוּ אֵלּוּ וְקִידְּשׁוּם, אֲבָל רִאשׁוֹנוֹת בְּטֵלוּ מִשֶּׁבְּטְלָה הָאָרֶץ; אַלְמָא קָסָבַר: קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְלֹא קִידְּשָׁה לָעָתִיד לָבֹא. וּרְמִינְהִי, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: וְכִי אֵלּוּ בִּלְבָד הָיוּ? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "שִׁשִּׁים עִיר כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן. כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרוֹת חוֹמָה גְּבֹהָה"! אֶלָּא לָמָּה מָנוּ חֲכָמִים אֶת אֵלּוּ? שֶׁכְּשֶׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה, מָצְאוּ אֵלּוּ וְקִידְּשׁוּם. קִידְּשׁוּם הַשְׁתָּא? הָא אָמְרִינַן לְקַמָּן בִּידָךְ פָּלְגָא צְרִיכָא לְקַדּוּשֵׁי! אֶלָּא: מָצְאוּ אֵלּוּ וּמָנְאוּם. וְלֹא אֵלּוּ בִּלְבָד, אֶלָּא כָּל שֶׁהַעֲלָה בְּיָדְךָ מִסּוֹרֶת מֵאֲבוֹתֶיךָ שְׁמוּקְפָּה חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן - כָּל מִצְוֹת אֵלּוּ נוֹהֲגוֹת בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁקִּדּוּשָׁהּ רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְקִידְּשָׁהּ לָעָתִיד לָבֹא. קָשְׁיָא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי אַדְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי! - אֵיבָעֵית אֵימָא: תְּרֵי תַּנָּאֵי אַלֵּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי. אֵיבָעֵית אֵימָא: חֲדָא מִינַּיְיהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי אָמְרָה, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי אוֹמֵר: "אֲשֶׁר לוֹא חֹמָה" - אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ עַכְשָׁיו וְהָיָה לוֹ קוֹדֶם לָכֵן.

"נטמא"

לֹא קָדָשִׁים קַלִּים וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי; וּמִפְּנֵי מָה לֹא קִידְּשׁוּהָ? שֶׁאֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא בְּמֶלֶךְ וְנָבִיא, וְאוּרִים וְתוּמִּים, וּבְסַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, וּבְשִׁתֵּי תּוֹדוֹת וּבְשִׁיר; וְלָמָּה קִידְּשׁוּהָ? - לָמָּה קִידְּשׁוּהָ?! הָא אָמַרְתְּ: לֹא קִידְּשׁוּהָ! - אֶלָּא לָמָּה הֻכְנְסוּהָ? מִפְּנֵי שֶׁתּוֹרְפָּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם הָיְתָה, וְנוֹחָה הִיא לִיכָּבֵשׁ מִשָּׁם! - תַּנָּאֵי הִיא; דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שָׁמַעְתִּי, כְּשֶׁהָיוּ בוֹנִין בַּהֵיכָל עָשׂוּ קְלָעִים וְהֵיכָל וּקְלָעִים לַעֲזָרוֹת, אֶלָּא שֶׁבַּהֵיכָל בּוֹנִין מִבַּחוּץ, וּבַעֲזָרוֹת בּוֹנִין מִבִּפְנִים. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שָׁמַעְתִּי שֶׁמַּקְרִיבִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּיִת, אוֹכְלִין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אַף עַל פִּי שֶׁאֵין קְלָעִים, קָדָשִׁים קַלִּים וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אַף עַל פִּי שֶׁאֵין חוֹמָה, מִפְּנֵי שֶׁקִּדּוּשָׁהּ רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְקִידְּשָׁהּ לָעָתִיד לָבֹא; לָאו מִכְּלָל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: לֹא קִידְּשָׁה לָעָתִיד לָבֹא? אָמַר לֵיהּ רַבִּינָא לְרַב אַשִׁי: מִמַּאי? דִּלְמָא דִּכְוָתֵיהּ עֲלְמָא - קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְקִידְּשָׁה לָעָתִיד לָבֹא, וְמַה מַּאי דִּשְׁמִיעַ לֵיהּ קָאָמַר, וּמַה מַּאי דִּשְׁמִיעַ לֵיהּ קָאָמַר? וְכִי תֵּימָא, קָלָעִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לָמָּה לִי? לְצִנְעוּתָא בְּעֲלְמָא! אֶלָּא הָנֵי תַּנָּאֵי; דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: לָמָּה מָנוּ חֲכָמִים אֶת אֵלּוּ? שֶׁכְּשֶׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה מָצְאוּ אֵלּוּ וְקִידְּשׁוּם, אֲבָל רִאשׁוֹנוֹת בְּטֵלוּ מִשֶּׁבְּטְלָה הָאָרֶץ; אַלְמָא קָסָבַר: קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְלֹא קִידְּשָׁה לָעָתִיד לָבֹא. וּרְמִינְהִי, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: וְכִי אֵלּוּ בִּלְבָד הָיוּ? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "שִׁשִּׁים עִיר כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן. כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרוֹת חוֹמָה גְּבֹהָה"! אֶלָּא לָמָּה מָנוּ חֲכָמִים אֶת אֵלּוּ? שֶׁכְּשֶׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה, מָצְאוּ אֵלּוּ וְקִידְּשׁוּם. קִידְּשׁוּם הַשְׁתָּא? הָא אָמְרִינַן לְקַמָּן בִּידָךְ פָּלְגָא צְרִיכָא לְקַדּוּשֵׁי! אֶלָּא: מָצְאוּ אֵלּוּ וּמָנְאוּם. וְלֹא אֵלּוּ בִּלְבָד, אֶלָּא כָּל שֶׁהַעֲלָה בְּיָדְךָ מִסּוֹרֶת מֵאֲבוֹתֶיךָ שְׁמוּקְפָּה חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן - כָּל מִצְוֹת אֵלּוּ נוֹהֲגוֹת בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁקִּדּוּשָׁהּ רִאשׁוֹנָה קִידְּשָׁה לְשַׁעְתָּהּ וְקִידְּשָׁהּ לָעָתִיד לָבֹא. קָשְׁיָא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי אַדְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי! - אֵיבָעֵית אֵימָא: תְּרֵי תַּנָּאֵי אַלֵּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי. אֵיבָעֵית אֵימָא: חֲדָא מִינַּיְיהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי אָמְרָה, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי אוֹמֵר: "אֲשֶׁר לוֹא חֹמָה" - אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ עַכְשָׁיו וְהָיָה לוֹ קוֹדֶם לָכֵן.

נטמא בעזרה – תימה: אמאי לא קתני שתים שהן שש? דהא מצרכינן קרא בגמרא לטומאה שבפנים! ויש לומר: דמתניתין לא איירי אלא בטומאה שבחוץ. **מנא** הני מילי – מהא דגמירי לקמן שיעור שהייה לא שמעינן לא מלקות ולא כרת, דהוה אמינא איסורא בעלמא הוא דאיכא. **תנהו** ענין לטומאה שבפנים – ואם תאמר: ענוש שמעינן, אזדרה מנין? ויש לומר: מרולא יטמאו את מחניהם" (במדבר ה) דמשמע אפילו נטמא בפנים. ולא כמו שפירש בקונטרס ד"ולא יטמאו" משמע שנטמא בחוץ ולא נטמא בעזרה, דאותו כבר טימא. ומיהו, מעיקרא דבעי מנדני מילי, משום דכיון דאבתי לא מייתר האי קרא – לית לן לאוקומה "לא יטמאו" אלא בנטמא מבחוץ, דאשכחן דהזהיר בו בהכוונ במקום אחר, דכתיב (ויקרא יב) "ואל המקדש לא תבא". ועוד נראה, דמעיקרא לא בעי כלל אלא לענין כרת, אבל אזהרה פשיטא ליה דאיכא, ד"לא יטמאו" משמע דנטמא בפנים, דהא כתיב (במדבר ה) "וישלחו מן המחנה". אבל קרא דכרת משמע דאיירי באותו שראוי להתחטא קודם שיטמא משכן. **קדושתו** קדושת עולם – פירש בקונטרס: שאין אחריה היתר במות. ובקונטרס: דאם כן תפשוט מהכא דסבר רבי אליעזר דקידשה לעתיד לבא. ולספרים דגרסי נמי "רבי אלעזר" תקשה, דבפרק קמא דחולין (ו, א) אמר: אישתמיטתיה דאמר רבי שמעון בן אליקים משום רבי אלעזר בן שמוע: קדושה ראשונה וכו' ולא קידשה לעתיד לבא! ויש לפרש: קדושת שלום – שהאריכו בקדושה יותר. אי נמי, לפי שאין ראוי לחזור ולקדש אלא באותו מקום, קרי ליה קדושת עולם. **או** אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן – משמע הכא דאף על גב דמקדש איקרי "משכן" – לא גמרי מהדדי אי לאו דכתיבי קראי יתירי. וכן בסוטה בפרק "היה מביא" (סו, א) דמצריך התם קרא לרבות שילה ובית עולמים. וכן בפרק "שני שעירים" (יומא סז, ב) "מדבר" "המדברה" לרבות נוב וגבעון ושילה ובית עולמים. ובפרק "טרף בקלפי" (שם מד, א) גבי "ובל אדם לא יהיה באהל מועד", בפרק "הוציאו לו" (שם נג, א) גבי מעלה עשן. ותימה: דבפרק קמא דחולין (כד, א) גבי לוים בשנים, דרשינן: יכול אף שילה ובית עולמים בך? תלמוד לומר "לעבוד עבודת עבודה" וגו', לא אמרינן אלא בזמן שהעבודה בבתף – אלמא אי לאו קרא הוה גמרינן מהדדי. וברישא עירובין (ב, א) גבי שלמים שנאמרו בשתיהן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין, שנאמר "ושחטו פתח אהל מועד", נפקא לן היכל מדאיקרי משכן מקדש ומקדש משכן! ושמא קים ליה להתלמוד בעירובין ובחולין שיש אהל מועד מיותר, ובחולין בי ממעט שילה ובית עולמים מוקמינן ליה לדרשה אחרינא. ומיהו קשה, ביון דמקדש איקרי משכן ומשכן איקרי מקדש, אמאי לא ידענן שפיר בכל דוכתא תרוייהו מהד קרא, כמו חיה ובהמה שזו בכלל זו! ורבינו חיים כהן היה מחלק, דדבר שאינו תלוי בקדושת מקום, כההיא דעירובין ובחולין – התם סגי בחד קרא לשניהם. אבל בשמעתין, דתלוי בקדושת מקום – לא גמרי מהדדי מטעמא דמפרש רבי אלעזר. וכן בהנהו דיומא דנעשים בפנים הוי בקדושת מקום, ושילוח שעיר המדבר בא מכלל חבירו שנעשה בפנים. וכן ההיא דסוטה דצריך קרקע המשכן. ואית דלא גרסי "ליכתב או אידי ואידי מקדש" וכו', אלא גרסי: מכדי מקדש איקרי משכן ומשכן איקרי מקדש, מקדש ומשכן למה לי? וקשה: דאם כן רבי אלעזר אמורא חולק על רבי אלעזר תנא, דדבי אלעזר קאמר בהדיא דלא גמרינן מהדדי! ואמר הרב רבינו שלמה מדרדי"ש: דלרבי אלעזר נמי אית ליה דגמירי מהדדי, משום דמשכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן. והכי פירושא דמילתא: אם נאמר מקדש למה נאמר משכן. כלומר, כיון דאיצטריך למיכתב תרוייהו משום טומאה שבפנים דקאמר רבי אלעזר, אמאי שני קרא בריבורא? ליכתיב או תרוייהו משכן או תרוייהו מקדש! ומשני: אילו נאמר מקדש בתרוייהו הייתי אומר דלהכי איכתיב קרא חנייכא – למעוטי משכן, דלא נימא משכן איקרי מקדש וחייב, ולא לטומאה שבפנים. וכן אי הוה כתיב משכן בתרוייהו, הוה אמינא דאתא למעוטי מקדש, להכי כתוב משכן ומקדש. והשתא בחד קרא סגי, והוה ידענן תרוייהו מדמקדש איקרי משכן, אלא על כרחך אתא חד קרא לטומאה שבפנים. וקשה מכל הנהו שהבאתי שמצריך תרי קראי! ובההיא דסוטה לא גרס בקונטרס נוב וגבעון, כדמוכח בפרק בתרא דזבחים (קיב, א). ואם תאמר: מאי שנא דגבי "המדבר" "המדברה" מצריך לרבות נוב וגבעון טפי מבהנך? ויש לומר: משום דבההוא ענייגא כתיב בפורת "והזה אל הבפרת" דמשתעי בארון, ובנוב ובגבעון לא היה ארון. אבל קשיא לרבינו יצחק בר אשר: הא גבי מעלה עשן נמי כתיב בפרתו ונראה לו דגבי שילוח שעיר המדבר כתיב שילוח מתנה, ולכך איצטריך ריבוי, דאפשר דאין קדושת מתנות בנוב וגבעון כיון שהותרו הבמות. **קידה** על אפים – תימה: השתחוואה נמי אשכחן על אפים, דכתיב (בראשית מח) "ויזיא יוסף אותם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה" (ישעיה מט), "אפים ארץ וישתחו לך" (במדבר כב), "ויקוד וישתחו לאפיו"! ויש לומר: דהמגרה איתי לן קידה על אפים, ומייתי דאשכחן נמי בקרא דבי תלה

טומאה בעזרה מנלן – מי שנטמא בעזרה מנלן דמיחייב? הא לא קרינא "ולא יטמאו את מחניהם" (במדבר ה), שכבר טימא. **שבחוץ כו'** – שנטמא מבחוץ. **קדושת עולם** – שאין אחריה היתר במות. **אשכחן ראיקרי משכן כו'** – כדמפרש לקמן. **ונתתי משכני בתוככם** – כל הניתן בתוככם קרי משכן. **והוא נאהן בתוכ** – שהיו הקהתים נושאין את הארון והשולחן והמנורה והמזבחות, שהם דברים המקודשים. **לא שנו** – דבהשתחויה כל דהו, אפילו לא שהה בה כדי השתחויה חייב. **אלא שהשתחוה בלפי פנים** – לצד מערב. **אבל השתחויה בלפי חוץ** – למזרח, אין זו השתחויה, ואי שהה כדי השתחואה מיחייב משום שהייה, ואי לא לא. **והכי קאמר השתחויה בלפי פנים** – כל דהו. או שלא השתחוה, ושהה כדי שיעור חיוב השתחואה דהנך בלפי חוץ, דבעי שיעור שמעת מלקות – משמע לשון שיטות. **ארצה** – אם התרו בו שלא לעמוד, ועמד פחות מכדי שהייה.

"נִטְמָא בָּעֲזָרָה וְנֶעֱלְמָה מִמֶּנּוּ טוּמְאָה" וכו'. טוּמְאָה בָּעֲזָרָה מְנָלַן? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "אֶת מִשְׁכַּן ה' טִמֵּא", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "כִּי אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא"; אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְטוּמְאָה שֶׁבַּפְּנִים, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְטוּמְאָה שֶׁבַּפְּנִים. - וְקַרְאֵי מֵיתְרִי? הָא מִיצְרַךְ צְרִיכִי! דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן" לָמָּה נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ", וְאִם נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ" לָמָּה נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן"? אִילּוּ נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן" וְלֹא נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ", חָיִיתִי אוֹמֵר: עַל מִשְׁכָּן יְהֵא חַיָּב, שֶׁהֲרֵי מְשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, וְעַל מִקְדָּשׁ לֹא יְהֵא חַיָּב; וְאִם נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ" וְלֹא נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן", חָיִיתִי אוֹמֵר: עַל מִקְדָּשׁ יְהֵא חַיָּב, שֶׁהֲרֵי קְדוּשָׁתוֹ קְדוּשַׁת עוֹלָם, וְעַל מִשְׁכָּן לֹא יְהֵא חַיָּב; לְכָךְ נֶאֱמַר "מִשְׁכָּן", לְכָךְ נֶאֱמַר "מִקְדָּשׁ"! - רַבִּי אֶלְעָזָר חָכָם הוּא קָא קָשֵׁיָא לֵיהּ: מִכְּדֵי מִשְׁכָּן אִיקְרֵי "מִקְדָּשׁ" וּמִקְדָּשׁ אִיקְרֵי "מִשְׁכָּן", נִכְתּוֹב אוֹ אִידֵי וְאִידֵי מִקְדָּשׁ אוֹ אִידֵי וְאִידֵי מִשְׁכָּן, "מִשְׁכָּן" ו"מִקְדָּשׁ" לָמָּה לִי? שָׁמַע מִינָּהּ תַּרְתֵּי. - בְּשִׁלְמָא מִקְדָּשׁ אִיקְרֵי "מִשְׁכָּן", דִּכְתִיב: "וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכָכֶם". אֶלָּא מִשְׁכָּן דְּאִיקְרֵי "מִקְדָּשׁ" מִנַּלָּן? אִילֵימָא מִדִּכְתִיב: "וְנָעֲשׂוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ" - הַהוּא בָּאהָרֹן כְּתִיב! אֶלָּא מֵהָכָא: "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם", וּכְתִיב: "בְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֶת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן". "וְהִשְׁתַּחֲוָה אוֹ שֶׁשָּׁהָה כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה". אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה בִּלְפֵי פָנִים; אֲבָל הִשְׁתַּחֲוָה בִּלְפֵי חוּץ, שָׁהָה - אֵין, לֹא שָׁהָה - לֹא. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אַסֵּיפָא: אוֹ שֶׁשָּׁהָה בִּכְדֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה - מִכְּלָל דְּהִשְׁתַּחֲוָאָה גּוּפַהּ בְּעָיָא שְׁהִיָּה. אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה בִּלְפֵי חוּץ, אֲבָל בִּלְפֵי פָנִים - אַף עַל גַּב דְּלֹא שָׁהָה; וְהֵיכִי קָאָמַר: הִשְׁתַּחֲוָה בִּלְפֵי פָנִים, אוֹ שֶׁשָּׁהָה כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה בְּתַךְ הִשְׁתַּחֲוָאָה דִּכְלִפֵי חוּץ - חַיָּב. הֵיכִי דָּמֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה דְּאִית בַּהּ שְׁהִיָּה, וְהֵיכִי דָּמֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה דְּלֵית בַּהּ שְׁהִיָּה? דְּלֵית בַּהּ שְׁהִיָּה - זוֹ פְּרִיעָה בָּעֲלָמָא הִיא, דְּאִית בַּהּ שְׁהִיָּה - פִּשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם. וְכַמָּה שִׁיעוּר שְׁהִיָּה? פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי וְחַד דְּרַבָּנַן: חֲדָא אָמְרָה: כְּדֵי שֶׁיֹּאמַר בָּן פָּזִי; וְאָמְרִי לַהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי וְחַד דְּרַבָּנַן: כְּדֵי שֶׁיֹּאמַר בָּן נַחְמָנִי, וְאָמְרִי לַהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר נַחְמָנִי; חַד אָמַר: בְּמֵימְרֵיהּ דְּהַאי פְּסוּקָא, וְחַד אָמַר: כְּמַ"וַיִּבְרְעוּ" לְסֵיפָא, "וְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֹאִים בְּרֶדֶת הָאֵשׁ וּכְבוֹד ה' עַל הַבַּיִת וַיִּבְרְעוּ אַפַּיִם אַרְצָה עַל הָרִצְפָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ וְהוֹדוֹת לה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ". תָּנוּ רַבָּנָן: קְדֵרָה - עַל אַפַּיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַתִּקֹּד בַּת שֶׁבַע אַפַּיִם אָרֶץ"; בְּרֵיעָה - עַל בִּרְכַּיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "מִכְרַע עַל בִּרְכָּיו"; הִשְׁתַּחֲוָיָה - זוֹ פְּשִׁוט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וְכֵן אוֹמֵר: "הֲבוֹא נָבוֹא אֲנִי וְאִמְּךָ וְאַחֶיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אָרְצָה". בָּעֵי רָבָא: צָרִיךְ שְׁהִיָּה לְמִלְקוֹת, אוֹ אֵין צָרִיךְ שְׁהִיָּה לְמַלְקוֹת? לְקָרְבָּן גְּמִירִי שְׁהִיָּה, לְמִלְקוֹת לָא גְּמִירִי שְׁהִיָּה;

או

[לט.]

עֶבֶד עָרֵל, שֶׁקָּנָה לוֹ עֲבָדִים. אֵין תֵּימַר קָנָס - אֵין כָּאן קְנָס. וְאֵין תֵּימַר הָרְאוּי לֶאֱכֹל מַאֲכִיל - וְזֶה הוֹאִיל וְאֵינוֹ רָאוּי לֶאֱכֹל, אֵינוֹ מַאֲכִיל.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר: בְּעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל פְּלִיגִין. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מְכָרָן אֵינָן מְכוּרִין. אֲמַר לֵהּ רַבִּי לְעָזָר: אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה מִכֹּחוֹ, וְאַתְּ אֲמַרְתְּ אָכֵן?! אֲמַר לֵהּ: הֲרֵי עַבְדֵי מְלוֹג הֲרֵי הֵן אוֹכְלִין תְּרוּמָה מִכֹּחוֹ, וְאַתְּ אָמַר מְכָרָן אֵינָן מְכוּרִין! ׳מִשֶּׁלָּךְ נָתְנוּ לָךְ׳, בַּדִּין הוּא שֶׁלֹּא יֹאכַל בִּתְרוּמָה, וְהֵן אָמְרוּ: שֶׁיֹּאכַל, וְהֵן אָמְרוּ: מְכָרָן אֵינָן מְכוּרִין.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יֹאשִׁיָּה: מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין וּמַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: ׳עַבְדֵי מְלוֹג יוֹצְאִין בְּשֵׁן וָעַיִן, לָאִשָּׁה, אֲבָל לֹא לָאִישׁ. וְעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל יוֹצְאִין בְּשֵׁן וָעַיִן לָאִישׁ, אֲבָל לֹא לָאִשָּׁה׳. מָה עָבֵד לֵהּ רַבִּי יוֹחָנָן? קַל הוּא בְּשִׁחֲרוּר. כְּהָדָא דְתָנֵי: ׳הָעוֹשֶׂה עַבְדּוֹ אַפּוֹתִיקִי, מְכָרוֹ - אֵינוֹ מָכוּר. שִׁחְרְרוֹ - מְשֻׁחְרָר׳.

מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן: ׳אֶחָד עַבְדֵי מְלוֹג וְאֶחָד עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל אֵינָן בְּיוֹם וְיוֹמַיִם׳, וְאֵינָן יוֹצְאִין בְּשֵׁן וָעַיִן, בֵּין לָאִישׁ בֵּין לָאִשָּׁה׳. מַה פְּלִיגִין? בְּשֶׁמְּכָרָן לְעוֹלָם אוֹ בְּשֶׁמְּכָרָן לְשָׁעָה? אֵין תֵּימַר בְּשֶׁמְּכָרָן לְעוֹלָם, אֲבָל מְכָרָן לְשָׁעָה - דִּבְרֵי הַכֹּל מְכוּרִין. אֵין תֵּימַר בְּשֶׁמְּכָרָן לְשָׁעָה, אֲבָל מְכָרָן לְעוֹלָם - דִּבְרֵי הַכֹּל אֵינָן מְכוּרִין. נִשְׁמְעִנָּהּ מִן הָדָא: הָעוֹשֶׂה שָׂדֵהוּ אַפּוֹתִיקִי לָאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ, וּלְבַעַל חוֹבוֹ עַל חוֹבוֹ, מְכָרָהּ - הֲרֵי זוֹ מְכוּרָה

[לט:]

הַלּוֹקֵחַ יָחוּשׁ לְעַצְמוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ - אֵינָהּ מְכוּרָה, שֶׁלֹּא עָלְתָה עַל דַּעַת שֶׁתְּהֵא אִשָּׁה מְחַזֶּרֶת עַל בָּתֵּי דִינִים. אָמְרוּ: אָתְיָא דְרַבִּי לְעָזָר - כְּרַבָּנָן. דְּרַבִּי יוֹחָנָן - כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. הֲוֵי בְּשֶׁמְּכָרָן לְשָׁעָה אֲנַן קָיְמִין. אֲבָל אִם מְכָרָן לְעוֹלָם - דִּבְרֵי הַכֹּל אֵינָן מְכוּרִין.

וְלַד בֶּהֱמַת מְלוֹג - לַבַּעַל, וְלַד שִׁפְחַת מְלוֹג - לָאִשָּׁה. חֲנַנְיָה בֶּן אָחִי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: וְלַד שִׁפְחַת מְלוֹג כְּוֹלַד בֶּהֱמַת מְלוֹג. רַבִּי לְעָזָר אָמַר לְחַבְרַיָּא: הַוון יָדְעִין דּוּ רַבִּי יוֹחָנָן כַּחֲנַנְיָה בֶּן אָחִי יְהוֹשֻׁעַ. רַב וּשְׁמוּאֵל. רַב כְּרַבָּנָן, וּשְׁמוּאֵל כַּחֲנַנְיָה בֶּן אָחִי יְהוֹשֻׁעַ. מֵתִיב שְׁמוּאֵל לְרַב: עַל דַּעְתָּךְ דְּאַתְּ אָמַר מִשֶּׁל אִשָּׁה הֵן, מֵעַתָּה לֹא יִטֹּל הַבְּכוֹר פִּי שְׁנַיִם! הָגַע עַצְמְךָ: שֶׁהִכְנִיסָתַן קְטַנִּים וְגָדְלוּ, הֲרֵי הֵן שֶׁל אִשָּׁה הֵן, וְאַתְּ מוֹדֶה לִי שֶׁהַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. תָּנֵי (תוֹסֶפְתָּא ט, א): ׳הִכְנִיסָתַן יְלָדִים נוֹטַלְתָּן נְעָרִים׳.

הִכְנִיסָה לוֹ שְׁנֵי כֵלִים, הָיָה אֶחָד יָפֶה כִּכְתֻבָּתָהּ - נוֹטֵלְתּוֹ בִּכְתֻבָּתָהּ. הָיָה אֶחָד וּמֻחֲצָה יָפֶה כִּכְתֻבָּתָהּ - רַב הוּנָא וְרַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב. חַד אָמַר: הוּא נוֹתֵן דְּמֵי הַשֵּׁנִי וְנוֹטְלוֹ. וְחוֹרָנָה אָמַר: הִיא נוֹתֶנֶת דְּמֵי הַשֵּׁנִי וְנוֹטֵלְתּוֹ. רַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא אָמַר קֳמֵי רַבִּי אָמִי, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא: אֲפִלּוּ הָיָה יָפֶה אֶחָד וּמֻחֲצָה בִּכְתֻבָּתָהּ - הִיא נוֹתֶנֶת דְּמֵי הַשֵּׁנִי וְנוֹטֵלְתּוֹ. שֶׁלֹּא עָלְתָה עַל דַּעַת שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ אֲחֵרִים בִּכְלֵיהָ. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעוּרָא: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן: ׳הִכְנִיסָתַן בְּדָמִים - נוֹטַלְתָּן בְּדָמִים׳.

רַבִּי חִיָּה בַּר אַדָּא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי מָנָא: מַהוּ עַבְדֵי מְלוֹג? אֲמַר לֵהּ: כְּמָה דְאַתְּ אָמַר ׳מָלֵיג מָלֵיג׳[כא].

תַּמָּן תָּנֵינַן: ׳הַמְקַבֵּל ״צֹאן בַּרְזֶל״ מִן הַגּוֹי: הַוְלָדוֹת –

[מ.]

פְּטוּרִין, וַלְדֵי וְלָדוֹת – חַיָּבִין׳. רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: תַּמָּן אַתְּ אָמַר: הַוְלָדוֹת לָרִאשׁוֹן. וְהָכָא אַתְּ אָמַר: הַוְלָדוֹת לַשֵּׁנִי! אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: תַּמָּן עַל־יְדֵי שֶׁעִקָּרָהּ לָרִאשׁוֹן - הַוְלָדוֹת לָרִאשׁוֹן. בְּרַם הָכָא, עַל־יְדֵי שֶׁעִקָּרוֹ לַשֵּׁנִי - הַוְלָדוֹת לַשֵּׁנִי.

הֲלָכָה ב: **מַתְנִיתִין:** בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לַכֹּהֵן, וְהִכְנִיסָהּ לוֹ בֵּין עַבְדֵי מְלוֹג בֵּין עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל - הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה. וּבַת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרְאֵל, וְהִכְנִיסָהּ לוֹ בֵּין עַבְדֵי מְלוֹג בֵּין עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל - הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יֹאכְלוּ.

הֲלָכָה ג: **מַתְנִיתִין:** בַּת יִשְׂרְאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן וּמֵת, וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת - לֹא יֹאכְלוּ עֻבָּרֶיהָ בִּתְרוּמָה, מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עֻבָּר. הָעֻבָּר פּוֹסֵל וְאֵינוֹ מַאֲכִיל, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה. אָמְרוּ לוֹ: מֵאַחַר שֶׁהֵעַדְתָּ בָּנוּ עַל בַּת יִשְׂרְאֵל לְכֹהֵן, וְאַף בַּת־כֹּהֵן לְכֹהֵן וּמֵת, וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת - לֹא יֹאכְלוּ עֻבָּרֶיהָ בִּתְרוּמָה, מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עֻבָּר.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כְּנִי מַתְנִיתָא: עֻבָּרֶיהָ יֹאכְלוּ, עֻבָּדָיו לֹא יֹאכְלוּ. דְּלָ כֵּן: הֵיא אוֹכֶלֶת וַעֻבָּרֶיהָ אֵינָן אוֹכְלִין?! רַבִּי יֹאשִׁיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אִם מִזּוֹ - אֲפִלּוּ הִיא לֹא תֹאכַל. אָמַר רַבִּי חַגַּי קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה: לָא דְרַבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג. לֹא אָמַר אֶלָּא, מִזּוֹ - אֲפִלּוּ הִיא לֹא תֹאכַל.

אֲתָא עוֹבָדָא קֳמֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אָמַר: ׳צֵא וּרְאֵה הֵיאַךְ הַצְּבוּר נוֹהֵג׳. רַבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: וְלֹא דְבַר הֲלָכָה זוֹ, אֶלָּא כָּל הֲלָכָה שֶׁהִיא רוֹפֶפֶת בְּבֵית דִּין, וְאֵין אַתְּ יוֹדֵעַ מַה טִּיבָהּ, צֵא וּרְאֵה הֵיאַךְ הַצְּבוּר נוֹהֵג - וּנְהוֹג. וַאֲנַן חָמֵיי צְבוּרָא דְלָא מַיְכְלוּן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:

[מ:]

הָדָא אָמְרָה: אֵין הָעֻבָּר פּוֹסֵל אֶת מִי שֶׁהוּא רָאוּי לֶאֱכֹל, וְלֹא מַאֲכִיל אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לֶאֱכֹל.

תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי מִשּׁוּם אָבִיו: הָיְתָה לָהּ בַּת - מַאֲכֶלֶת. רַבִּי אֵימִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁכֵּן הִיא רְאוּיָה לְתוֹפְשָׁן מִן הַמְּזוֹנוֹת. וְאִשָּׁה אֵינָהּ רְאוּיָה לְתוֹפְשָׁן מִן הַמְּזוֹנוֹת?! רְאוּיָה הִיא לִתְבֹּעַ כְּתֻבָּתָהּ וּלְאַבֵּד מְזוֹנוֹתֶיהָ. וְקַשְׁיָא: תְּרוּמָה - מִדְּבַר תּוֹרָה, וּמְזוֹן הַבָּנוֹת - מִדִּבְרֵיהֶן, וְדִבְרֵיהֶן עוֹקְרִין דְּבַר תּוֹרָה?

[מא.]

כְּמַאן דַּמַר: מֵאֲלֵיהֶן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת. אַשְׁכְּחַת אָמַר: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵה חָלוּק עַל אָבִיו. דְּאָמַר רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם חִלְפַּי: רַבִּי וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי וּבַר הַקַּפָּר נִמְנוּ עַל אֲוִיר אַשְׁקְלוֹן, וְטִהֲרוּהוּ; מִפִּי רַבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר שֶׁאָמַר: יוֹרְדִין הָיִינוּ לְסִידְקִי[כב] שֶׁל אַשְׁקְלוֹן וְלוֹקְחִין חִטִּין, וְעוֹלִין לְעִירֵנוּ, וְטוֹבְלִין וְאוֹכְלִים בִּתְרוּמָתֵינוּ. לְמָחָר, בִּקְּשׁוּ לְהַמְנוֹת עָלֶיהָ לְפָטְרוֹ מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת,

---

כְּשֶׁמּוֹרְטִים נוֹצוֹת הָעוֹף אוֹמְרִים 'מְלוֹג מְלוֹג'. וּכְשֶׁם שֶׁמּוֹרְטִים הַנּוֹצוֹת וְהָעוֹף נִשְׁאָר קַיָּם, כֵּן בְּנָכְסֵי מְלוֹג, הַבַּעַל אוֹכֵל אֶת הַפֵּרוֹת וְהַגּוּף

[כא] נִשְׁאַר לְאִשָּׁה.

[כב] לְשׁוּק

וּמְשַׁךְ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אֶת יָדָיו, שֶׁהָיָה מִסְתַּמֵּךְ עַל בֶּן הַקַּפָּר. אָמַר לוֹ: ׳בְּנִי, לָמָּה לֹא אָמַרְתָּ לִי מִפְּנֵי מָה מָשַׁכְתָּ אֶת יָדֶיךָ׳? וְהָיִיתִי אוֹמֵר לְךָ: ׳אֶתְמוֹל - אֲנִי טָמֵאתִי וַאֲנִי טְהַרְתִּי, עַכְשָׁו - אֲנִי אוֹמֵר לְךָ: שֶׁמָּא נִתְכַּבְּשָׁה מִדְּבַר תּוֹרָה, הֵיאַךְ אֲנִי פּוֹטְרָהּ מִדְּבַר תּוֹרָה׳? מֵאֵימָתַי הִיא טְמֵאָה מִשּׁוּם אֶרֶץ הָעַמִּים.

אַשְׁכַּח תָּנֵי בְּשֵׁם אָבִיו: מֵאֲלֵיהֶן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת. וְאָמַר יָאוּת, מַעֲשְׂרוֹת - מִדִּבְרֵיהֶן, וּמְזוֹן הַבָּנוֹת - מִדִּבְרֵיהֶן, וְדִבְרֵיהֶן עוֹקְרִין אֶת דִּבְרֵיהֶן.

[מא:]

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: הָיוּ שָׁם זְכָרִים - מַאֲכִילִין, נְקֵבוֹת - אֵין מַאֲכִילוֹת. הָיוּ שָׁם זְכָרִים - מַאֲכִילִין, שֶׁהֵן שְׁנֵי סְפֵקוֹת: סָפֵק זָכָר, סָפֵק נְקֵבָה. סָפֵק בֶּן קַיָּמָא, סָפֵק אֵינוֹ בֶּן קַיָּמָא. וּ׳שְׁתֵּי סְפֵקוֹת מִדְּבַר תּוֹרָה - לְהָקֵל׳.

נְקֵבוֹת - אֵינָן מַאֲכִילוֹת, שֶׁהוּא סָפֵק אֶחָד: סָפֵק בֶּן קַיָּמָא, סָפֵק אֵינוֹ בֶּן קַיָּמָא. מַה נַּפְשָׁךְ: זָכָר הוּא - כְּלָהּ דִּידֵיהּ. נְקֵבָה הִיא - נָסְבָה חוּלְקָה עִמָּהֶן.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: הָעֵבֶר, וְהַיָּבָם, וְהָאֲרוּסִין, וְהַחֵרֵשׁ, וּבֶן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד - פּוֹסְלִין וְלֹא מַאֲכִילִין. סָפֵק שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד; סָפֵק שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת סָפֵק לֹא הֵבִיא. נָפַל עָלָיו הַבַּיִת וְעַל בַּת אָחִיו, וְאֵינוֹ יָדוּעַ אֵיזֶה מֵת רִאשׁוֹן - צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בָּזוֹ מִדַּת הַדִּין לוֹקָה, שֶׁאִם מְעַשֶּׂה הוּא לִפְסֹל - יְהֵא מְעַשֶּׂה לְהַאֲכִיל, וְאִם אֵינוֹ מְעַשֶּׂה לִפְסֹל - לֹא יְהֵא מְעַשֶּׂה לְהַאֲכִיל. יָאוּת אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּמַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין? "הֵם יֹאכְלוּ" (וַיִּקְרָא כב, יא) - ׳וְהֵם יַאֲכִילוּ׳; הָרָאוּי לוֹכַל - מַאֲכִיל, וְשֶׁאֵינוֹ רָאוּי לוֹכַל - אֵינוֹ מַאֲכִיל. הַתִּיבוֹן: הֲרֵי מַמְזֵר, הֲרֵי אֵינוֹ רָאוּי לֶאֱכֹל, וּמַאֲכִיל! שָׁנְיָא הִיא, דִּכְתִיב (שָׁם): "וְיִלֵּד בֵּיתוֹ". מֵעַתָּה הַיָּלוּד מַאֲכִיל, וְשֶׁאֵינוֹ יָלוּד אֵינוֹ מַאֲכִיל? שָׁנְיָא הִיא, דִּכְתִיב (שָׁם): "וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ" - פָּרָט לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם, "כִּנְעוּרֶיהָ" - פָּרָט לִמְעֻבֶּרֶת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:

[מב.]

הָדָא אָמְרָה: הָעֻבָּר עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּמַמָּשׁ לִפְסֹל, וְלֹא עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּמַמָּשׁ לְהַאֲכִיל. מִלֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין פְּלִיגִין. דַּמַּר זְעֵירָא: תָּנֵי תַּמָּן: אֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם וּמְעֻבֶּרֶת - מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַקֶּרֶן, וְאֵינָן מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַחֹמֶשׁ. מָה אֲנַן קָיְמִין? אִם בְּבַת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרְאֵל, אֲפִלּוּ יוֹלֶדֶת הֵימֶנּוּ בָּנִים אֵינָהּ זָרָה לוֹ! אֶלָּא כֵּן אֲנַן קָיְמִין: בְּבַת יִשְׂרְאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן. אִם אוֹמֵר אַתְּ: הָעֻבָּר עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּמַמָּשׁ לִפְסֹל, וְלֹא עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּמַמָּשׁ לְהַאֲכִיל - לָמָּה מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָן מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַחֹמֶשׁ? וְיִשַׁלְּמוּ קֶרֶן וְחֹמֶשׁ!

חֵרֵשׁ פּוֹסֵל - לָא כֵן תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: אִשְׁתּוֹ שֶׁל חֵרֵשׁ וְשֶׁל שׁוֹטֶה, טוֹבֶלֶת מֵחֵיק בַּעְלָהּ וְאוֹכֶלֶת? רַבִּי אַבָּא מָרִי וְרַבִּי מַתַּנְיָה, חַד אָמַר: בְּחֵרֵשׁ פָּסוּל. וְחוֹרָנָה אָמַר: בְּחֵרֵשׁ יָבָם. **סָפֵק שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד סָפֵק שֶׁאֵינוֹ** - כְּמִי שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד ׳לִפְסֹל׳. **סָפֵק שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת סָפֵק שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת** - כְּמִי שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת לְהַאֲכִיל.

נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל בַּת אָחִיו וְאֵין יָדוּעַ אֵי זוֹ מֵהֶן מֵת רִאשׁוֹן - צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְהָכָא אֲתִינַן מִתְנֵי צָרוֹת? אֶלָּא בְּגִין דִּתְנִינַן סְפֵקוֹת, תְּנֵינַן סָפֵק צָרוֹת.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַשּׁוֹטֶה - לֹא פּוֹסְלִין וְלֹא מַאֲכִילִין. וְאִם אֵינָן רְאוּיִין לָבוֹא בְּיִשְׂרָאֵל - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. כְּאֵי זֶה צַד? הָיָה יִשְׂרָאֵל שָׁבָא עַל בַּת כֹּהֵן - תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. עִבְּרָהּ - לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. נִתְחַתֵּךְ הָעֻבָּר בְּמֵעֶיהָ - תֹּאכַל. הָיָה כֹּהֵן שָׁבָא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל - לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. עִבְּרָהּ - לֹא תֹּאכַל. יָלְדָה - תֹּאכַל. נִמְצָא כֹּחוֹ שֶׁל בֵּן גָּדוֹל מִשֶּׁל אָב.

גְּמָרָא: הָדָא אָמְרָה: שֶׁאֵין אוֹנְסִין פּוֹסְלִין בְּכְהֻנָּה בִּפְנוּיָה.

הָדָא מְסַיְּעָא לְהָהוּא דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּה: אִשְׁתּוֹ שֶׁל חֵרֵשׁ וְשֶׁל שׁוֹטֶה - טוֹבֶלֶת מֵחֵיק בַּעְלָהּ וְאוֹכֶלֶת.

וּדְלָא כְּרַבִּי לְעָזָר, דְּרַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: אַף הַפְּנוּיָה שֶׁבָּא עַל הַפְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת - הֲרֵי זוֹ בְּעִילַת זְנוּת. רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּא בַּר יִרְמְיָה: אֲנוּסָה אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. אָמַר רַבִּי יוֹנָה קָמֵי רַבִּי יוֹסֵה. אָמַר לֵהּ: לָא תִּקַּבֵּל עָלָיו, קַל הוּא בַּאֲכִילַת תְּרוּמָה. אֶלָּא בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל, וְהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמְעָה עָלָיו שֶׁמֵּת - שֶׁמָּא אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה מִיָּד? וּלְעִנְיַן הָעֻבָּר

[מב:]

צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים.

אִם אֵינָן רְאוּיִין לָבוֹא בְּיִשְׂרָאֵל הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. וְאֵלּוּ הֵן: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי וּמִצְרִי וְאֲדוֹמִי, וְעֶבֶד, וּמַמְזֵר, חָלָל, נָתִין, כּוּתִי וְגוֹי, שֶׁבָּאוּ עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, עַל בַּת כֹּהֵן, עַל בַּת לֵוִי - פְּסוּלָה מִן הַכְּהֻנָּה. רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: כָּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל - בִּיאָתוֹ פּוֹסֶלֶת. כָּל שֶׁאֵין זַרְעוֹ פָּסוּל - אֵין בִּיאָתוֹ פּוֹסֶלֶת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאַתְּ מָתָר בְּבִתּוֹ - מָתָר בְּאַלְמְנָתוֹ. וְכָל שֶׁאֵין אַתְּ מָתָר בְּבִתּוֹ - אֵין אַתְּ מָתָר בְּאַלְמְנָתוֹ. וּמָה בֵּינֵיהוֹן? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּנֵיהוֹן. מַאן דַּאֲמַר: ׳כָּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל בִּיאָתוֹ פּוֹסֶלֶת׳ - זֶה, הוֹאִיל וְזַרְעוֹ פָּסוּל - בִּיאָתוֹ פּוֹסֶלֶת. מַאן דַּאֲמַר: ׳כָּל שֶׁאַתְּ מָתָר בְּבִתּוֹ אַתְּ מָתָר בְּאַלְמְנָתוֹ׳ - וְזֶה, הוֹאִיל וְאֵין אַתְּ מָתָר בְּבִתּוֹ - אֵין אַתְּ מָתָר בְּאַלְמְנָתוֹ. דִּבְרֵי חֲכָמִים: רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבָּנָן וְרַבִּי בָּא, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: בַּת גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי, וּבַת דּוֹר שֵׁנִי מִצְרִי - אַף־עַל־פִּי שֶׁאַתְּ מָתָר בְּבִתּוֹ אַתְּ אָסוּר בְּאַלְמְנָתוֹ.

רַבִּי זַכַּי אֶלְכְּסַנְדְּרִיָּה מְשַׁלַּח שְׁאוֹל[כג]: ׳בַּת גֵּר עַמּוֹנִי וּבַת דּוֹר שֵׁנִי שֶׁל מִצְרִי׳? אֲמַר לֵהּ רַבִּי יוֹסֵה: לָא שְׁמִיעַ לְהָהוּא דְּמַר רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבָּנָן, וְרַבִּי בָּא, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: ׳בַּת גֵּר עַמּוֹנִי וּבַת דּוֹר שֵׁנִי שֶׁל מִצְרִי - אַף־עַל־פִּי שֶׁאַתְּ מָתָר בְּבִתּוֹ אַתְּ אָסוּר בְּאַלְמְנָתוֹ׳? וְ׳כָל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל - בִּיאָתוֹ פְּסוּלָה׳! לָא כֵן צְרִיכָה, בְּשֶׁהָיְתָה אִמָּהּ מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא תֹּאמַר: כְּשֵׁם שֶׁנִּתְחַלְּלָה אִמָּהּ כָּךְ נִתְחַלְּלָה בִתָּהּ! וְעוֹד, מִן הָדָא דַּאֲמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: פְּלִיגִין רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בַּת גֵּר עַמּוֹנִי וּבַת דּוֹר הַשֵּׁנִי מִצְרִי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כְּשֵׁרוֹת. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: פְּסוּלוֹת. רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן אָמַר:

[כג] שְׁלַח שְׁאֵלָה לַחֲכָמִים.

בִּזְקֵנוֹת פְּלִיגִין. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כְּשֵׁרוֹת; רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: פְּסוּלוֹת.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: הָעֶבֶד פּוֹסֵל מִשּׁוּם בִּיאָה, וְאֵינוֹ פּוֹסֵל מִשּׁוּם זֶרַע. כְּאֵי זֶה צַד? בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן, בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן, הָלַךְ הַבֵּן וְנִכְבַּשׁ עַל הַשִּׁפְחָה, וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן - הֲרֵי זֶה עֶבֶד. הָיְתָה אֵם אָבִיו בַּת יִשְׂרָאֵל לַכֹּהֵן - לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל - תֹּאכַל בִּתְרוּמָה.

גְּמָרָא: הָעֶבֶד, מִנַּיִן שֶׁבִּיאָתוֹ פּוֹסֶלֶת? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (וַיִּקְרָא כב, יג): ״וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ״, שֶׁיֵּשׁ לָהּ עָלָיו אַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין - חוֹזֶרֶת. אֶת שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו אַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין - אֵינָהּ חוֹזֶרֶת. הֲתִיב רַבִּי יִרְמְיָה: הֲרֵי אַלְמָנָה שֶׁזִּנְּתָה, הֲרֵי אֵין לָהּ אַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין וְחוֹזֶרֶת! רַבִּי יוֹסֵה לָא אָמַר כֵּן, אֶלָּא מִחַלְפָא שִׁיטְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. בְּגִטִּין (א, ד) הוּא אָמַר: ׳כּוּתִין מִשּׁוּם מָה הֵן פְּסוּלִין? רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: מִשּׁוּם גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל - הַוָּלָד מַמְזֵר׳. בִּקִּדּוּשִׁין (ג, יב) הוּא אָמַר: ׳רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: הַוָּלָד מַמְזֵר׳. הָכָא אָמַר לֵיהּ מִשּׁוּם גַּרְמֵיהּ, וְהָכָא אָמַר לַהּ מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שֶׁכֵּן לְדִבְרֵי חֲכָמִים הַוָּלָד מַמְזֵר.

רַבִּי חִזְקִיָּה לָא אָמַר כֵּן, אֶלָּא מִחַלְפָה שִׁיטְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: בְּגִטִּין הוּא אָמַר: הַכּוּתִין מִשּׁוּם מָה הֵן פְּסוּלִין? רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מִשּׁוּם גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד מַמְזֵר.

[מג.]

בְּקִדּוּשִׁין - הוּא, רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: הַוָּלָד מַמְזֵר. וְהָכָא הוּא אָמַר: אֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ עָלָיו אַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין - חוֹזֶרֶת, וְאֶת שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו אַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין - אֵינָהּ חוֹזֶרֶת!

אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָה: סְלֵקִית לִסְחוֹרָה, וּשְׁמַעִית רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנֵי יְשׁוּעַ: ״וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ״, אֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ עָלָיו אַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין - חוֹזֶרֶת. וְאֶת שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו אַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין - אֵינָהּ חוֹזֶרֶת. וַאֲמַרְתְּ: יָאוּת אֵין מַמְזֵר, כְּשִׁמְעוֹן הַתִּמְנִי, שֶׁאֵין מַמְזֵר אֶלָּא מֵאִשָּׁה שֶׁהִיא אֲסוּרָה עָלָיו אִסּוּר עֶרְוָה וְחַיָּבִין עָלֶיהָ כָּרֵת.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: מַמְזֵר פּוֹסֵל וּמַאֲכִיל. כְּאֵי זֶה צַד? בַּת יִשְׂרָאֵל לַכֹּהֵן, וּבַת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בַּת, וְהָלְכָה הַבַּת וְנִשֵּׂאת לָעֶבֶד אוֹ לַנָּכְרִי, וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן - הֲרֵי זֶה מַמְזֵר. הָיְתָה אִם אִמּוֹ בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן - תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל - לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה.

גְּמָרָא: לֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רַב? דְּרַב אָמַר: ׳גּוֹי וְעֶבֶד שֶׁבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל - הַוָּלָד כָּשֵׁר׳! פְּתַר לַהּ: בְּגוֹי פָּסוּל וּבְעֶבֶד פָּסוּל.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: כֹּהֵן גָּדוֹל, פְּעָמִים שֶׁהוּא פּוֹסֵל. כֵּיצַד? בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בַּת, הָלְכָה הַבַּת וְנִשֵּׂאת לְכֹהֵן, וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן - הֲרֵי זֶה רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל וְעוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ, וּפוֹסֵל אֶת אֵם אִמּוֹ. זֹאת אוֹמֶרֶת: ׳לֹא כִבְנֵי כֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁהוּא פּוֹסְלֵנִי מִן הַתְּרוּמָה׳.

גְּמָרָא: תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: ׳בֶּן יוֹמוֹ פּוֹסֵל וּמַאֲכִיל׳. כְּנִי מַתְנִיתָא: לָא כְּבֶן בְּתִּי כֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁהִיא פּוֹסְלַנִי מִן הַתְּרוּמָה.

הָא כֵיצַד? בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל, וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בַּת. וּבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן, וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן, וְנִשְּׂאוּ שְׁנֵיהֶן זֶה לַזֶּה, וְהוֹלִידוּ בֵּן - הֲרֵי זֶה רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ עַל גַּב הַמִּזְבֵּחַ, מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ, וּפוֹסֵל אֶת אֵם אִמּוֹ. זֹאת אוֹמֶרֶת: ׳לֹא כְּבֶן בְּתִּי כֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁהוּא פּוֹסְלַנִי מִן הַתְּרוּמָה׳.

הַדְּרָן עֲלָךְ פֶּרֶק אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל

פֶּרֶק ח: הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: הָעֶרֶל וְכָל הַטְּמֵאִים לֹא יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה, נְשֵׁיהֶם וְעַבְדֵיהֶם יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה, פִּצּוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה: הֵן וְעַבְדֵיהֶן - יֹאכְלוּ, וּנְשֵׁיהֶם - לֹא יֹאכְלוּ. אִם לֹא יָדְעָה מִשֶּׁנַּעֲשָׂה פִּצּוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה - הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכְלוּ.

[מג:]

גְּמָרָא: "אִישׁ אִישׁ" (וַיִּקְרָא כב, ד) - לְרַבּוֹת אֶת הָעֶרֶל. אוֹ "אִישׁ אִישׁ" לְרַבּוֹת אֶת הָאוֹנֵן? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה כְּתִיב (שָׁם, י): "כָּל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ" - מִשּׁוּם זָרוּת אָסַרְתִּי לְךָ, וְלֹא אָסַרְתִּי לְךָ מִשּׁוּם אֲנִינָה. רַבִּי טְיוֹפָה סַמּוֹקָא בָּעֵי קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה: אוֹ נֹאמַר זָרוּת אָסַרְתִּי, וְלֹא אָסַרְתִּי מִשּׁוּם עָרְלָה וּמִשּׁוּם אֲנִינוּת? אָמַר לֵהּ: מֵאַחַר שֶׁכָּתוּב אֶחָד מְרַבֶּה וְאֶחָד מְמַעֵט - מְרַבֶּה אֲנִי אֶת הָעֶרֶל, שֶׁהוּא מְחֻסַּר מַעֲשֶׂה מִגּוּפוֹ. וּמוֹצִיא אֶת הָאוֹנֵן, שֶׁאֵינוֹ מְחֻסַּר מַעֲשֶׂה מִגּוּפוֹ.

עַד כְּדוֹן כְּרַבִּי עֲקִיבָה. כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל? תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: נֶאֱמַר (שְׁמוֹת יב, מה): "תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר" בְּפֶסַח. וְנֶאֱמַר (וַיִּקְרָא כב, י): "תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר" בִּתְרוּמָה. מַה תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר הָאֲמוּרִים בְּפֶסַח, פָּסַל בּוֹ אֶת הָעֶרֶל - אַף תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר הָאֲמוּר בִּתְרוּמָה, פָּסַל בּוֹ אֶת הָעֶרֶל. רַבִּי חַגַּי בְּעָא: אִי מַה תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר הָאֲמוּר בְּפֶסַח, פָּסַל בּוֹ אֶת הָאוֹנֵן - אַף תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר הָאֲמוּר בִּתְרוּמָה, נִפְסֹל בּוֹ אֶת הָאוֹנֵן? אָמַר רַבִּי הִילָא לֹא לָמְדוּ "תּוֹשָׁב" "תּוֹשָׁב", אֶלָּא דְּבָרִים הָאֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה. טְמֵטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס מִמָּקוֹם אֶחָד בָּאוּ, אוֹנֵן מִמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי בָּא. רַבִּי אָבוּן בָּעֵי: וּתְהֵא תְּרוּמָה אֲסוּרָה לְאוֹנֵן מִקַּל וָחֹמֶר: וּמָה אִם הַמַּעֲשֵׂר שֶׁהוּא מֻתָּר לַזָּרִים, הֲרֵי הוּא אָסוּר לָאוֹנֵן - תְּרוּמָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַזָּרִין, אֵינוֹ דִּין שֶׁתְּהֵא אֲסוּרָה לָאוֹנֵן? לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּמַעֲשֵׂר, שֶׁהוּא טָעוּן מְחִיצָה - תֹּאמַר בִּתְרוּמָה, שֶׁאֵינָהּ טְעוּנָה מְחִיצָה? הָא לְפִי שֶׁיֵּשׁ בַּזֶּה מַה שֶּׁאֵין בַּזֶּה, וּבַזֶּה מַה שֶּׁאֵין בַּזֶּה - לֹא צָרְכוּ לִלְמֹד זֶה מִזֶּה.

קָדָשִׁים מַהוּ שֶׁיְּהוּ אֲסוּרִין בֶּעָרֶל? לִלְמֹד מִן הַפֶּסַח אֵין אַתְּ יָכוֹל, שֶׁאֵין בּוֹ שְׁבִירַת הָעֶצֶם, וְלֹא מִן הַתְּרוּמָה שֶׁהוּא לָמֵד מִן הַלָּמֵד, הָוֵי, סוֹפֶךְ לוֹמַר: "מִמֶּנּוּ" וּ"מִמֶּנּוּ", מַה "מִמֶּנּוּ" שֶׁנֶּאֱמַר בְּפֶסַח (שְׁמוֹת מב, י), פּוֹסֵל בּוֹ אֶת הָעֶרֶל - אַף "מִמֶּנּוּ" שֶׁנֶּאֱמַר בַּקָּדָשִׁים (וַיִּקְרָא כב, ל), פּוֹסֵל בּוֹ אֶת הָעֶרֶל.

קָדָשִׁים מַהוּ שֶׁיְּהוּ אֲסוּרִין לָאוֹנֵן? "מִמֶּנּוּ" "מִמֶּנּוּ". מַה "מִמֶּנּוּ" שֶׁנֶּאֱמַר בְּמַעֲשֵׂר (דְּבָרִים כו, יד), פּוֹסֵל בּוֹ אֶת הָאוֹנֵן - אַף "מִמֶּנּוּ" שֶׁנֶּאֱמַר בְּפֶסַח, פּוֹסֵל בּוֹ אֶת הָאוֹנֵן.

וּמַפְנֶה הוּא? וַהֲלֹא דְּרוּשָׁה הִיא. כְּהָדָא דְתָנֵי: "תּוֹשָׁב" - זֶה קָנוּי קְנִין עוֹלָם. "שָׂכִיר" - זֶה קָנוּי קְנִין שָׁנִים. יֹאמַר "תּוֹשָׁב", מַה תַּלְמוּד

לוֹמַר "שָׁכִיר"? הַקָּנוּי קְנַיָן עוֹלָם אֵינוֹ אוֹכֵל, וְהַקָּנוּי קְנַיָן שָׁנִים אוֹכֵל? אִלּוּ כֵן, הָיִיתִי אוֹמֵר: "תּוֹשָׁב" - זֶה הַקָּנוּי קְנַיָן שָׁנִים. וּכְשֶׁהוּא אוֹמֵר: "שָׂכִיר" - בָּא הַשָּׂכִיר לְלַמֵּד עַל הַתּוֹשָׁב שֶׁהוּא קְנַיָן עוֹלָם. אֲמַר רַבִּי מַתְיָה: מִכֵּיוָן דִּכְתִיב (שְׁמוֹת יב, מח): "וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ" - כְּמִי שֶׁהוּא מָפְנֶה מִצַּד אֶחָד.

עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָה: לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר בְּפֶסַח? כְּהָהִיא דְּאָמַר רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא: הַלּוֹקֵחַ עֲבָדִים עֲרֵלִים מִן הַגּוֹי עַל מְנַת שֶׁלֹּא לְמוֹהֲלָן. רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַלּוֹקֵחַ עֲבָדִים מִן הַגּוֹי עַל מְנַת שֶׁלֹּא לְמוֹהֲלָן,

[מד.]

אֲפִלּוּ מָלָן - לֹא יֹאכְלוּ בְּפֶסַח. רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַלּוֹקֵחַ עֲבָדִים מִן הַגּוֹי עַל מְנַת לְמוֹהֲלָן, וְחָזְרוּ בָהֶן - מְגַלְגֵּל עִמָּהֶן שְׁנֵים-עָשָׂר חֹדֶשׁ. אִם קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן - הֲרֵי זֶה יָפֶה, וְאִם לָאו - מֻתָּר לְמָכְרָן לְגוֹי.

רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁלָּקַח עִיר אֶחָד שֶׁל עֲבָדִים עֲרֵלִים מִן הַגּוֹי, עַל מְנַת לְמוֹהֲלָן, וְחָזְרוּ בָהֶן. אָתָא שְׁאַל לְרַבָּנִין: אָמְרוּ לֵהּ: גַּלְגֵּל עִמָּהֶן שְׁנֵים-עָשָׂר חֹדֶשׁ. אִם קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן - הֲרֵי יָפֶה, וְאִם לָאו - הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הָיָה בְּלַדּוֹקְיָא, וַהֲוָה תַּמָּן רַבִּי יוּדָן נְשִׂיאָ בְּעָא מִקְּרוֹץ[כד]. אֲמַר לֵהּ: הַמְתֵּן, וְאָנוּ מַטְבִּילִין אֶת הַגִּיֹּרֶת הַזּוֹ לְמָחָר. רַבִּי זְעֵירָא שְׁאַל לְרַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן: לָמָּה? מִפְּנֵי כְּבוֹד הַזָּקֵן, אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵין מַטְבִּילִין אֶת הַגִּיֹּרֶת בַּלַּיְלָה? אֲמַר לֵהּ: מִשּׁוּם שֶׁאֵין מַטְבִּילִין אֶת הַגִּיֹּרֶת בַּלַּיְלָה. אָתָא עוֹבָדָא קֳמֵי דְּרַבִּי יוֹסֵה: מַהוּ לְהַטְבִּיל אֶת הַגֵּרִים בַּלַּיְלָה? וְלֹא הוֹרוּ.

עֶבֶד תּוֹשָׁב לְעוֹלָם, גֵּר תּוֹשָׁב - הֲרֵי הוּא כְּגוֹי לְכָל דָּבָר. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר חִיָּה בַּר יְהוּדָה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: גֵּר וְתוֹשָׁב - מְגַלְגְּלִין עִמָּהֶן שְׁנֵים-עָשָׂר חֹדֶשׁ. אִם חָזַר בּוֹ - הֲרֵי יָפֶה, וְאִם לָאו - הֲרֵי הוּא כְּגוֹי לְכָל דָּבָר. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר חִיָּה בַּר יְהוּדָה, רַבִּי חֲנִינָה בְּשֵׁם רַבִּי: גֵּר תּוֹשָׁב - צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו, עַל מְנַת שֶׁיְּהֵא אוֹכֵל נְבֵלוֹת. אֲמַר רַבִּי הִילָא: יֹאמְרוּ הַדְּבָרִים כִּכְתָבָן. מַה יֹאמְרוּ הַדְּבָרִים כִּכְתָבָן? אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה בַּר חֲנִינָה (דְּבָרִים יד, כא): "לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה, לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ". אִית תַּנַּי תָּנֵי: גֵּר תּוֹשָׁב - אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ, עַד שֶׁיְּקַבֵּל אֶת כָּל הַמִּצְוֹות שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. אִית תַּנַּי תָּנֵי: גֵּר תּוֹשָׁב - אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ, עַד שֶׁיְּכַפֵּר בַּעֲבוֹדָה-זָרָה שֶׁלּוֹ. רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר אָשִׁי: גֵּר תּוֹשָׁב - אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ,

[מד:]

עַד שֶׁיְּכַפֵּר בַּעֲבוֹדָה-זָרָה כְּגוֹי. אֲמַר רַבִּי זְעֵירָא: מִדִּבְרֵי כֻלְּהוֹן עַד שֶׁיְּכַפֵּר בַּעֲבוֹדָה-זָרָה כְּגוֹי. דְּלָ כֵן מָה אֲנַן אָמְרִין? הוֹאִיל וְהוּא מִצְוָה עַל עֲבוֹדָה-זָרָה לֹא יְבַטֵּל? וְגוֹיִם אֵינָן מְצוּוִין עַל עֲבוֹדָה-זָרָה וּמְבַטְּלִין?! אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה: שֶׁלֹּא תֹאמַר, וְהוּא שָׁוֶה לְיִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, בְּ"לֹא תַעֲשֹׂק" וְ"לֹא תוֹנֶה", וְגוֹלָה כְּיִשְׂרָאֵל. הוּא לֹא יְבַטֵּל, לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר: מְבַטֵּל עֲבוֹדָה-זָרָה כְּגוֹי.

מַאן תָּנָא בְּלֹא יַעֲשֹׂק? רַבִּי יוֹסֵה בֵּי רַבִּי יוּדָה,

---

[כד] לְהַשְׁכִּים בַּבֹּקֶר וְלָצֵאת לְדַרְכּוֹ

דְּתָנִי: גֵּר תּוֹשָׁב הֲרֵי בְּ"לֹא תַעֲשֹׂק"; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה בֵּי רַבִּי יוּדָה.

רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: גֵּר תּוֹשָׁב בְּשַׁבָּת - כְּיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם־טוֹב. מַה יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם־טוֹב אוֹפֶה וּמְבַשֵּׁל וְאָסוּר בְּכָל מְלָאכָה - אַף גֵּר תּוֹשָׁב בַּשַּׁבָּת כֵּן. רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: גֵּר תּוֹשָׁב בְּשַׁבָּת כְּיִשְׂרָאֵל בְּחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד. מַה יִשְׂרָאֵל בְּחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, מְגַבֵּב מֵעַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, וְאָסוּר בְּכָל מְלֶאכֶת הַשָּׂדֶה - אַף גֵּר תּוֹשָׁב בְּשַׁבָּת כֵּן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: גֵּר תּוֹשָׁב בְּשַׁבָּת כְּיִשְׂרָאֵל בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה. מַה יִשְׂרָאֵל בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, חוֹרֵשׁ וְזוֹרֵעַ וְקוֹצֵר - אַף גֵּר תּוֹשָׁב בַּשַּׁבָּת כֵּן. רַב אַדָּא, רַב הַמְנוּנָא, רַב אַדָּא בַּר אַחֲוָה בְּשֵׁם רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

כְּתִיב (שְׁמוֹת יב, מד): "וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כֶּסֶף" וְגוֹ'. עֶבֶד אִישׁ - אַתְּ מוֹהֲלוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ. בֶּן אִישׁ - אֵין אַתְּ מוֹהֲלוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: הָא בֶּן קָטָן אַתְּ מוֹהֲלוֹ עַל כָּרְחוֹ, אֲפִלּוּ כִּבְנוֹ שֶׁל אוּרְכָּנִיס[כה]? רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבָּא: הָא כְּנִי, מָצָא בְּתוֹכָהּ תִּינוֹק מֻשְׁלָךְ, הִטְבִּילוֹ לְשׁוּם עֶבֶד - אַתְּ מוֹהֲלוֹ לְשׁוּם עֶבֶד, לְשׁוּם בֶּן חוֹרִין - אַתְּ מוֹהֲלוֹ לְשׁוּם בֶּן חוֹרִין. רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: לְשׁוּם עֶבֶד הֲרֵי הוּא כְּעֶבֶד, אֲפִלּוּ כִּבְנוֹ שֶׁל אוּרְכָּנִיס?!

רַבִּי אַבָּהוּ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: לָא אָמַר כֵּן, אֶלָּא: "וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כֶּסֶף". עַבְדְּךָ "אִישׁ" - אֶת מוֹהֲלוֹ עַל כָּרְחוֹ. בִּנְךָ "אִישׁ" - אֵין אַתְּ מוֹהֲלוֹ עַל כָּרְחוֹ. כְּהָהִיא דְּמַר רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא: הַלּוֹקֵחַ עֲבָדִים עֲרֵלִים מִן הַגּוֹיִם עַל מְנַת לְמָהוֹל, מַה נַפְשָׁךְ, כְּ"עֶבֶד אִישׁ" הוּא - אֶת מוֹהֲלָן עַל כָּרְחָן. עַל מְנַת שֶׁלֹּא לְמוֹהֲלָן, כְּ"בֶן אִישׁ" הוּא - אֵין אַתְּ מוֹהֲלוֹ עַל כָּרְחוֹ?

'הַמָּשׁוּךְ וְהַנּוֹלָד מָהוּל, וְהַמָּל עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר - לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה'. רַבִּי זְרִיקָן, רַבִּי יַנַּאי בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מְשׁוּם קִנְאָה. רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּשֵׁם רַב: גְּזֵרָה גָּזְרוּ. מַה נָפַק מִן בֵּינֵיהוֹן? מָשַׁךְ לוֹ אַחֵר עָרְלָה, אוֹ שֶׁנִּמְשְׁכָה מֵאֵלֶיהָ. אֵין תֵּימַר: קִנְאָה - אֵין כָּאן קִנְאָה. אֵין תֵּימַר: גְּזֵרָה גָּזְרוּ - אֲפִלּוּ כֵּן גְּזֵרָה גָּזְרוּ.

"הִמּוֹל יִמּוֹל" (בְּרֵאשִׁית יז, יג) - גְּזֵרָה לִשְׁתֵּי מִילוֹת, אַחַת לְמִילָה וְאַחַת לִפְרִיעָה. אַחַת לְמִילָה וְאַחַת לְצִיצִין. עַד כַּדּוֹן כְּרַבִּי עֲקִיבָה. דּוּ אָמַר לְשׁוֹנוֹת רִבּוּיִן הֵן. כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוּ אָמַר: לְשׁוֹנוֹת

[מה.]

כְּפוּלִין הֵן, הַתּוֹרָה דִּבְּרָה כְּדַרְכָּהּ (בְּרֵאשִׁית לא, ל): "הָלוֹךְ הָלַכְתָּ כִּי נִכְסֹף נִכְסַפְתָּה"; "גָּנֹב גֻּנַּבְתִּי" (שָׁם מ, טו). מִנָּלַן? אָמַר רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי (שְׁמוֹת ד, כו): "אָז אָמְרָה חֲתַן דָּמִים לַמּוּלוֹת" - מִכָּן לִשְׁתֵּי מִילוֹת, אַחַת לְמִילָה וְאַחַת לִפְרִיעָה. אַחַת לְמִילָה וְאַחַת לְצִיצִין.

רַב אָמַר: "הִמּוֹל יִמּוֹל" - מִכָּן לַנּוֹלָד כְּשֶׁהוּא מָהוּל, שֶׁצָּרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָּם בְּרִית. "הִמּוֹל יִמּוֹל" - מִכָּן לְיִשְׂרָאֵל עָרֵל, שֶׁלֹּא יָמוּל עַד שֶׁיִּמּוֹל, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר גּוֹי עָרֵל. אָמַר רַבִּי לֵוִי: כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית יז, ט): "וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר" - "אַתָּה" וְכָל כַּיּוֹצֵא בְךָ.

תָּנֵי: 'יִשְׂרָאֵל מָל אֶת הַכּוּתִי. וְהַכּוּתִי אֵינוֹ מָל אֶת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מָהוּל לְשׁוּם הַר גְּרִיזִים; דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵה:

[כה] שֶׁר

וְכִי אֵיכָן מָצִינוּ בַּתּוֹרָה שֶׁהַמִּילָה צְרִיכָה כַּוָּנָה? אֶלָּא יְהֵא מָל וְהוֹלֵךְ לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים, עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ׳.

׳הַמָּשׁוּךְ לֹא יִמּוֹל שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי סַכָּנָה; דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵה: הַרְבֵּה מְשׁוּכִין הָיוּ בִּימֵי בֶּן כּוֹזְבָא, וְכֻלָּן מָלוּ וְחָיוּ וְהוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת׳.

הַמָּשׁוּךְ, וְהַנּוֹלָד מָהוּל, וְהַמָּל עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר - צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָּם בְּרִית. תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית־שַׁמַּאי וּבֵית־הִלֵּל עַל שֶׁנּוֹלַד מָהוּל, שֶׁצָּרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָּם בְּרִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עָרְלָה כְּבוּשָׁה. עַל מַה נֶחְלְקוּ? עַל גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר מָהוּל. שֶׁבֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָּם בְּרִית. וּבֵית־הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָּם בְּרִית. רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַתַּלְמִיד. אָתָא עוֹבָדָא קָמֵי רַב, וְאָמַר, מִן הָא דְתָנֵי: מִפְּנֵי שֶׁהִיא עָרְלָה כְּבוּשָׁה, הָדָא אָמְרָה: עָרֵל בָּרוּר הוּא, וְדוֹחִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר: אֵין דוֹחִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת, וְצָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָּם בְּרִית.

רַב אַדָּא בַּר אַחָוָא אִתְיְלִיד לֵיהּ חַד בַּר כֵּן, מִסְּמֵס[כו] בֵּיהּ - מִית. אֲמַר רַבִּי אָבִין: נַעֲשָׂה כְּרוּת שָׁפְכָה, וְנִתְעַנָּה עָלָיו שֶׁיָּמוּת. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין: נַעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא, וְנִתְעַנָּה עָלָיו שֶׁיָּמוּת.

״עָרְלָתוֹ״ (וַיִּקְרָא יב, ג) וַדַּאי - דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, וְאֵין הַסָּפֵק דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. ״עָרְלָתוֹ״ - עָרְלָתוֹ וַדַּאי דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. אֵין אַנְדְּרוֹגִינוֹס דּוֹחִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. ״עָרְלָתוֹ״ - עָרְלָתוֹ וַדַּאי דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. וְאֵין בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. ״עָרְלָתוֹ״ - עָרְלָתוֹ וַדַּאי דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. אֵין שְׁנוֹלַד מָהוּל דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. שֶׁבֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָּם בְּרִית. תַּמָּן תָּנֵינַן: ׳הַכֹּל חַיָּבִין בִּרְאִיָּה, חוּץ מִחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן וְטֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס׳. מָה אָמַר בַּהּ רַבִּי יוּדָה? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן דַּהֲבַאי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוּדָה: אַף הַסּוֹמֵא. לֵית בַּר־נָשׁ אָמַר אַף, אֶלָּא דּוּ מוֹדֶה עַל קַדְמֵיתָא! מִחַלְפָא שִׁטְתֵּהּ דְּרַבִּי יוּדָה, תַּמָּן אָמַר: פָּרָט. וְהָכָא אָמַר: לְרַבּוֹת? רַבִּי יוּדָה וְרַבָּנָן מִקְרָא אֶחָד הֵן דּוֹרְשִׁין.

[מה:]

רַבָּנָן דּוֹרְשִׁין (בְּרֵאשִׁית יז, יד): ״עָרֵל״, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: ״זָכָר״? עַד שֶׁיְּהֵא כֻּלּוֹ ״זָכָר״. רַבִּי יוּדָה דָּרַשׁ: ״זָכָר״, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: ״עָרֵל״? וַאֲפִלּוּ מִקְצָתוֹ עָרֵל. בְּרַם הָכָא: (שְׁמוֹת כג, יז): ״כָּל זְכוּרְךָ״ - פָּרָט לְאַנְדְּרוֹגִינוֹס.

תַּמָּן תָּנֵינַן: ׳קָטָן הַחוֹלֶה אֵין מוֹלִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיַּבְרִיא׳. שְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִלּוּ אָחֲזָתוֹ הַחַמָּה שָׁעָה אַחַת - מַמְתִּינִין לוֹ עַד שִׁלְשִׁים יוֹם. וְאוֹתָן שִׁלְשִׁים יוֹם, מַהוּ לְהַאֲכִילוֹ מֵחֶלְבָהּ שֶׁל תְּרוּמָה? מַהוּ לְסוּכוֹ שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: **׳הָעֵרֵל וְכָל הַטְּמֵאִים לֹא יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה, וּנְשֵׁיהֶם וְעַבְדֵיהֶם יֹאכְלוּ׳.** רַב אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי תַּנְחוּם בְּרַבִּי חִיָּה: אֵין עָרְלָה אֶלָּא מִשְּׁמִינִי וָהָלְאָה. וְתָנֵי כֵן: ׳כָּל שִׁלְשִׁים יוֹם אָסוּר לְהַאֲכִילוֹ חֶלְבָהּ שֶׁל תְּרוּמָה וְאָסוּר לְסוּכוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה׳.

[כו] כְּשֶׁמְּשַׁמֵּשׁ בּוֹ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָּם בְּרִית

לֵילֵי שְׁמִינִי מָה אַתְּ עָבֵד לַהּ? מִן מָה דְתָנֵי׃ ׳לֵילֵי שְׁמִינִי הַנִּכְנָס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר׳. הָדָא אָמְרָה׃ לֵילֵי שְׁמִינִי כִּשְׁמִינִי הוּא. וְתָנֵי כֵּן׃ ׳כָּל שִׁבְעַת יָמִים מֻתָּר לְהַאֲכִילוֹ חֲלָבָהּ שֶׁל תְּרוּמָה, וּמֻתָּר לְסוּכוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה׳.

תַּמָּן תָּנִינַן׃ ׳אֵלּוּ הֵן צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה׳? רַבִּי אֲבִינָא בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה׃ בְּחוֹפֶה רֹב גּוּבְהָהּ שֶׁל עֲטָרָה. רַבִּי יוֹסֵה בֶּן יוֹסֵה אָמַר׃ בְּחוֹפֶה רֹב גַּגָּהּ שֶׁל עֲטָרָה. רַבִּי טָבִי בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל׃ בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מַקְשֶׁה.

׳מָל וְלֹא פָרַע אֶת הַמִּילָה כְּילוּ לֹא מָל׳. תָּנֵי׃ ׳וְעָנוּשׁ כָּרֵת׳. רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ׃ הָדָא דְתֵימַר׃ בְּשֶׁאֵין בַּיּוֹם כְּדֵי לְמָרֵק. אֲבָל אִם יֵשׁ בַּיּוֹם כְּדֵי לְמָרֵק - מְמָרֵק וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

תָּנֵי׃ כָּל שָׁעָה שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּמִּילָה - חוֹזֵר, בֵּין עַל צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה, בֵּין עַל הַצִּיצִין שֶׁאֵין מְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה. פֵּרַשׁ - אֵינוֹ חוֹזֵר אֶלָּא עַל צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן׃ דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה אֲפִלּוּ פֵּרַשׁ - חוֹזֵר אֲפִלּוּ עַל צִיצִין שֶׁאֵין מְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה. הַיְדֵן רַבִּי יוֹסֵה? הָהִיא דְתָנֵינַן תַּמָּן׃ ׳רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר׃ יוֹם־טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חָג שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, שָׁכַח וְהוֹצִיא אֶת הַלּוּלָב בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאוּ בִּרְשׁוּת׳. אַף בְּסַכִּין שֶׁל מִילָה כֵּן? אַף בְּמַצָּה כֵּן? מִן מַה

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת נָזִיר פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א נָזִיר שֶׁאָכַל כָּל הָאֲסוּרִין לוֹ בְּהַתְרָאָה אַחַת – אֵין חַיָּב אֶלָּא אַחַת. הִתְרוּ בּוֹ וְאָכַל, הִתְרוּ בּוֹ וְאָכַל וְשָׁתָה – חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְכַמָּה שִׁעוּרוֹ? בְּכְזַיִת. כֻּלָּן מִצְטָרְפִין בְּכְזַיִת, יַיִן וְחֹמֶץ כֵּיוֹצֵא בָּהֶן, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מֵבִיא כּוֹס מָלֵא יַיִן וּמֵבִיא כַּזַּיִת אִיגּוּרוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ וְשׁוֹפֵעַ, אִם שָׁתָה כֵּיוֹצֵא בָּהֶן – חַיָּב. וְאִם לָאו – פָּטוּר; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה פּוֹטֵר, עַד שֶׁיִּשְׁתֶּה רְבִיעִית יַיִן בֵּין שֶׁמְּזֻגּוֹ וְשָׁתָאוֹ, בֵּין שֶׁשְּׁתָאוֹ חֲצָאִים. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נָזִיר שֶׁהִנִּיחַ פִּיו עַל פִּי חָבִית שֶׁל יַיִן וְשָׁתָה, שָׁתָאהּ כֻּלָּהּ בְּהַתְרָאָה אַחַת – אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. מַתְרִין בּוֹ וְשׁוֹתֶה מַתְרִין בּוֹ וְשׁוֹתֶה – חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נָטַל אֶשְׁכּוֹל שֶׁל עֲנָבִים וְאָכַל כֻּלּוֹ בְּהַתְרָאָה אַחַת – אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. מַתְרִין בּוֹ וְאוֹכֵל, מַתְרִין בּוֹ וְאוֹכֵל – חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אָכַל הֵימֶנּוּ עֲנָבִים, לְחִים וְיבֵשִׁים, אוֹ שֶׁאָכַל הֵימֶנּוּ שְׁנֵי חֲרָצִנִּין וְזָג, אוֹ שֶׁסָּחַט הֵימֶנּוּ כַּזַּיִת יַיִן הֲתֵר – הֲרֵי זֶה חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

ד,ב נָזִיר שֶׁמֵּירַט[1] אוֹ שֶׁשִּׁפְשֵׁף, אוֹ שֶׁתָּלַשׁ בּוֹ בְּזוּג, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – הֲרֵי זֶה חַיָּב. אֲבָל אֵין סוֹתֵר אֶלָּא בְּתֵעַר וּבְרֹב רֹאשׁוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: כְּשֵׁם שֶׁשִּׁתֵּי שְׂעָרוֹת מְעַכְּבוֹת בּוֹ – כָּךְ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת סוֹתְרוֹת בּוֹ.

ד,ג חֹמֶר בַּתִּגְלַחַת, שֶׁהַתִּגְלַחַת אֵין לָהּ שִׁעוּר, וְעָשָׂה בָּהּ אֶת הַמְּגַלֵּחַ כַּמִּתְגַּלֵּחַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁתִיֶּתָן, כֵּיצַד לֹא הֻתַּר בִּכְלָל הַיּוֹצֵא מִן הַגֶּפֶן? נָזִיר שֶׁשָּׁתָה יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, ״שִׁבּוּעָה שֶׁאֶשְׁתֶּה יַיִן״ וְשָׁתָה – הֲרֵי זֶה חַיָּב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. כֵּיצַד הֻתַּר מִכְּלַל תִּגְלַחַת? מְצוֹרָע מָחְלָט – הֲרֵי זֶה מְגַלֵּחַ, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִצָּרַעְתּוֹ,

[1] שֶׁמֵּרַט בְּיָדוֹ שְׂעָרוֹת מֵעִקָּרָן.

הַשָּׁלֵם

אֶלָּא אֲפִלּוּ לִתֵּן סִימָן לְנִתְקוֹ, אִם פָּשָׂה וְאִם לֹא פָּשָׂה.

ד,ד בֵּין שֶׁנִּטְמָא הוּא, בֵּין שֶׁטִּמְּאוּהוּ אֲחֵרִים, בֵּין בִּשּׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן – סוֹתֵר אֶת הַכֹּל, וְחַיָּבִין קָרְבָּן, בֵּין שֶׁגִּלַּח הוּא בֵּין שֶׁגִּלְּחוּהוּ אֲחֵרִים, בֵּין בִּשּׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן – סוֹתֵר אֶת הַכֹּל וְחַיָּבִין קָרְבָּן. אֵימָתַי אָמְרוּ ׳תִּגְלַחַת סוֹתֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם? בִּזְמַן שֶׁאֵין לוֹ לְסָפֹר, הָא אִם יֵשׁ לוֹ לְסָפֹר – הֲרֵי זֶה אֵין סוֹתֵר. גִּלַּח עַל הַזֶּבַח וְנִמְצָא פָּסוּל – תִּגְלַחְתּוֹ פְּסוּלָה וְסוֹתֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם.

ד,ה הַכֹּל מְשַׁלְּחִין תַּחַת הַדּוּד, חוּץ מִן טָמֵא שֶׁגִּלַּח בַּמְּדִינָה, מִפְּנֵי שֶׁשַּׁעֲרוֹ נִקְבָּר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טְהוֹרִים כָּאן וְכָאן. הָיוּ מְשַׁלְּחִים טְמֵאִים כָּאן וְכָאן – לֹא הָיוּ מְשַׁלְּחִים. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַכֹּל לֹא הָיוּ מְשַׁלְּחִים תַּחַת הַדּוּד, חוּץ מִן הַטָּהוֹר שֶׁבַּמְּקֻדָּשׁ, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשָׂה כְּמִצְוָתוֹ. טָמֵא כֵּן וְכֵן וְטָהוֹר שֶׁבַּגְּבוּלִין – אֵין מְשַׁלְּחִין תַּחַת הַדּוּד, וְאֵין לְךָ שֶׁמְּשַׁלֵּחַ תַּחַת הַדּוּד אֶלָּא נָזִיר שֶׁגִּלַּח בְּטָהֳרָה וּבְפָתַח אֹהֶל מוֹעֵד, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ו, יח): ״וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד״ וְגוֹ׳.

ד,ו רַבִּי שִׁמְעוֹן הַשִּׁזּוּרִי אוֹמֵר: הָאִישׁ מְשַׁלֵּחַ תַּחַת הַדּוּד וְאֵין הָאִשָּׁה מְשַׁלַּחַת תַּחַת הַדּוּד, מִפְּנֵי פִּרְחֵי כְהוּנָּה. כֵּיצַד מְשַׁלְּחוֹ? נוֹתֵן עָלָיו רֹטֶב וּמְשַׁלֵּחַ, וְאִם שָׁלַח תַּחַת הַדּוּד שֶׁל חַטָּאת וְאָשָׁם – יָצָא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק: מִימַי לֹא אָכַלְתִּי אָשָׁם נָזִיר טָמֵא אֶלָּא אַחַת. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּא אֵלַי אֶחָד מִן הַדָּרוֹם, וּרְאִיתִיו יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי, וּקְווּצוֹתָיו סְדוּרוֹת לוֹ תַּלְתַּלִּים. אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי! מָה רָאִיתָ לְשַׁחֵת שֵׂעָר זֶה נָאֶה? נָם לִי: רוֹעֶה הָיִיתִי לְאָבִי, וְהָלַכְתִּי לְמִלְאוֹת מַיִם מִן הַמַּעְיָן, וְנִסְתַּכַּלְתִּי בְּבִבּוּאָה שֶׁלִּי, וּפָחַז יִצְרִי עָלַי, וּבִקֵּשׁ לְהַעֲבִירֵנִי מִן הָעוֹלָם. אָמַרְתִּי לוֹ: רָשָׁע! מִפְּנֵי מָה אַתָּה מִתְגָּאֶה בְּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ? בְּדָבָר שֶׁעֲתִיד לִהְיוֹת עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה?

תּוֹסֶפְתָּא

הֲרֵי עָלַי לְגַלֵּחַ לַשָּׁמַיִם! עָמַדְתִּי וְנִשַּׁקְתִּיו עַל רֹאשׁוֹ, וְאָמַרְתִּי: כְּמוֹתְךָ יִרְבּוּ עוֹשֵׂי רָצוֹן מָקוֹם בְּיִשְׂרָאֵל, עָלֶיךָ הַכָּתוּב אוֹמֵר (בְּמִדְבַּר ו, יב): ״אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִיא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לָה״.

ד,ז נָזִיר שֶׁנִּטְמָא בַּשְּׁבִיעִי, וְחָזַר וְנִטְמָא בַּשְּׁבִיעִי – אֵינוֹ מֵבִיא אֶלָּא קָרְבָּן אֶחָד. נִטְמָא בַּשְּׁמִינִי וְחָזַר וְנִטְמָא בַּשְּׁמִינִי – מֵבִיא קָרְבָּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל עַד שֶׁיָּבִיא אֶשְׁמוֹ. הֵבִיא אֲשָׁמוֹ וְנִטְמָא, אֲשָׁמוֹ וְנִטְמָא – חַיָּב קָרְבָּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל, עַד שֶׁיָּבִיא חַטָּאתוֹ. הֵבִיא חַטָּאתוֹ וְנִטְמָא, וְהֵבִיא חַטָּאתוֹ וְנִטְמָא – מֵבִיא קָרְבָּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. הֵבִיא חַטָּאתוֹ וְלֹא הֵבִיא אֲשָׁמוֹ – מוֹנֶה. הֵבִיא אֲשָׁמוֹ וְלֹא הֵבִיא חַטָּאתוֹ – אֵינוֹ מוֹנֶה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁחַטָּאתוֹ מְעַכְּבוֹ, כָּךְ אֲשָׁמוֹ מְעַכְּבוֹ.

ד,ח מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁאִם גִּלַּח עַל חַטָּאתוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, וְאַחַר כָּךְ הֵבִיא קָרְבְּנוֹתָיו לִשְׁמָן – תִּגְלַחְתּוֹ פְּסוּלָה וּזְבָחָיו לֹא עָלוּ לוֹ. גִּלַּח עַל הָעוֹלָה וְעַל הַשְּׁלָמִים שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, וְאַחַר כָּךְ הֵבִיא קָרְבְּנוֹתָיו לִשְׁמָן – תִּגְלַחְתּוֹ פְּסוּלָה, וּזְבָחָיו לֹא עָלוּ לוֹ. הָרָאוּי לָבֹא בֶּן שָׁנָה וְהֵבִיא בֶּן שְׁתַּיִם, בֶּן שְׁתַּיִם וְהֵבִיא בֶּן שָׁנָה, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן רוֹבֵעַ, וְנִרְבָּע, מְקֻצֶּה, וְנֶעֱבָד, אֲתָנָן, מְחִיר, שָׁרוּעַ, וְקָלוּט – תִּגְלַחְתּוֹ פְּסוּלָה, וּזְבָחָיו לֹא עָלוּ לוֹ, וּשְׁאָר שַׁלְמֵי נָזִיר, שֶׁהֵבִיאָן שֶׁלֹּא כְּמִצְוָתוֹ – נֶאֱכָלִין לְיוֹם וָלַיְלָה אֶחָד, וְאֵינָן טְעוּנִין לֶחֶם וְלֹא זְרוֹעַ.

ד,ט מִי שֶׁנִּזְרַק עָלָיו אֶחָד מִן הַדָּמִים, וְנִטְמָא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: סוֹתֵר אֶת הַכֹּל, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יָבִיא שְׂאָר קָרְבָּנוֹ וְיִטְהַר, מִפְּנֵי שֶׁקִּדֵּשׁ שְׂעָר בְּדָם. מַעֲשֶׂה בְּמִרְיָם הַתַּרְמוֹדִית שֶׁנִּזְרְקוּ עָלֶיהָ אֶחָד מִן הַדָּמִים, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ עַל בִּתָּהּ שֶׁהָיְתָה מְסֻכֶּנֶת, וְהָלְכָה וּמְצָאתָהּ שֶׁמֵּתָה, וְנִטְמְאָה. עָלֶיהָ

הַשָּׁלֵם

אָמְרוּ חֲכָמִים: תָּבִיא שְׂאָר קָרְבָּנָהּ וְתִטְהַר, מִפְּנֵי שֶׁקִּדֵּשׁ שֵׂעָר בְּדָם.

ד,י כָּל מִי שֶׁנָּזַר שְׁתֵּי נְזִירוּת מְנָה רִאשׁוֹנָה וְלֹא הֵבִיא קָרְבְּנוֹתָיו – אָסוּר לְגַלֵּחַ וְלִשְׁתּוֹת יַיִן וּלְהִטַּמֵּא לַמֵּתִים. נִטְמָא עַד שֶׁלֹּא גִּלַּח; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: צָרִיךְ לְהָבִיא קָרְבָּן טֻמְאָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין צָרִיךְ, מִפְּנֵי שֶׁיָּצָא מִכְּלַל רִאשׁוֹנָה וְלִכְלַל הַשְּׁנִיָּה לֹא בָּא.

מַסֶּכֶת נָזִיר פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה,א כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ ׳אֵין מַתְחִיל לִמְנוֹת עַד שֶׁיִּטָּהֵר׳, אִם נִטְמָא – אֵין מֵבִיא קָרְבַּן טֻמְאָה. כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ ׳מַתְחִיל וּמוֹנֶה מִיַּד׳, אִם נִטְמָא – מֵבִיא קָרְבַּן טֻמְאָה.

ה,ב טֻמְאָה שֶׁנִּתּוֹנָה עַל גַּבֵּי כֹּתֶל, אֲפִלּוּ מֻחֱצָה עַל מֻחֱצָה, וְכֵן עֵדֶר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף חַיִּין, שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין זֶה אַחַר זֶה, אֲפִלּוּ רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה וְרֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בֵּין רַגְלוֹ שֶׁל זֶה – אֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ עֲלֵיהֶן, וְאֵין חַיָּבִין עָלָיו עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ זְקֵנִים חֲלוּקִין, מִקְצָתָן אוֹמְרִים: רְבִיעִית דָּם, וּרְבַע עֲצָמוֹת. וּמִקְצָתָן אוֹמְרִים: חֲצִי קַב עֲצָמוֹת וַחֲצִי לוֹג דָּם. בֵּית דִּין שֶׁאַחֲרֵיהֶן אָמְרוּ: רְבִיעִית דָּם וּרְבַע עֲצָמוֹת לְתִרּוּמוֹת וְקָדָשָׁיו. חֲצִי קַב עֲצָמוֹת וַחֲצִי לוֹג דָּם לָנָזִיר וְלַמְקֻדָּשׁ.

ה,ג אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כְּשֶׁהָלַכְתִּי לְעַרְדְּסְקָיָא, מָצָאתִי אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פָּתָר, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְדָן לִפְנֵי רַבִּי מֵאִיר בַּהֲלָכָה: כָּל טֻמְאָה מִן הַמֵּת שֶׁהַנָּזִיר מְגַלֵּחַ עָלֶיהָ – חַיָּבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם בִּיאַת מִקְדָּשׁ, וְכָל טֻמְאָה מִן הַמֵּת שֶׁאֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ עָלֶיהָ – אֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ. אָמַר לוֹ: אַל תְּהִי זוֹ קַלָּה מִן הַשָּׁרֶץ! אָמַרְתִּי לוֹ: כְּלוּם אַתָּה בָּקִי בִּיהוֹשֻׁעַ בַּר מֶמֶל? אָמַר לִי: הֵן[2]! כְּךָ אָמַר יְהוֹשֻׁעַ בַּר מֶמֶל מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כָּל טֻמְאָה מִן הַמֵּת שֶׁהַנָּזִיר מְגַלֵּחַ

[2] בְּנוּסְחַת הַסְּפָרִים מוּבָא: הֵן, וּבַעַל הֲלָכוֹת הָיָה.

תּוֹסֶפְתָּא

עָלֶיהָ – חַיָּבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם בִּיאַת מִקְדָּשׁ, וְכָל טֻמְאָה מִן הַמֵּת שֶׁאֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ עָלֶיהָ – אֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ, וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דְּבָרָיו.

ה,ד שֶׁאֲלוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן: הֲרֵי שֶׁהָיָה נָזִיר וּמְצֹרָע, מַהוּ שֶׁיְּגַלַּח תִּגְלַחַת אַחַת, וְתַעֲלֶה לְנִדְרוֹ וּלְצָרַעְתּוֹ? אָמַר לָהֶן: אֵין מְגַלֵּחַ. אָמְרוּ לוֹ: לָמָּה? אָמַר לָהֶם: אֶלָּא זֶה מְגַלֵּחַ לְהַעֲבִיר שֵׂעָר, וְזֶה מְגַלֵּחַ לְהַעֲבִיר שֵׂעָר – יָפֶה אַתֶּם אוֹמְרִים! אֶלָּא נָזִיר מְגַלֵּחַ "לְהַעֲבִיר" שֵׂעָר וּמְצֹרָע מְגַלֵּחַ "לְגַדֵּל" שֵׂעָר. אָמְרוּ לוֹ: אַף אָנוּ אוֹמְרִין לֹא תַעֲלֶה לוֹ בִּימֵי גְּמִרוֹ, תַּעֲלֶה לוֹ בִּימֵי סְפָרוֹ. אָמַר לָהֶם: אִילּוּ זֶה מְגַלֵּחַ לְאַחַר בִּיאַת מַיִם, וְזֶה מְגַלֵּחַ לְאַחַר בִּיאַת מַיִם – יָפֶה אַתֶּם אוֹמְרִים! אֶלָּא נָזִיר מְגַלֵּחַ "לְאַחַר" בִּיאַת מַיִם, וּמְצֹרָע מְגַלֵּחַ "קֹדֶם" בִּיאַת מַיִם. אָמְרוּ לוֹ: אַף אָנוּ אוֹמְרִים לֹא תַעֲלֶה לוֹ לִימֵי סְפָרוֹ, וּנְזִירוּתוֹ תַּעֲלֶה לוֹ לִימֵי חֲלוּטוֹ וְטֻמְאָתוֹ. אָמַר לָהֶם: אִילּוּ מְגַלְּחִים לְאַחַר דָּמִים – יָפֶה אַתֶּם אוֹמְרִים! אֶלָּא נָזִיר מְגַלֵּחַ "לְאַחַר" דָּמִים, וּמְצֹרָע מְגַלֵּחַ "לִפְנֵי" דָּמִים. אָמְרוּ לוֹ: תִּקּוּן הַדָּבָר – לֹא תַעֲלֶה לוֹ לִימֵי צָרַעְתּוֹ וּנְזִירוּתוֹ, תַּעֲלֶה לוֹ לִימֵי צָרַעְתּוֹ וְטֻמְאָתוֹ. אָמַר לָהֶם: נָזִיר טָהוֹר וְהוּא מְצֹרָע, זֶה לְגַדֵּל וְזֶה לְהַעֲבִירוֹ, אִם נָזִיר טָמֵא וְהוּא מְצֹרָע – זֶה לִפְנֵי בִּיאַת מַיִם וְזֶה לְאַחַר בִּיאַת מַיִם (סְפָרִים אֲחֵרִים: ׳אֲבָל אִם הָיָה נָזִיר – מְגַלֵּחַ תִּגְלַחַת אַחַת עַל שְׁתֵּיהֶן׳).

ה,ה שְׁנֵי נְזִירִין שֶׁאָמַר לָהֶן אֶחָד: ׳רְאִיתִי אֶת אֶחָד מִכֶּם שֶׁנִּטְמָא, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִי זֶה מִכֶּם׳ – סוֹפְרִין שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמְבִיאִין קָרְבַּן טֻמְאָה וְקָרְבַּן טָהֳרָה, וְאוֹמֵר: ׳אִם אֲנִי טָמֵא – קָרְבַּן טֻמְאָה שֶׁלִּי, וְקָרְבַּן טָהֳרָה שֶׁלְּךָ, סָפֵק. וְאִם אֲנִי טָהוֹר – קָרְבַּן טָהֳרָה שֶׁלִּי, וְקָרְבַּן טֻמְאָה שֶׁלְּךָ סָפֵק׳; וְסוֹפְרִין שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמְבִיאִין קָרְבַּן טֻמְאָה וְקָרְבַּן טָהֳרָה, וְאוֹמֵר: ׳אִם אֲנִי טָמֵא – קָרְבַּן טֻמְאָה שֶׁלִּי וְקָרְבַּן טָהֳרָה שֶׁלְּךָ, וְזֶה קָרְבַּן טַהֲרָתִי. וְאִם אֲנִי טָהוֹר – קָרְבַּן טָהֳרָה שֶׁלִּי וְקָרְבַּן טֻמְאָה שֶׁלְּךָ, וְזֶה קָרְבַּן טַהֲרָתְךָ׳. שְׁלֹשִׁים יָמִים הָרִאשׁוֹנִים וּשְׁלֹשִׁים יָמִים הָאַחֲרוֹנִים – אָסוּר לְגַלַּח, וְלִשְׁתּוֹת יַיִן, וְלִטָּמֵא לַמֵּתִים, אִם גִּלַּח וְשָׁתָה יַיִן וְנִטְמָא לַמֵּתִים – סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, הוּא עַצְמוֹ, עַל הָרִאשׁוֹנִים – חַיָּב. וְעַל הָאַחֲרוֹנִים – פָּטוּר.

מַסֶּכֶת נָזִיר פֶּרֶק שִׁישִׁי

ו,א סָפֵק נָזִיר טָמֵא, סָפֵק נָזִיר טָהוֹר – אֲבָל נָזִיר וַדַּאי[3]. סָפֵק מְצֹרָע טָמֵא סָפֵק מְצֹרָע טָהוֹר – אֲבָל מְצֹרָע וַדַּאי. אוֹכֵל בְּקָדָשִׁים אַחַר שִׁשִּׁים יוֹם. שׁוֹתֶה יַיִן וּמִטַּמֵּא לַמֵּתִים לְאַחַר מֵאָה וְעֶשְׂרִים יוֹם. כֵּיצַד? אָמְרוּ לוֹ: נָזִיר טָמֵא אַתָּה וְאֵין נָזִיר טָמֵא מְגַלֵּחַ, אֶלָּא עַד שִׁבְעָה, צֵא וּמְנֵה שִׁבְעָה. הִזָּה וְשָׁנָה, גִּלַּח וְהֵבִיא קָרְבָּן, מָנָה שִׁבְעָה וּבִקֵּשׁ לְגַלֵּחַ, וְאָמְרוּ לוֹ: נָזִיר טָהוֹר אַתָּה, וְאֵין נָזִיר טָהוֹר מְגַלֵּחַ אֶלָּא עַד שְׁלֹשִׁים, צֵא וּמְנֵה עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לְהַשְׁלִים שְׁלֹשִׁים, גִּלַּח וְהֵבִיא קָרְבָּן, מָנָה שְׁלֹשִׁים, וּבִקֵּשׁ לְגַלֵּחַ, אָמְרוּ לוֹ: נָזִיר טָהוֹר אַתָּה! וְאֵין נָזִיר טָהוֹר מְגַלֵּחַ אֶלָּא עַל הַדְּמִים. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מֵבִיא עוֹלַת בְּהֵמָה וּמַתָּנָה עָלֶיהָ, וְאוֹמֵר, אִם נָזִיר טָהוֹר אֲנִי – הֲרֵי זֶה חוֹבָה. וְאִם לָאו – הֲרֵי זֶה נְדָבָה. כֵּיצַד תַּעֲשֶׂה לוֹ לְהַחְמִיר עָלָיו? מֵבִיא פִּילֵי שֶׁל חֻרָּס חֲדָשָׁה, וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ

[3] כלומר הוא נזיר ודאי ואין ספק בנזירותו.

הַשָּׁלֵם

מֵת אֶחָד מֵהֶן, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: יְבַקֵּשׁ אֶחָד מִן הַשּׁוּק שֶׁיִּדֹּר כְּנֶגְדּוֹ בַּנָּזִיר, וְאוֹמֵר: אִם טָמֵא הָיִיתִי – הֲרֵי אַתָּה נָזִיר מִיָּד, וְאִם טָהוֹר הָיִיתִי – הֲרֵי אַתָּה נָזִיר לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְסוֹפְרִין שְׁלֹשִׁים יוֹם וּמְבִיאִין קָרְבַּן טֻמְאָה וְקָרְבַּן טָהֳרָה, וְאוֹמֵר: אִם אֲנִי טָמֵא – קָרְבַּן טֻמְאָה שֶׁלִּי, וְקָרְבַּן טָהֳרָה שֶׁלְּךָ, סָפֵק. וְאִם אֲנִי טָהוֹר – קָרְבַּן טָהֳרָה שֶׁלִּי, וְקָרְבַּן טֻמְאָה שֶׁלְּךָ סָפֵק׳; וְסוֹפְרִין שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמְבִיאִין קָרְבַּן טֻמְאָה וְקָרְבַּן טָהֳרָה, וְאוֹמֵר: ׳אִם אֲנִי טָמֵא – קָרְבַּן טֻמְאָה שֶׁלִּי וְקָרְבַּן טַהֲרָתִי. וְאִם אֲנִי טָהוֹר – קָרְבַּן טָהֳרָה שֶׁלִּי וְקָרְבַּן טֻמְאָה שֶׁלְּךָ, וְזֶה קָרְבַּן טַהֲרָתְךָ׳. שְׁלֹשִׁים יָמִים הָרִאשׁוֹנִים וּשְׁלֹשִׁים יָמִים הָאַחֲרוֹנִים – אָסוּר לְגַלַּח, וְלִשְׁתּוֹת יַיִן, וְלִטָּמֵא לַמֵּתִים, אִם גִּלַּח וְשָׁתָה יַיִן וְנִטְמָא לַמֵּתִים – סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, הוּא עַצְמוֹ, עַל הָרִאשׁוֹנִים – חַיָּב. וְעַל הָאַחֲרוֹנִים – פָּטוּר.

תּוֹסֶפְתָּא

רְבִיעִית מַיִם חַיִּים, וּמֵבִיא שְׁתֵּי צִפָּרִים, וְשָׁחַט אֶת אַחַת מֵהֶן אֶל כְּלִי חֶרֶס עַל מַיִם חַיִּים, חְפָּרָה וְקִבְרָה בְּפָנָיו, וַאֲסוּרָה בַּהֲנָאָה, וּמֵבִיא חַטָּאת הָעוֹף, וּמַתְנֶה עָלֶיהָ, וְאוֹמֵר: אִם טָמֵא אֲנִי – חַטָּאת מֵחוֹבָתִי וְעוֹלָה נְדָבָה. אִם טָהוֹר אֲנִי – עוֹלָה מֵחוֹבָתִי וְחַטָּאת סָפֵק. מְגַלַּח רֹאשׁוֹ וּזְקָנוֹ וְגַבּוֹת עֵינָיו כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּצָרְעִים מְגַלְּחִין, וּמוֹנֶה שִׁלְשִׁים, וּמֵבִיא עוֹלַת בְּהֵמָה אַחֶרֶת, וּמַתְנֶה עָלֶיהָ, וְאוֹמֵר: ׳אִם טָהוֹר הָיִיתִי – עוֹלָה הָרִאשׁוֹנָה חוֹבָה, וְזוֹ נְדָבָה, וְהַחַטָּאת עוֹף סָפֵק מֵחוֹבָתִי, וְאִם טָהוֹר אֲנִי – עוֹלָה הָרִאשׁוֹנָה נְדָבָה, וְזוֹ חוֹבָה, וְחַטָּאת עוֹף סָפֵק, וּמְגַלַּח רֹאשׁוֹ וּזְקָנוֹ וְגַבּוֹת עֵינָיו כְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּצֹרָעִין מְגַלְּחִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְמָחָרָת מֵבִיא אָשָׁמוֹ וְלֻגּוֹ בְּיָדוֹ, וּמַעֲמִידָן עַל שַׁעֲרֵי נִקָּנוֹר, וּמַתְנֶה עֲלֵיהֶן, וְאוֹמֵר: ׳אִם מְצוֹרָע אֲנִי – הֲרֵי זֶה אֲשָׁמִי. וְאִם לָאו – הֲרֵי זֶה שְׁלָמַי נְדָבָה׳. אֶשֶׁם זֶה נִשְׁחַט בַּצָּפוֹן, וְטָעוּן מַתָּן בְּהוֹנוֹת, וּסְמִיכָה, וּנְסָכִים, וּתְנוּפָה חָזֶה וְשׁוֹק, וְנֶאֱכָל לִזְכָרֵי כְהוּנָה, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁמֵּבִיא קָדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל. לְהָבִיא חַטָּאת בְּהֵמָה אֵין יָכוֹל – שֶׁאֵין חַטָּאת בְּהֵמָה בָּאָה עַל הַסָּפֵק. לְהָבִיא חַטָּאת הָעוֹף אֵין יָכוֹל – שֶׁהֶעָשִׁיר שֶׁהֵבִיא קָרְבַּן עָנִי, לֹא יָצָא. כֵּיצַד עוֹשֶׂה? יִכְתֹּב נְכָסָיו לְאַחֵר, וּמֵבִיא קָרְבַּן עָנִי. נִמְצָא עָנִי הֵבִיא חַטָּאת הָעוֹף, וּמַתְנֶה עֲלֵיהֶם, וְאוֹמֵר: ׳אִם מְצוֹרָע אֲנִי, הֲרֵי זֶה חַטָּאת, אִם לָאו – הֲרֵי זֶה סְפֵקוֹ׳, וְאוֹכֵל בְּקָדָשִׁים מִיָּד. אֲבָל לִשְׁתּוֹת יַיִן וְלִטָּמֵא אֵין יָכוֹל, שֶׁאֵין יְמֵי נִזְרוֹ עוֹלִין לוֹ בְּתוֹךְ יְמֵי צָרַעְתּוֹ. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה לוֹ? כְּדִבְרֵי בֶן זוֹמָא סוֹפֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמֵבִיא עוֹלַת בְּהֵמָה וּמְגַלַּח, וּמֵבִיא חַטָּאת הָעוֹף, וּמַתְנֶה עָלֶיהָ, וְאוֹמֵר: אִם טָמֵא אֲנִי – חַטָּאת מֵחוֹבָתִי וְעוֹלָה נְדָבָה. וְאִם טָהוֹר אֲנִי – עוֹלָה מֵחוֹבָתִי וְחַטָּאת סָפֵק. וְסוֹפֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמֵבִיא קָרְבְּנוֹתָיו שְׁלֵמִים וְעוֹלָה, וּמַתְנֶה עָלֶיהָ וְאוֹמֵר: אִם טָמֵא אֲנִי – עוֹלָה הָרִאשׁוֹנָה חוֹבָה וְזוֹ נְדָבָה. וְהַחַטָּאת הָעוֹף מֵחוֹבָתִי, וְאִם טָהוֹר אֲנִי – עוֹלָה הָרִאשׁוֹנָה

הַשָּׁלֵם

נְדָבָה, וְזוֹ חוֹבָה, וְהַחַטָּאת הָעוֹף סָפֵק, וּמְגַלֵּחַ, וְאוֹכֵל בְּקָדָשִׁים לְאַחַר שִׁשִּׁים יוֹם, וְשׁוֹתֶה יַיִן וּמְטַמֵּא לַמֵּתִים מִיָּד. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנָּזַר שְׁלֹשִׁים, אֲבָל נָזַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ – אוֹכֵל בְּקָדָשִׁים לְאַחַר שְׁתֵּי שָׁנִים, וְשׁוֹתֶה יַיִן וּמְטַמֵּא לַמֵּתִים לְאַחַר אַרְבָּעָה שָׁנִים.

ו,ב טָמֵא בְּסָפֵק, וּמְחֻלָּט בְּוַדַּאי – אוֹכֵל בְּקָדָשִׁים לְאַחַר שְׁמוֹנָה יָמִים, וְשׁוֹתֶה יַיִן וּמְטַמֵּא לַמֵּתִים לְאַחַר שִׁשִּׁים וּשְׁמוֹנָה יוֹם. טָמֵא בְּוַדַּאי וּמְחֻלָּט בְּסָפֵק – אוֹכֵל בְּקָדָשִׁים לְאַחַר שִׁלְשִׁים וְשִׁבְעָה יוֹם, וְשׁוֹתֶה יַיִן וּמְטַמֵּא לַמֵּתִים לְאַחַר שִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה יוֹם. טָמֵא בְּוַדַּאי וּמְחֻלָּט בְּוַדַּאי – אוֹכֵל בְּקָדָשִׁים לְאַחַר שְׁמוֹנָה יָמִים, וְשׁוֹתֶה יַיִן וּמְטַמֵּא לַמֵּתִים אַחַר אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים יוֹם.

ו,ג כָּל קָרְבָּנוֹת צִבּוּר וְיָחִיד – הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל טְמְאַת הַדָּם וְעַל טְמְאַת הַגּוּף, חוּץ מִנָּזִיר וְעוֹשֶׂה פֶּסַח, שֶׁמְּרַצֶּה לְטָמְאַת הַדָּם, וְאֵינוֹ מְרַצֶּה עַל טָמְאַת הַגּוּף, וְאִם נִטְמָא טָמְאַת הַתְּהוֹם – הֲרֵי זֶה מְרַצֶּה.

כֵּיצַד? הָיָה הוֹלֵךְ לִשְׁחוֹט אֶת פִּסְחוֹ, וְאָמְרוּ לוֹ: מֵת הָיָה עִמְּךָ בַּבַּיִת שֶׁנִּכְנַסְתָּ לוֹ, תַּחַת אֶבֶן שֶׁיְּשַׁבְתָּ עָלָיו, וְנוֹדַע לוֹ בֵּין בִּשְׁעַת פִּסְחוֹ בֵּין עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה פִּסְחוֹ – צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. אֲבָל אָמְרוּ לוֹ: קֶבֶר הַתְּהוֹם הָיָה עִמְּךָ בַּבַּיִת שֶׁנִּכְנַסְתָּ לוֹ, אוֹ תַּחַת אֶבֶן שֶׁיְּשַׁבְתָּ עָלָיו, וְנוֹדַע לוֹ עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה פִּסְחוֹ, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, מִשֶּׁעָשָׂה פִּסְחוֹ – אֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. וְכֵן נָזִיר שֶׁהָלַךְ לְהָבִיא קָרְבְּנוֹתָיו, וְאָמְרוּ לוֹ: מֵת הָיָה עִמְּךָ בַּבַּיִת שֶׁנִּכְנַסְתָּ לוֹ, אוֹ תַּחַת אֶבֶן שֶׁיְּשַׁבְתָּ עָלָיו, וְנוֹדַע בֵּין מִשֶּׁהֵבִיא קָרְבְּנוֹתָיו בֵּין עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא קָרְבְּנוֹתָיו – צָרִיךְ לְהָבִיא קָרְבַּן טֻמְאָה. אֲבָל אָמְרוּ לוֹ: קֶבֶר הַתְּהוֹם הָיָה עִמְּךָ בַּבַּיִת שֶׁנִּכְנַסְתָּ לוֹ, תַּחַת אֶבֶן שֶׁיְּשַׁבְתָּ עָלָיו, וְנוֹדַע לוֹ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא קָרְבְּנוֹתָיו – צָרִיךְ לְהָבִיא קָרְבַּן טֻמְאָה. מִשֶּׁהֵבִיא קָרְבְּנוֹתָיו – אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא קָרְבַּן טֻמְאָה.

תּוֹסֶפְתָּא

ו,ד חֹמֶר בְּאִשְׁתּוֹ וּבִתּוֹ מַה שֶּׁאֵין בְּעַבְדּוֹ, וְחֹמֶר בְּשִׁפְחָתוֹ וּבְעַבְדּוֹ מַה שֶּׁאֵין בְּאִשְׁתּוֹ וּבִתּוֹ, שֶׁאִשְׁתּוֹ וּבִתּוֹ מֵפֵר אֶת נִדְרָן וְאֵין כּוֹפֶן לִשְׁתּוֹת יַיִן וְלִטְמֵא לַמֵּתִים, אֲבָל עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ – אֵין מֵפֵר אֶת נִדְרָן אֲבָל כּוֹפֶן לִשְׁתּוֹת יַיִן וְלִטְמֵא לַמֵּתִים. וְאֵין שׁוֹתִין אֶלָּא בְּפָנָיו, וְאֵין מִטַּמֵּא לַמֵּתִים אֶלָּא בְּפָנָיו.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עֶבֶד שֶׁאָמַר לוֹ רַבּוֹ – ׳הֱוֵי שׁוֹתֶה יַיִן שְׁתֵּי שָׁנִים, וּמִטַּמֵּא לַמֵּתִים שְׁתֵּי שָׁנִים׳ – שׁוֹתֶה יַיִן בְּפָנָיו וְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וּמִטַּמֵּא לַמֵּתִים בְּפָנָיו וְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו, לְמַה רַבּוֹ כּוֹפוֹ? לִנְזִירוּת, אֲבָל לֹא לִנְדָרִים וְלֹא לִשְׁבוּעוֹת.

ו,ה עֶבֶד שָׁנָזַר, וְגִלַּח, וְיָצָא לְחֵרוּת – יָצָא. נָזַר וְלֹא גִלַּח, וְיָצָא לְחֵרוּת – לֹא יָצָא. נִטְמָא וְיָצָא לְחֵרוּת – מוֹנֶה מִשָּׁעָה שֶׁנִּטְמָא.

מַסֶּכֶת סוֹטָה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א,א הַמְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מְקַנֵּא לָהּ עַל פִּי שְׁתַּיִם, וּמַשְׁקֶה עַל פִּי אֶחָד אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ.

הַמְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ עַל פִּי עֵד אֶחָד, אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ, וּמַשְׁקֶה לָהּ עַל פִּי שְׁנַיִם. הֵשִׁיבוּ חֲכָמִים לְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: אֵין לַדָּבָר סוֹף.

אִי זוֹ הִיא עֵדוּת הָרִאשׁוֹנָה? זוֹ עֵדוּת סְתִירָה. עֵדוּת אַחֲרוֹנָה – זוֹ עֵדוּת טֻמְאָה. וְכַמָּה הִיא שִׁעוּר סְתִירָה? כְּדֵי טֻמְאָה. וְכַמָּה הִיא טֻמְאָה? כְּדֵי בִיאָה. וְכַמָּה הִיא כְּדֵי בִיאָה? כְּדֵי הַעֲרָאָה. וְכַמָּה הִיא הַעֲרָאָה? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כְּדֵי חֲזָרַת דֶּקֶל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כְּדֵי מְזִיגַת כּוֹס. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: כְּדֵי לְשִׁתּוֹתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: כְּדֵי לְצָלוֹת בֵּיצָה. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: כְּדֵי לְגָמְעָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יְרִמְיָה אוֹמֵר: כְּדֵי לְקַשֵּׁר הַגַּרְדִּי נִימָא. חָנָן בֶּן פִּינְחָס אוֹמֵר: כְּדֵי שְׁתּוֹשִׁיט אֶצְבַּע לְתוֹךְ פִּיהָ, לִתֵּן קִיסָם. פְּלִימוֹ אוֹמֵר: כְּדֵי שְׁתּוֹשִׁיט יָדָהּ לַסַּל לְטוֹל כֹּכָר, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֵכֶר לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ו, כו): ״כִּי בְעַד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לָחֶם״.

א,ב רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּעְלָהּ נֶאֱמָן עָלֶיהָ, מִקַּל וָחֹמֶר: וּמַה נִּדָּה, שֶׁחַיָּבִים עַל בִּיאָתָהּ כָּרֵת – בַּעְלָהּ נֶאֱמָן עָלֶיהָ, סוֹטָה, שֶׁאֵין חַיָּבִין עַל בִּיאָתָהּ כָּרֵת – אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא בַּעְלָהּ נֶאֱמָן עָלֶיהָ? ! אָמְרוּ לוֹ: וְכָל שֶׁכֵּן! הוֹאִיל וְאֵין חַיָּבִין עַל בִּיאָתָהּ כָּרֵת – לֹא יְהֵא בַּעְלָהּ נֶאֱמָן עָלֶיהָ!

דָּבָר אַחֵר: לֹא! אִם אָמְרָתָּ בְּנִדָּה שֶׁיֵּשׁ לָהּ הֶתֵּר אַחַר אִסּוּרָהּ – תֹּאמַר בְּסוֹטָה, שֶׁאֵין לָהּ הֶתֵּר אַחַר אִסּוּרָהּ? ! וְאוֹמֵר (משלי ט, יז): ״מַיִם גְּנוּבִים יִמְתָּקוּ וְגוֹ׳. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַכָּתוּב הֶאֱמִינוֹ עָלֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה, טו): ״וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן״.

א,ג מַעֲלִין אוֹתָהּ לְשַׁעֲרֵי מִזְרָח, לְשַׁעֲרֵי נִקָּנוֹר, שָׁשָׁם מַשְׁקִים אֶת הַסּוֹטוֹת, מְטַהֲרִין אֶת הַיּוֹלְדוֹת, וּמְטַהֲרִין הַמְצֹרָעִים, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א ח, לא לב): ״אֵת אֲשֶׁר יֶחֱטָא אִישׁ לְרֵעֵהוּ וְאָתָה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְעָשִׂיתָ וְשָׁפַטְתָּ אֶת עֲבָדֶיךָ לְהַרְשִׁיעַ רֶשַׁע לָתֵת דַּרְכּוֹ בְּראשׁוֹ״ – ״וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ״ (במדבר ה, כז). ״וּלְהַצְדִּיק צַדִּיק לָתֵת לוֹ כְּצִדְקָתוֹ״ – ״וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהוֹרָה הִיא וְנִקְתָה וְנִזְרְעָה זָרַע״. הִיא עוֹמֶדֶת מִבִּפְנִים, וְהַכֹּהֵן עוֹמֵד מִבַּחוּץ, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה, יח): ״וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה׳״, וְאֵין כֹּהֵן לִפְנֵי ה׳, וּכְדֵרֶךְ שֶׁמַּאֲימִין עָלֶיהָ שֶׁתַּחְזֹר בָּהּ – כָּךְ מְאַיְמִין עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תַּחְזֹר בָּהּ. אוֹמְרִים לָהּ: בִּתִּי! אִם בְּרוּר לָךְ שֶׁאַתְּ טְהוֹרָה – עִמְדִי עַל בּוּרְיֵךְ, וּשְׁתִי, שֶׁאֵין הַמַּיִם הַלָּלוּ דּוֹמִין אֶלָּא לְסַם יָבֵשׁ שֶׁנָּתוּן עַל גַּבֵּי בָּשָׂר חַי, אִם יֵשׁ שָׁם מַכָּה – מְחַלְחֵל וְיוֹרֵד. אֵין שָׁם מַכָּה – אֵינוֹ מַזִּיקוֹ.

א,ד אֵין מַשְׁקִין שְׁתֵּי סוֹטוֹת כְּאַחַת, שֶׁלֹּא יְהֵא לִבָּהּ גַּס בַּחֲבֶרְתָּהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה, טז): ״וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן״ – אַחַת מַקְרִיב, וְלֹא שְׁתַּיִם.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

א,ה כֹּהֲנִים מַטִּילִין בֵּינֵיהֶם גּוֹרָלוֹת. כָּל מִי שֶׁעָלָה גּוֹרָלוֹ, וַאֲפִילּוּ כֹּהֵן גָּדוֹל – יוֹצֵא וְעוֹמֵד בְּצַד סוֹטָה, וְאוֹחֵז בִּבְגָדֶיהָ, אִם נִקְרְעוּ – נִקְרְעוּ. וְאִם נִפְרְמוּ – נִפְרְמוּ. עַד שֶׁמְּגַלֶּה לִבָּהּ, וְסוֹתֵר אֶת שְׂעָרָהּ; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה לִבָּהּ נָאֶה – לֹא הָיָה מְגַלֶּהוּ, וְאִם הָיָה שְׂעָרָהּ נָאֶה – לֹא הָיָה סוֹתְרָהּ, מִפְּנֵי פִּרְחֵי כְהוּנָּה.

א,ו שְׁלֹשָׁה צְרִיכִין שֶׁיֵּרָאוּ עַל פְּנֵי הַמַּיִם, אֵפֶר פָּרָה וַעֲפַר סוֹטָה, וְדַם צִפּוֹר. אֵפֶר פָּרָה – כְּדֵי שֶׁיֵּרָאוּ עַל פְּנֵי הַמַּיִם. עֲפַר סוֹטָה – כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. דַּם צִפּוֹר שֶׁל מְצוֹרָע – כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. רַק יְבָמָה – כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים.

א,ז רַשָּׁאִין הַכֹּהֲנִים לִתֵּן בִּשְׂרֵי מִנְחוֹת יַיִן, שֶׁמֶן וּדְבַשׁ, וַאֲסוּרִין לְחַמֵּץ. כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, חוּץ מִמִּנְחַת חוֹטֵא וּמִנְחַת קְנָאוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ה, טו): ״לֹא יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לְבוֹנָה״ וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל חַטָּאת שֶׁבַּתּוֹרָה – אֵין טְעוּנָה נְסָכִים, חוּץ מֵחַטָּאתוֹ וַאֲשָׁמוֹ שֶׁל מְצוֹרָע, שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּן חוֹטֵא מְהֻדָּר. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: כָּל זְכָרוֹנוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נֶאֱמְרוּ לְטוֹבָה, חוּץ מִזּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ה, טו): ״מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן״. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אַף זוֹ לְטוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ה, כח): ״וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהוֹרָה הִיא וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע״.

מַסֶּכֶת סוֹטָה פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א הָיָה נוֹטֵל אֶת מִגְלָתָהּ וְנִכְנָס לוֹ לָאוּלָם, טַבְלָא שֶׁל זָהָב הָיְתָה קְבוּעָה בְּכָתְלוֹ שֶׁל הֵיכָל וְהִיא נִרְאֵית בָּאוּלָם, מִמֶּנָּה רוֹאֶה וְכוֹתֵב, לֹא חַסִּיר וְלֹא יַתִּיר, יוֹצֵא וְעוֹמֵד בְּצַד סוֹטָה, קוֹרֵא וְדוֹרֵשׁ, וּמְדַקְדֵּק בְּכָל דִּקְדּוּקֵי פָּרָשָׁה, וּמַשְׁמִיעָהּ בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁשּׁוֹמַעַת, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא יוֹדַעַת עַל מַה הָיְתָה שׁוֹתָה וּבְמֶה הָיְתָה שׁוֹתָה, עַל מַה הָיְתָה טְמֵאָה וּבְמֶה הָיְתָה טְמֵאָה, וְאוֹמֵר לָהּ: ׳מַשְׁבִּיעַ אֲנִי עָלַיִךְ, וְיָבֹא עָלַיִךְ וְיִבְוֹאוּ עָלַיִךְ׳ – זֶה אָלָה. ׳מַשְׁבִּיעַ עָלַיִךְ׳ – זוֹ שְׁבוּעָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֻמָּן שֶׁלֹּא נִטְמֵאתִי, אֻמָּן שֶׁלֹּא אָטָמֵא, לֹא שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ מִיָּד, אֶלָּא אַפִּלּוּ תִּקַּלְקֵל לְאַחַר עֶשְׂרִים שָׁנָה – הַמַּיִם מְתַעַרְרִין עָלֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ה, טו): ״מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן״, נִכְנַס וְכוֹתֵב, יוֹצֵא וּמוֹחֵק.

ב,ב עַד שֶׁלֹּא נִמְחֲקָה הַמְּגִלָּה, אָמְרָה: ׳אֵינִי שׁוֹתָה׳, אוֹ שֶׁאָמְרָה: ׳טְמֵאָה אֲנִי׳, אוֹ שֶׁבָּאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ שֶׁהִיא טְמֵאָה – הַמַּיִם נִשְׁפָּכִין, וְאֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְדֻשָּׁה, וּמִגְלָתָהּ נִגְנֶזֶת תַּחַת צִירוֹ שֶׁל הֵיכָל, וּמִנְחָתָהּ מִתְפַּזֶּרֶת. נִמְחֲקָה הַמְּגִלָּה וְאָמְרָה: ׳אֲנִי טְמֵאָה׳ – הַמַּיִם נִשְׁפָּכִין, וְאֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְדֻשָּׁה, וּמִגְלָתָהּ נִגְנֶזֶת תַּחַת צִירוֹ שֶׁל הֵיכָל, וּמִנְחָתָהּ מִתְפַּזֶּרֶת בְּבֵית הַדֶּשֶׁן, וְאֵין מְגִלָּתָהּ כְּשֵׁרָה לְהַשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֶרֶת.

ב,ג נִמְחֲקָה הַמְּגִלָּה, וְאָמְרָה: ׳אֵינִי שׁוֹתָה׳ – מְעָרְעָרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּצְבָת שֶׁל בַּרְזֶל פּוֹתְחִין פִּיהָ שֶׁל זוֹ וּמְעָרְעָרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: וְכִי לָמָּה מַשְׁקִין אוֹתָהּ? לֹא לְבָדְקָהּ? הֲרֵי זוֹ בְּדוּקָה וּמְנֻוֶּלֶת! אֶלָּא לְעוֹלָם יְכוֹלָה הִיא שֶׁתִּתְחַזֵּר, עַד שֶׁתִּקְרַב מִנְחָתָהּ. קָרְבָה מִנְחָתָהּ וְאָמְרָה: ׳אֵינִי שׁוֹתָה׳ – מְעָרְעָרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ.

ב,ד רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: שְׁתֵּי קְנָאוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּפָרָשָׁה, קִנְאָה אַחַת שֶׁמְּקַנֵּא לַבַּעַל, וְאַחַת שֶׁמְּקַנֵּא לַמָּקוֹם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (בְּמִדְבַּר ה, כב): ״וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן״ – רָאוּיָה הָיְתָה הָאִשָּׁה לְבָא עָלֶיהָ פַּרְעָנֻיּוֹת גְּדוֹלוֹת מֵאֵלּוּ, שֶׁהֵבִיאָה עַצְמָהּ לִידֵי סָפֵק זֶה, אֶלָּא שֶׁנִּיקַּל נְוֵלָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וְנִקְּתָה״ – נִקְּתָה מִכָּל פַּרְעָנֻיּוֹת הָרְאוּיוֹת לָבֹא עָלֶיהָ. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן תֵּימָא: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): ״וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה״ – שֶׁאִם הָיְתָה יוֹלֶדֶת בְּצַעַר – יוֹלֶדֶת בְּרֶוַח, נְקֵבוֹת – יוֹלֶדֶת זְכָרִים,

תוֹסֶפְתָּא

מְכֹעָרִין – יוֹלֶדֶת נָאִים. שְׁחוֹרִים – יוֹלֶדֶת לְבָנִים. קְצָרִים – יוֹלֶדֶת אֲרֻכִּים. אֶחָד – יוֹלֶדֶת שְׁנַיִם שְׁנַיִם.

ב,ה תִּינוֹק שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו – הֲרֵי זֶה מְכֻלֶּה עוֹלָם. עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה שֶׁבָּא עָלֶיהָ בַּעְלָהּ – הֲרֵי הוּא חַיָּב עָלֶיהָ.

ב,ו נִטְמְאָה מִנְחָתָהּ עַד שֶׁלֹּא קִדְּשָׁהּ בַּכְּלִי – הֲרֵי הִיא כְּכָל הַמִּנְחוֹת. תִּפָּדֶה וְתֵאָכֵל. מִשֶּׁקִּדְּשָׁהּ בַּכְּלִי – תִּעָבֵר צוּרָתָהּ וְתֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. קָרְבָּה מִנְחָתָהּ וְלֹא הִסְפִּיק לְקָרֵב הַקֹּמֶץ עַד שֶׁמֵּת הַבַּעַל, אוֹ שֶׁמֵּתָה הִיא – שִׁירַיִם אֲסוּרִים, שֶׁעַל הַסֵּפֶק בָּאת בִּתְחִלָּה, כִּפְּרָה סֵפֵקָהּ וְהָלְכָה לָהּ. קָרֵב הַקֹּמֶץ וְאַחַר כָּךְ מֵתָה הִיא, אוֹ שֶׁמֵּת הַבַּעַל – שִׁירַיִם מְתֻרִּין, שֶׁעַל הַסֵּפֶק בָּאתָה מִתְּחִלָּה, כִּפְּרָה סֵפֵקָהּ וְהָלְכָה לָהּ. בָּאוּ לָהּ עֵדִים שֶׁהִיא טְמֵאָה, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – מִנְחָה אֲסוּרָה, נִמְצְאוּ עֵדִים זוֹמְמִין – בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מִנְחָתָהּ חֹלִין.

ב,ז כָּל הַנְּשׁוּאוֹת לַכֹּהֲן, בֵּין כֹּהֶנֶת, בֵּין לְוִיָּה, בֵּין יִשְׂרְאֵלִית – אֵין מִנְחָתָהּ נֶאֱכֶלֶת, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּהּ שְׁתָפוּת, וְאֵין עוֹלָה כָּלָה כְּלִיל לָאִשִּׁים, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּהּ שְׁתָפוּת, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? הַקֹּמֶץ קָרֵב לְעַצְמוֹ וְשִׁירַיִם קְרֵבִין בְּעַצְמָן. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קֹמֶץ קָרֵב בְּעַצְמוֹ וְשִׁירַיִם מִתְפַּזְּרִין.

ב,ח כֹּהֵן עוֹמֵד וּמַקְרִיב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּכֹהֶנֶת. הָאִישׁ זַכַּאי בְּבִתּוֹ בְּקִדּוּשֶׁיהָ, בְּכֶסֶף בִּשְׁטָר וּבְבִיאָה, וְזַכַּאי בְּמְצִיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ – מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאִשָּׁה. הָאִישׁ עוֹבֵר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא – מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאִשָּׁה. הָאִישׁ עוֹבֵר עַל "בַּל תַּקִּיף" וְעַל "בַּל תַּשְׁחִית", וְעַל "בַּל תְּטַמֵּא לַמֵּתִים" – מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאִשָּׁה. הָאִישׁ נִדּוֹן "בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה" וְאֵין הָאִשָּׁה נִדּוֹנִית "בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה". הָאִישׁ מְעַטֵּף וּמְסַפֵּר, וְהָאִשָּׁה מְעַטֶּפֶת וְאֵין מְסַפֶּרֶת. הָאִישׁ נִמְכָּר וְנִשְׁנֶה, וְאֵין הָאִשָּׁה נִמְכֶּרֶת וְנִשְׁנֵית. הָאִישׁ נִמְכָּר עֶבֶד עִבְרִי, וְאֵין הָאִשָּׁה נִמְכֶּרֶת עֶבֶד עִבְרִי. הָאִישׁ נִרְצָע וְאֵין הָאִשָּׁה נִרְצַעַת. הָאִישׁ קוֹנֶה עֶבֶד עִבְרִי, וְאֵין הָאִשָּׁה קוֹנָה עֶבֶד עִבְרִי.

מַסֶּכֶת סוֹטָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר שֶׁבִּמְדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ כז, ח): "בְּסַאסְאָה בְּשַׁלְחָהּ תְּרִיבֶנָּה", אֵין לִי אֶלָּא סְאָה, מַנַּיִן לְרִבּוֹת תַּרְקַב וַחֲצִי תַּרְקַב? קַב וָחֲצִי, קַב רוֹבֵעַ, וַחֲצִי רֹבַע, תְּמָן וְעוּכְלָא, תַּלְמוּד לוֹמַר (יְשַׁעְיָה ט, ד): "כִּי כָל סְאוֹן סֹאֵן בְּרַעַשׁ" – הֲרֵי כָּאן מִדּוֹת הָרְבֵּה, חֶשְׁבּוֹנוֹת הָרְבֵּה. אֵין לִי אֶלָּא דָּבָר הַבָּא בְּמִדָּה, מַנַּיִן שֶׁאֲפִלּוּ פְּרוּטוֹת קְטַנּוֹת מִצְטָרְפוֹת לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל? תַּלְמוּד לוֹמַר (קֹהֶלֶת ז, כז): "אַחַת לְאַחַת לִמְצֹא חֶשְׁבּוֹן". וְכֵן מָצִינוּ בְּסוֹטָה, שֶׁבְּמִדָּה שֶׁמָּדְדָה – בָּהּ מָדְדוּ לָהּ. הִיא עָמְדָה עַל פֶּתַח בֵּיתָהּ לֵרָאוֹת לוֹ – לְפִיכָךְ כֹּהֵן מַעֲמִידָהּ עַל שַׁעֲרֵי נִיקָנוֹר וּמַרְאֶה קְלוֹנָהּ לַכֹּל. הִיא פֵּרְסָה לוֹ סוּדָרִין נָאִין עַל רֹאשָׁהּ – לְפִיכָךְ כֹּהֵן נוֹטֵל צְעִיפָהּ מֵרֹאשָׁהּ וּמְנִיחָהּ תַּחַת רַגְלָיו. הִיא קָלְעָה לוֹ שַׂעֲרָהּ – לְפִיכָךְ כֹּהֵן סוֹתְרָהּ. הִיא קִשְּׁטָה פָּנֶיהָ – לְפִיכָךְ פָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת. הִיא כָּחֲלָה לוֹ עֵינֶיהָ – לְפִיכָךְ עֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת. הִיא הֶרְאָתָה לוֹ בְּאֶצְבַּע – לְפִיכָךְ צַפְרְנֶיהָ נוֹשְׁרוֹת. הִיא הֶרְאָתָה אֶת בְּשָׂרָהּ – לְפִיכָךְ כֹּהֵן קוֹרֵעַ חֲלָקָהּ, וּמַרְאֶה קְלוֹנָהּ לָרַבִּים. הִיא חָגְרָה לוֹ בְּפָנִים – לְפִיכָךְ כֹּהֵן מֵבִיא חֶבֶל מִצְרִי וְקוֹשֵׁר לְמַעְלָה מִדֶּיהָ, וְכָל הָרוֹצֶה לִרְאוֹת בָּא וְרוֹאֶה. הִיא פִּשְּׁטָה לוֹ יָרֵכָהּ – לְפִיכָךְ יָרֵכָהּ נִמַּקַּת. הִיא קִבְּלָתוּ עַל כַּרְסָהּ – לְפִיכָךְ כַּרְסָהּ צָבָה. הִיא הֶאֱכִילַתּוּ מַעֲדַנֵּי עוֹלָם – לְפִיכָךְ מְנָחָתָהּ מַאֲכָל בְּהֵמָה. הִיא הִשְׁקָתוּ יַיִן בְּכוֹסוֹת מְשֻׁבָּחוֹת – לְפִיכָךְ כֹּהֵן מַשְׁקֶה אוֹתָהּ מַיִם הַמָּרִים בְּמַקֵּדָה שֶׁל חֶרֶס. הִיא עָשְׂתָה בְּסֵתֶר שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב כד, טו): "וְעֵין נֹאֵף שָׁמְרָה נֶשֶׁף לֵאמֹר" וְגוֹ', וְאֵינָהּ יוֹדַעַת הֵיאוֹשֵׁב בְּסִתְרוֹ שֶׁל עוֹלָם שָׁם בָּהּ פָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְסֵתֶר פָּנִים יָשִׂים". דָּבָר

תוֹסֶפְתָּא

אַחֵר: מְלַמֵּד שֶׁהַמָּקוֹם מוֹצִיא סִתְרָהּ לְגִלּוּי, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כו, כו): "תְּכָסֶּה שִׂנְאָה בְּמַשָּׁא תִּגָּלֶה רָעָתוֹ בָּקָהָל" וְגוֹ'.

ג,ב אַנְשֵׁי הַמַּבּוּל לֹא נִתְּנוּ לִפְנֵי הַמָּקוֹם אֶלָּא מִתּוֹךְ הַטּוֹבָה שֶׁהִשְׁפִּיעַ לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב כא, ט- יג): "בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפַּחַד וְלֹא שֵׁבֶט אֱלוֹהַּ עֲלֵיהֶם וְגוֹ'. "שׁוֹרוֹ עִבֵּר וְלֹא יַגְעִל תְּפַלֵּט פָּרָתוֹ וְלֹא תְשַׁכֵּל; יְשַׁלְּחוּ כַצֹּאן עֲוִילֵיהֶם וְיַלְדֵיהֶם יִרְקֹדוּן; וּכְתֹף: "יְשׂאוּ כְּתֹף וְכִנּוֹר וְיִשְׂמְחוּ לְקוֹל עוּגָב". וּכְתִיב: "יְבַלּוּ בַטּוֹב יְמֵיהֶם" וְגוֹ'. הֵיא גְּרְמָה לָהֶם שֶׁאָמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ; מַה שַּׁדַּי כִּי נַעֲבְדֶנּוּ וּמַה נּוֹעִיל כִּי נִפְגַּע בּוֹ (אִיּוֹב יד- טו). אָמְרוּ: כְּלוּם צְרִיכִין אָנוּ לוֹ אֶלָּא לִטְפָּה שֶׁל גֶּשֶׁמִים? הֲרֵי יֵשׁ לָנוּ נְהָרוֹת וּמַעְיָנוֹת שֶׁאָנוּ מִסְתַּפְּקִין בָּהֶם בִּימוֹת הַחַמָּה וּבִימוֹת הַגְּשָׁמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ב, ו): "וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ"; אָמַר לָהֶם הַמָּקוֹם: בְּטוֹבָה שֶׁהִשְׁפַּעְתִּי לָכֶם, בְּהּ אַתֶּם מִתְגָּאִים לְפָנַי? בְּהּ אֲנִי נִפְרָע מִכֶּם! מַהוּ אוֹמֵר (שָׁם ו, יז): "וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם עַל הָאָרֶץ". רַבִּי יוֹסֵי בֶּן דּוּרְמַסְקִית אוֹמֵר: דּוֹר הַמַּבּוּל לֹא נִתְגָּאוּ לִפְנֵי הַמָּקוֹם אֶלָּא בְּגַלְגַּל עַיִן שְׁדוֹמָה לְמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ו, ב): "וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ", לְפִיכָךְ דָּן אוֹתָם בְּמַיִם שְׁדוֹמָה לְגַלְגַּל עַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ז, יא): "בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה" וְגוֹ'.

ג,ג אַנְשֵׁי הַמִּגְדָּל לֹא נִתְּנוּ לִפְנֵי הַמָּקוֹם אֶלָּא מִתּוֹךְ הַטּוֹבָה שֶׁהִשְׁפִּיעַ לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יא, א- ב): "וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שָׂפָה אַחַת וּדְבָרִים אֲחָדִים, וַיְהִי בְנָסְעָם מִקֶּדֶם וְגוֹ'. וְאֵין יְשִׁיבָה אֶלָּא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לב, ו): "וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְשָׁתוֹ" וְגוֹ', הֵיא גְּרְמָה לָהֶם, שֶׁאָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית יא, ד): "הָבָה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל" וְגוֹ', וּמַהוּ אוֹמֵר (שָׁם יא, ח): "וַיָּפֶץ ה' אוֹתָם" וְגוֹ'.

אַנְשֵׁי סְדוֹם לֹא נִתְּנוּ לִפְנֵי הַמָּקוֹם, אֶלָּא מִתּוֹךְ הַטּוֹבָה שֶׁהִשְׁפִּיעַ לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב כח, ה- ח): "אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לֶחֶם וְכוּ', מְקוֹם

הַשָּׁלֵם

סַפִּיר אֲבָנֶיהָ וְעַפְרוֹת זָהָב לוֹ; נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עַיִט וְלֹא שְׁזָפָתוּ עֵין אַיָּה; לֹא הִדְרִיכוּהוּ בְּנֵי שָׁחַץ לֹא עָדָה עָלָיו שָׁחַל. אַנְשֵׁי סְדוֹם אָמְרוּ: הוֹאִיל וּמָזוֹן יוֹצֵא מֵאַרְצֵנוּ, וְכֶסֶף וְזָהָב יוֹצֵא מֵאַרְצֵנוּ, וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת יוֹצֵא מֵאַרְצֵנוּ - אֵין אָנוּ צְרִיכִין שֶׁיְּבוֹאוּ בְנֵי אָדָם אֵלֵינוּ, שֶׁאֵין הֵם בָּאִים אֶלָּא לְחַסְּרֵנוּ בּוֹאוּ וְנַשְׁכַּח תּוֹרַת רֶגֶל מֵאַרְצֵנוּ. שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם פָּסוּק ד): "פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר הַנִּשְׁכָּחִים מִנִּי רָגֶל" וְגוֹ'. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כְּהֵיטִיבוֹתִי לָכֶם, אַתֶּם מְבַקְּשִׁים לְשַׁכֵּחַ אֶת הָרֶגֶל מִבֵּינוֹתֵיכֶם? אֲנִי אֲשַׁכַּח אֶת הָרֶגֶל מִבֵּינֵיכֶם, וְאַשַּׁכַּח אֶתְכֶם מִן הָעוֹלָם, מַהוּ אוֹמֵר? "פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר" וְגוֹ'. (אִיּוֹב יב, ו): "יִשְׁלְיוּ אֹהָלִים לְשׁוֹדְדִים" וְגוֹ'. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יְחֶזְקֵאל טז, מח- מט): "חַי אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹקִים אִם עָשְׂתָה סְדֹם אֲחוֹתֵךְ וְגוֹ' הִנֵּה זֶה הָיָה עֲוֹן סְדֹם אֲחוֹתֵךְ גְּאוֹן שִׂבְעַת לֶחֶם". מְצָרִים לֹא נִתְגָּאוּ לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בַּמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת א, כב): "רַיְצַו פַּרְעֹה לְכָל עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד" וְגוֹ'. אַף הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא לֹא נִפְרַע מֵהֶם אֶלָּא בַּמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת טו, ד): "מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם". סִיסְרָא לֹא נִתְגָּאָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם אֶלָּא בִּלְגְיוֹנוֹת, שֶׁאֵין מִקַּבְּלִין שָׂכָר, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ה, יט): "בָּאוּ מְלָכִים נִלְחָמוּ בֶּצַע כֶּסֶף לֹא לָקָחוּ" וְגוֹ'. וְלֹא זָזוּ מִשָּׁם וְלֹא סַפְּנוּהוּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא גּוֹלְיָר.

ג,ד שִׁמְשׁוֹן - בְּעֵינָיו מָרַד שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים יד, ג): "וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל אָבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִּי הִיא יָשְׁרָה בְּעֵינָי", אַף הוּא בְּעֵינָיו לָקָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים טז, כא): "וַיֹּאחֲזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיְנַקְּרוּ אֶת עֵינָיו" וְגוֹ'. רַבִּי אוֹמֵר: תְּחִלַּת קַלְקָלָתוֹ הָיְתָה בְעַזָּה, אַף עוֹנְשׁוֹ לֹא הָיְתָה אֶלָּא בְעַזָּה. אַבְשָׁלוֹם - בְּשִׂעָרוֹ מָרַד, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל- ב יד, כה- כו): "וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ וְגוֹ', וּבְגַלְּחוֹ אֶת רֹאשׁוֹ" וְגוֹ', לְפִיכָךְ לָקָה בְּשִׂעָרוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר: אַבְשָׁלוֹם - נָזִיר עוֹלָם הָיָה, וְאֶחָד לִשְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ הָיָה

תּוֹסֶפְתָּא

מִגַּלַּח, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל- ב טו, ז- ח): "וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ אֵלְכָה נָּא וַאֲשַׁלֵּם וְגוֹ' כִּי נֵדֶר נָדַר עַבְדְּךָ" וְגוֹ'. רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר: אֶחָד לִשְׁלֹשִׁים יוֹם הָיָה מְגַלֵּחַ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל- ב יד, כו): "וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים לְיָמִים" וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל עֶרֶב שַׁבָּת הָיָה מְגַלֵּחַ, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ מְלָכִים לְגַלֵּחַ מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בְּכֹהֲנִים (יְחֶזְקֵאל מד, כ): "וְרֹאשָׁם לֹא יְגַלֵּחוּ וּפֶרַע לֹא יְשַׁלֵּחוּ" וְגוֹ'. וְשָׁקַל אֶת שְׂעַר רֹאשׁוֹ מָאתַיִם שְׁקָלִים בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ, אֶבֶן שֶׁאֲנָשֵׁי טִבֶרְיָה וַאֲנָשֵׁי צִפּוֹרִין שׁוֹקְלִים בּוֹ, לְפִי שֶׁבָּא עַל עֶשֶׂר פִּלַגְשֵׁי אֲבִיו, לְפִיכָךְ נִתְקָעוּ בּוֹ עֶשֶׂר לוֹנְבִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל- ב יח, טו): "וַיַּסֹּבּוּ עֲשָׂרָה נְעָרִים" וְגוֹ'. וּלְפִי שֶׁגָּנַב שֶׁלֹּשׁ לְבָבוֹת, לֵב אָבִיו וְלֵב בֵּית דִּין וְלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ נִתְקָעוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים בְּכַפּוֹ" וְגוֹ'.

ג,ה סַנְחֵרִיב לֹא נִתְגָּאָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם אֶלָּא עַל יְדֵי מַלְאָךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים- ב יט, כג- כד): "בְּיַד מַלְאָכֶיךָ חֵרַפְתָּ וְגוֹ', אֲנִי קָרְתִּי וְשָׁתִיתִי מַיִם" וְגוֹ'. אַף הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא לֹא נִפְרַע מֵהֶן אֶלָּא עַל יְדֵי מַלְאָךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם יט, לה): "וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה' וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר" וְגוֹ', וְכָלָם מְלָכִים קְשׁוּרֵי כְתָרִים בְּרֹאשֵׁיהֶם.

ג,ו נְבוּכַדְנֶצַּר אָמַר: אֵין בְּאֵי הָעוֹלָם כְּדַאי לָדוּר בֵּינֵיהֶם, אֶלָּא אֶעֱשֶׂה לִי עֵב קְטַנָּה וְאָדוּר בְּתוֹכָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה יד, יד): "אֶעֱלֶה עַל בָּמֳתֵי עָב", אָמַר לוֹ הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא (שָׁם יד, יג): "וְאַתָּה אָמַרְתָּ בִלְבָבְךָ הַשָּׁמַיִם אֶעֱלֶה מִמַּעַל לְכוֹכְבֵי אֵל אָרִים כִּסְאִי" וְגוֹ' אֲנִי מוֹרִידְךָ לִבְאֵר שַׁחַת", מַהוּ אוֹמֵר (שָׁם): "אַךְ אֶל שְׁאוֹל תּוּרָד" וְגוֹ', אַתָּה אָמַרְתָּ אֵין בָּאֵי הָעוֹלָם כְּדַאי לָדוּר בֵּינֵיהֶם, מַהוּ אוֹמֵר? - "וּמִן אֲנָשָׁא לָךְ טָרְדִין וְגוֹ', בָּהּ שַׁעְתָּא מִלְתָא סָפַת עַל נְבוּכַדְנֶצַּר, וּמִן בְּנֵי אֲנָשָׁא טְרִיד, כְּלָא מְטָא עַל נְבוּכַדְנֶצַּר לְקָצַת יַרְחִין תְּרֵי עְשַׂר" (דָּנִיֵּאל ד, ל).

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת סוֹטָה פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א אֵין לִי אֶלָּא מִדַּת פְּרַעֲנִיּוּת, שֶׁבְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ, מִדַּת הַטּוֹב מִנַּיִן? אָמַרְתָּ מְרֻבָּה מִדַּת הַטּוֹב מִמִּדַּת פְּרַעֲנִיּוּת עַל אַחַת מֵחָמֵשׁ מֵאוֹת, בְּמִדַּת הַפְּרַעֲנִיּוּת כְּתִיב (שְׁמוֹת לד, ז): "עֹנֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים", בְּמִדַּת הַטּוֹב כְּתִיב (שָׁם כ, ו): "וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים", הֲוֵי אוֹמֵר: מְרֻבָּה מִדַּת הַטּוֹב מִמִּדַּת פְּרַעֲנִיּוּת עַל אַחַת מֵחָמֵשׁ מֵאוֹת. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּאַבְרָהָם, שֶׁבְּמִדָּה שֶׁמָּדַד בָּהּ מָדְדוּ לוֹ, אַבְרָהָם רָץ לִפְנֵי מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁלֹּשׁ רִיצוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יח, ב): "וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם" וְגוֹ' וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל שָׂרָה וְגוֹ', וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם אַף הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא רָץ לִפְנֵי בָּנָיו שֶׁלֹּשׁ רִיצוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לג, ב): "ה' מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן" וְגוֹ', בְּאַבְרָהָם הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית יט, א): "וַיִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם", אַף הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא בְּשֵׂר אֶת בָּנָיו לֶעָתִיד לָבֹא שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ מט, כג): "וְהָיוּ מְלָכִים אֹמְנֶיךָ וְשָׂרוֹתֵיהֶם מֵינִיקֹתָיִךְ אַפַּיִם אֶרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ". בְּאַבְרָהָם הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית יח, ד): "יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם", אַף הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא פָּרַע וְנָתַן לְבָנָיו בְּאֵר בַּמִּדְבָּר, שֶׁהָיְתָה שׁוֹפַעַת בְּכָל מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר כא, יח): "בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם" וְגוֹ', מְלַמֵּד שֶׁהוֹלֶכֶת עַל פְּנֵי כָּל הַדְּרוֹם וּמַשְׁקָה אֶת פְּנֵי כָּל הַיְשִׁימוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כא, כ): "וְנִשְׁקָפָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן". בְּאַבְרָהָם הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית יח, ד): "וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ", אַף הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְבָנָיו שִׁבְעָה עֲנָנֵי כָּבוֹד בַּמִּדְבָּר, אֶחָד מִימִינָם וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלָם, וְאֶחָד לְפָנֵיהֶם וְאֶחָד לְאַחֲרֵיהֶם, וְאֶחָד לְמַעְלָה מֵרָאשֵׁיהֶם וְאֶחָד לְשָׁכִינָה שֶׁבֵּינֵיהֶם, וְעַמּוּד עָנָן שֶׁהָיָה מַקְדִּים לִפְנֵיהֶם הוֹרֵג נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, וְשׂוֹרֵף סִירִים וְקוֹצִים וְאָטָד, וּמַשְׁפִּיל לָהֶם אֶת הַגְּבוֹהַ וּמַגְבִּיהַ לָהֶם אֶת הַשָּׁפֵל, וְעוֹשֶׂה לָהֶן דֶּרֶךְ מֵישָׁר, דֶּרֶךְ סְרֻטָיָא, מוֹשֵׁךְ וְהוֹלֵךְ, שֶׁנֶּאֱמַר

תּוֹסֶפְתָּא

(בְּמִדְבַּר י, לג): ״וַאֲרוֹן בְּרִית ה׳ נוֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם״ וְגוֹ׳. וּבוֹ הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁין כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ בַּמִּדְבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם י, לד): ״וַעֲנַן ה׳ עֲלֵיהֶם יוֹמָם״ וְגוֹ׳, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (שְׁמוֹת יג, כב): ״לֹא יָמִישׁ עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם״, שֶׁל יוֹם מַשְׁלִים לְשֶׁל לַיְלָה, וְשֶׁל לַיְלָה מַשְׁלִים לְשֶׁל יוֹם, בְּאַבְרָהָם הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית יח, ה): ״וְאֶקְחָה פַת לֶחֶם וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם״ וְגוֹ׳, אַף הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְבָנָיו מִן בַּמִּדְבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יא, ח): ״שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ״ וְגוֹ׳ לְשֵׁד הַשָּׁמֶן״, כְּיוֹצֵא מִן הַדֶּבֶשׁ שֶׁמֶן, מַה דֶּבֶשׁ זֶה עִקַּר לַתִּינוֹק וְהַכֹּל טָפֵל, כָּךְ הָיָה הַמָּן עִקַּר לְיִשְׂרָאֵל וְהַכֹּל טָפֵל לָהֶם. דָּבָר אַחֵר: מַה הַדֶּבֶשׁ הַזֶּה אֲפִלּוּ תִּינוֹק יוֹנֵק מִמֶּנּוּ כָּל הַיּוֹם אֵינוֹ מַזִּיק, כָּךְ הָיָה הַמָּן שֶׁאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל אוֹכְלוֹ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אֵינוֹ מַזִּיקָן, וְכֵן נַעֲשֶׂה לְמִי שֶׁאֵין נֶחְשָׁב עָלָיו, אֲבָל מִי שֶׁנֶּחְשָׁב עָלָיו מִתְהַפֵּךְ בְּפִיו לְכָל אֵיזֶה טַעַם שֶׁיִּרְצֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְיִתֵּן לָהֶם שֶׁאֵלְתָּם (תְּהִלִּים קו, טו), וַתַּאֲוָתָם יָבִיא לָהֶם״ (שָׁם עח, כט), וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁיִּרַד לָהֶם מָזוֹן שְׁנֵי אֲלָפִים שָׁנָה בְּיוֹם אֶחָד, בְּאַבְרָהָם מַהוּ אוֹמֵר: ״וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם״ (בְּרֵאשִׁית יח, ז), אַף הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא הֵגִיז לְבָנָיו שְׂלָיו מִן הַיָּם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יא, ל): ״וְרוּחַ נָסַע מֵאֵת ה׳ וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן הַיָּם״ וְגוֹ׳, שְׁתֵּי אַמּוֹת הָיְתָה גְּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: ״וַיִּטֹּשׁ עַל הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה״ (שָׁם יא, לא), מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שׁוּב: ״וְכִדֶרֶךְ יוֹם כֹּה״, מְלַמֵּד שֶׁהָיְתָה עוֹלָה מִן הָאָרֶץ וְעַד הָרָקִיעַ, וְחוֹפָה אֶת גַּלְגַּל הַחַמָּה, וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם יא, לא): ״וּכְאַמָּתַיִם עַל פְּנֵי הָאָרֶץ״, שְׁתֵּי אַמּוֹת הָיְתָה נְטוּלָה מִן הָאָרֶץ, שֶׁהָיְתָה פּוֹרַחַת וְעוֹלָה עַל רוּם מִן הָאָרֶץ שְׁתֵּי אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ מִצְטָעֲרִין עָלֶיהָ בְּשָׁעַת לְקִיטָתָהּ, לִהְיוֹת שׁוֹחִין וְנוֹטְלִין, בְּאַבְרָהָם מַהוּ אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית יח, ח): ״וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְגוֹ׳, אַף הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא הֵגֶן עַל בָּנָיו בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, כג): ״וּפָסַח ה׳ עַל הַפֶּתַח״, בְּאַבְרָהָם מַהוּ אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית יח, טז): ״וְאַבְרָהָם הוֹלֵךְ עִמָּם לְשַׁלְּחָם״, אַף הַמָּקוֹם

הַשָּׁלֵם

בָּרוּךְ הוּא הִלְוָה אֶת בָּנָיו אַרְבָּעִים שָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ב, ז): ״זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה ה׳ אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ״ וְגוֹ׳.

ד,ב יוֹסֵף זָכָה בְּעַצְמוֹת אָבִיו, אַף הוּא לֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יג, יט): ״וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ״, מְלַמֵּד שֶׁכָּל הָעָם הָיוּ עֲסוּקִין בַּבִּזָּה, וְהוּא עוֹסֵק בְּמִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי י, ח): ״חֲכַם לֵב יִקַּח מִצְוֹת״ וְגוֹ׳. וְאִלּוּ לֹא הָיָה מֹשֶׁה מִתְעַסֵּק בּוֹ – לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְעַסְּקִין בּוֹ, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (יְהוֹשֻׁעַ כד, לב): ״וְאֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הֶעֱלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בִשְׁכֶם״, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁרָאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בּוֹ, אָמְרוּ: ׳הַנִּיחוּ לוֹ כְּבוֹדוֹ בִּגְדוֹלִים יוֹתֵר מִקְּטַנִּים׳, וְאִלּוּ לֹא הָיָה מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל מִתְעַסְּקִין בּוֹ, לֹא הָיוּ בָּנָיו מִתְעַסְּקִין בּוֹ, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): ״וַיִּהְיוּ לִבְנֵי יוֹסֵף לְנַחֲלָה״, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁרָאוּ בָּנָיו אֶת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מִתְעַסְּקִין בּוֹ, אָמְרוּ: ׳הַנִּיחוּ לוֹ כְּבוֹדוֹ בְּמֵרְבִּין יוֹתֵר מִן הַמּוּעָטִין׳.

ד,ג מִנַּיִן הָיָה מֹשֶׁה יוֹדֵעַ הֵיכָן יוֹסֵף קָבוּר? אָמְרוּ: סָרַח בַּת אָשֵׁר נִשְׁתַּיְּרָה מֵאוֹתוֹ הַדּוֹר, הָלְכָה וְאָמְרָה לוֹ: בִּנְהַר נִילוּס יוֹסֵף קָבוּר, שֶׁעָשׂוּ לוֹ מִצְרַיִם שִׁפּוּדִין שֶׁל מַתֶּכֶת, וְחִבְּרוּם בְּבַעַץ וְקָבְעוּ בַּנִּילוּס – נָהָר, כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ מֵימָיו, הָלַךְ מֹשֶׁה וְעָמַד עַל נִילוּס – נָהָר, וְאָמַר: יוֹסֵף, יוֹסֵף! הִגִּיעָה הַשָּׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל, הֵרֵי שְׁכִינָה מִתְעַכֶּבֶת לְךָ, וְיִשְׂרָאֵל מִתְעַכְּבִין לְךָ, וַעֲנָנֵי כָבוֹד מִתְעַכְּבִין לְךָ, אִם אַתָּה מְגַלֶּה אֶת עַצְמְךָ – מֻטָּב, וְאִם לָאו – נְקַיִּים אָנוּ מִשְּׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבַּעְתָּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ, מִיָּד צָף אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף לִשְׂפַת הַיָּם, וּנְטָלוֹ מֹשֶׁה וּבָא לוֹ. וְאַל תִּתְמַהּ, שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים- ב ב, ח): ״וַיְהִי הָאֶחָד מַפִּיל הַקּוֹרָה וְאֶת הַבַּרְזֶל נָפָל וְגוֹ׳, וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים אָנָה נָפָל? וַיַּרְאֵהוּ אֶת הַמָּקוֹם, וַיְקַצֵּב עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ שָׁמָּה וַיָּצֶף הַבַּרְזֶל״; וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה אֱלִישָׁע תַּלְמִידוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ, וְאֵלִיָּהוּ תַּלְמִידוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, צָף הַבַּרְזֶל

תּוֹסֶפְתָּא

מִפָּנָיו, מֹשֶׁה רַבּוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ, רַבּוֹ שֶׁל אֱלִישָׁע עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, יֵשׁ אוֹמְרִים בִּקְבֻרוֹת מְלָכִים הָיָה יוֹסֵף קָבוּר, וְהָלַךְ מֹשֶׁה וְעָמַד עַל קֶבִירָנְט שֶׁל מְלָכִים, וְאָמַר: יוֹסֵף, יוֹסֵף! הִגִּיעָה שָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהִגִּיעַ הַשְׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבַּעְתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל, אִם אַתָּה מְגַלֶּה אֶת עַצְמְךָ - מוּטָב. וְאִם לָאו - אָנוּ נְקִיִּים מִשְׁבוּעָתְךָ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִזְדַּעֲזַע אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, נָטְלוֹ מֹשֶׁה וְהֵבִיאוֹ אֶצְלוֹ, וְהָיוּ שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת מְהַלְּכִין, אֶחָד אֲרוֹן קֹדֶשׁ וְאֶחָד אֲרוֹן שֶׁל מֵת, וְהָיוּ כָּל עוֹבְרִין וְשָׁבִין אוֹמְרִין: מַה טִּיבָן שֶׁל שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הַלָּלוּ? אֹמְרִים: אֶחָד אֲרוֹן קֹדֶשׁ וְאֶחָד שֶׁל מֵת. אָמְרוּ לָהֶם: וְכִי אֶפְשָׁר לַאֲרוֹן קֹדֶשׁ לַהֲלֹךְ עִם אֲרוֹנוֹ שֶׁל מֵת? אָמְרוּ לָהֶם: מֵת שֶׁבָּאֲרוֹן זֶה - קַיִּם כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב וּמֻנָּח בְּאֲרוֹן קֹדֶשׁ זֶה.

ד,ד מֹשֶׁה זָכָה בְּעַצְמוֹת יוֹסֵף, אַף הוּא לֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לד, ו): "וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּי" וְגוֹ', מְלַמֵּד שֶׁהָיָה מֻטָּל בִּזְרוֹעַ שֶׁל שְׁכִינָה כְּאַרְבָּעָה מִילִין מֵחֶלְקוֹ שֶׁל רְאוּבֵן לְחֶלְקוֹ שֶׁל גָּד, שֶׁמֵּת בְּתוֹךְ שָׂדֶה שֶׁל רְאוּבֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לב, לז): "וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ וְגוֹ'. וּמִנַּיִן שֶׁנִּקְבַּר בְּתוֹךְ שָׂדֶה נַחֲלָתוֹ שֶׁל גָּד? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לג, כ): "וּלְגָד אָמַר בָּרוּךְ מַרְחִיב גָּד, וַיֵּרֶא רֵאשִׁית לוֹ כִּי שָׁם חֶלְקַת מְחוֹקֵק סָפוּן". וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת סוֹפְדִין, וְאוֹמְרִין לְפָנָיו (שָׁם): "צִדְקַת ה' עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל".

וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּסוֹטָה (בְּמִדְבַּר ה, כב): "וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה וְגוֹ' יֶרֶךְ" - מָקוֹם שֶׁהִתְחִילָה בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה, מִשָּׁם פְּרָעֲנִיּוֹת מַתְחֶלֶת לָבֹא עָלֶיהָ. יֶרֶךְ הִתְחִילָה בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ בֶּטֶן, לְפִיכָךְ תִּלְקֶה יֶרֶךְ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ בֶּטֶן, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְהִשְׁקָהּ אֶת הַמָּיִם". וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּאַנְשֵׁי הַמַּבּוּל, אָדָם הִתְחִיל בַּעֲבֵרָה שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ו, ה): "וַיַּרְא ה' כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ", אַף הֵן לָקוּ תְּחִלָּה, וְהַשְׁאָר לֹא פָּלְטוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ז, כג): "וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם" וְגוֹ'. קָטַנִּי סְדוֹם הֵן הִתְחִילוּ בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יט, ד): "טֶרֶם יִשְׁכְּבוּ וְאַנְשֵׁי הָעִיר" וְגוֹ' - אַף הֵן לָקוּ תְּחִלָּה וְהַשְׁאָר לֹא פָּלְטוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם יט, יא): "וְאֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פֶּתַח הַבַּיִת" וְגוֹ'. פַּרְעֹה וְגִדּוֹלוֹ מִצְרַיִם - הֵן הִתְחִילוּ בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת א, כב): "וַיְצַו פַּרְעֹה לְכָל עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל הַבֵּן" וְגוֹ', אַף הֵן לָקוּ תְּחִלָּה וְהַשְׁאָר לֹא פָּלְטוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ז, כט): "וּבְכָה וּבְעַמְּךָ" וְגוֹ'. מְרַגְּלִים הֵן הִתְחִילוּ בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יג, לב): "וַיֹּצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אוֹתָהּ" וְגוֹ', הֵן לָקוּ תְּחִלָּה וְהַשְׁאָר לֹא פָּלְטוּ, הֵן לָקוּ תְּחִלָּה דִּכְתִיב (בְּמִדְבַּר יד, לז): "וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִאֵי דִּבַּת הָאָרֶץ", וְהַשְׁאָר לֹא פָּלְטוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם יד, לה): "אֲנִי ה' דִּבַּרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה" וְגוֹ'. שֹׁכְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִתְחִילוּ בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה יב, יד): "כֹּה אָמַר ה' עַל כָּל שְׁכֵנַי הָרָעִים הַנֹּגְעִים בַּנַּחֲלָה" וְגוֹ', אַף הֵן לָקוּ תְּחִלָּה, וְהַשְׁאָר לֹא פָּלְטוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "הִנְנִי נֹתְשָׁם" וְגוֹ'. נְבִיאֵי יְרוּשָׁלַיִם הֵן הִתְחִילוּ בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה כג, טו): "כִּי מֵאֵת נְבִיאֵי יְרוּשָׁלַיִם יָצְאָה חֲנֻפָּה לְכָל הָאָרֶץ", אַף הֵן לָקוּ תְּחִלָּה וְהַשְׁאָר לֹא פָּלְטוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָהוּ כט, כב): "וְלָקַח מֵהֶם קְלָלָה לְכָל גָּלוּת יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּבָבֶל" וְגוֹ'.

ד,ה כְּשֵׁם שֶׁאָסוּרָה לְבַעַל כָּךְ אָסוּרָה לַבּוֹעֵל, נִמְצֵאתָ אוֹמֵר בְּסוֹטָה: שֶׁנְּתָנָהּ עֵינֶיהָ בְּמַה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לָהּ, מַה שֶּׁבְּקֵשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ, וּמַה שֶּׁבְּיָדָהּ נִטַּל מִמֶּנָּה. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּנָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי שֶׁהָיָה עָרוּם מִכֹּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ג, א): "וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל" וְגוֹ', וְנָתַן עֵינָיו בְּמַה שֶּׁאֵינָהּ רְאוּי לוֹ מַה שֶּׁבִּקֵּשׁ לֹא נִתַּן לוֹ וּמַה שֶּׁבְּיָדוֹ נִטְּלוּהוּ הֵיכָנוּ, בִּקֵּשׁ לְהָרֹג אֶת אָדָם וְלִשְׁא אֶת חַוָּה. אָמַר לוֹ הַמָּקוֹם: אֲנִי אָמַרְתִּי - תִּהְא מֻלָּךְ עַל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְעַכְשָׁו אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה, אֲנִי אָמַרְתִּי - בְּקוֹמָה זְקוּפָה תֵּלֵךְ כְּאָדָם, וְעַכְשָׁו (שָׁם):

הַשָּׁלֵם

תוֹסֶפְתָּא הַשָּׁלֵם

״עַל גְּחוֹנְךָ תֵּלֵךְ״, אֲנִי אָמַרְתִּי – תֹּאכַל מַאֲכַל אָדָם וְתִשְׁתֶּה מַשֶּׁקֶה אָדָם, וְעַכְשָׁו (שָׁם): ״וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ״, אַתָּה בְּקַשְׁתָּ לַהֲרֹג אֶת אָדָם וְלִשְׁא אֶת חַוָּה, עַכְשָׁו (שָׁם): ״וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה״, נִמְצֵאתָ אוֹמֵר, מַה שֶּׁבִּקֵּשׁ לֹא נִתַּן לוֹ וּמַה שֶּׁבִּיְדוֹ נִטַּל מִמֶּנּוּ. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּקַיִן, וְקֹרַח, וּבִלְעָם, וְדוֹאֵג, וַאֲחִיתֹפֶל, וְגֵחֲזִי, וְאַבְשָׁלוֹם, וַאֲדוֹנִיָּה, וְהָמָן, שֶׁנָּתְנוּ עֵינֵיהֶם בְּמַה שֶּׁאֵין רָאוּי לָהֶם, מַה שֶּׁבִּקְּשׁוּ לֹא נִתַּן לָהֶם וּמַה שֶּׁבִּיָדָם נָטְלוּ הַיְמֻנּוּ.

ישעיהו פרק מב

א הֵן עַבְדִּי אֶתְמָךְ־בּוֹ בְּחִירִי רָצְתָה נַפְשִׁי נָתַתִּי רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לַגּוֹיִם יוֹצִיא: **ב** לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא־יַשְׁמִיעַ בַּחוּץ קוֹלוֹ: **ג** קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבּוֹר וּפִשְׁתָּה כֵהָה לֹא יְכַבֶּנָּה לֶאֱמֶת יוֹצִיא מִשְׁפָּט: **ד** לֹא יִכְהֶה וְלֹא יָרוּץ עַד־יָשִׂים בָּאָרֶץ מִשְׁפָּט וּלְתוֹרָתוֹ אִיִּים יְיַחֵלוּ: {פ}

ה כֹּה־אָמַר הָאֵל | יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם רֹקַע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ: **ו** אֲנִי יְהוָה קְרָאתִיךָ בְצֶדֶק וְאַחְזֵק בְּיָדֶךָ וְאֶצָּרְךָ וְאֶתֶּנְךָ לִבְרִית עָם לְאוֹר גּוֹיִם: **ז** לִפְקֹחַ עֵינַיִם עִוְרוֹת לְהוֹצִיא מִמַּסְגֵּר אַסִּיר מִבֵּית כֶּלֶא יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ: **ח** אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא־אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים: **ט** הָרִאשֹׁנוֹת הִנֵּה־בָאוּ וַחֲדָשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד בְּטֶרֶם תִּצְמַחְנָה אַשְׁמִיעַ אֶתְכֶם: {פ}

י שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמְלֹאוֹ אִיִּים וְיֹשְׁבֵיהֶם: **יא** יִשְׂאוּ מִדְבָּר וְעָרָיו חֲצֵרִים תֵּשֵׁב קֵדָר יָרֹנּוּ יֹשְׁבֵי סֶלַע מֵרֹאשׁ הָרִים יְצִוָּחוּ: **יב** יָשִׂימוּ לַיהוָה כָּבוֹד וּתְהִלָּתוֹ בָּאִיִּים יַגִּידוּ: **יג** יְהוָה כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה יָרִיעַ אַף־יַצְרִיחַ עַל־אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר: {ס} **יד** הֶחֱשֵׁיתִי מֵעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֶתְאַפָּק כַּיּוֹלֵדָה אֶפְעֶה אֶשֹּׁם וְאֶשְׁאַף יָחַד: **טו** אַחֲרִיב הָרִים וּגְבָעוֹת וְכָל־עִשְׂבָּם אוֹבִישׁ וְשַׂמְתִּי נְהָרוֹת לָאִיִּים וַאֲגַמִּים אוֹבִישׁ: **טז** וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ בִּנְתִיבוֹת לֹא־יָדְעוּ אַדְרִיכֵם אָשִׂים מַחְשָׁךְ לִפְנֵיהֶם לָאוֹר וּמַעֲקַשִּׁים לְמִישׁוֹר אֵלֶּה הַדְּבָרִים עֲשִׂיתִם וְלֹא עֲזַבְתִּים: **יז** נָסֹגוּ אָחוֹר יֵבֹשׁוּ בֹּשֶׁת הַבֹּטְחִים בַּפֶּסֶל הָאֹמְרִים לְמַסֵּכָה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ: {פ}

יח הַחֵרְשִׁים שְׁמָעוּ וְהָעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת: **יט** מִי עִוֵּר כִּי אִם־עַבְדִּי וְחֵרֵשׁ כְּמַלְאָכִי אֶשְׁלָח מִי עִוֵּר כִּמְשֻׁלָּם וְעִוֵּר כְּעֶבֶד יְהוָה: **כ** רֹאֹת רָאִית וְלֹא תִשְׁמֹר פָּקוּחַ אָזְנַיִם וְלֹא יִשְׁמָע: **כא** יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר: **כב** וְהוּא עַם־בָּזוּז וְשָׁסוּי הָפֵחַ בַּחוּרִים כֻּלָּם וּבְבָתֵּי כְלָאִים הָחְבָּאוּ הָיוּ לָבַז וְאֵין מַצִּיל מִשִּׁסָּה וְאֵין־אֹמֵר הָשֵׁב: **כג** מִי בָכֶם יַאֲזִין זֹאת יַקְשֵׁב וְיִשְׁמַע לְאָחוֹר: **כד** מִי־נָתַן למשוסה לְמִשִּׁסָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבֹזְזִים הֲלוֹא יְהוָה זוּ חָטָאנוּ לוֹ וְלֹא־אָבוּ בִדְרָכָיו הָלוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ: **כה** וַיִּשְׁפֹּךְ עָלָיו חֵמָה אַפּוֹ וְעֻזּוֹז מִלְחָמָה וַתְּלַהֲטֵהוּ מִסָּבִיב וְלֹא יָדָע וַתִּבְעַר־בּוֹ וְלֹא־יָשִׂים עַל־לֵב:

ישעיהו פרק מג

א וְעַתָּה כֹּה־אָמַר יְהוָה בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל אַל־תִּירָא כִּי גְאַלְתִּיךָ קָרָאתִי בְשִׁמְךָ לִי־אָתָּה: **ב** כִּי־תַעֲבָר בַּמַּיִם אִתְּךָ־אָנִי וּבַנְּהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּךָ כִּי־תֵלֵךְ בְּמוֹ־אֵשׁ לֹא תִכָּוֶה וְלֶהָבָה לֹא תִבְעַר־בָּךְ: **ג** כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעֶךָ נָתַתִּי כָפְרְךָ מִצְרַיִם כּוּשׁ וּסְבָא תַּחְתֶּיךָ: **ד** מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ בְעֵינַי נִכְבַּדְתָּ וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךָ וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ וּלְאֻמִּים תַּחַת נַפְשֶׁךָ: **ה** אַל־תִּירָא כִּי אִתְּךָ־אָנִי מִמִּזְרָח אָבִיא זַרְעֶךָ וּמִמַּעֲרָב אֲקַבְּצֶךָּ: **ו** אֹמַר לַצָּפוֹן תֵּנִי וּלְתֵימָן אַל־תִּכְלָאִי הָבִיאִי בָנַי מֵרָחוֹק וּבְנוֹתַי מִקְצֵה הָאָרֶץ: **ז** כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי

בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף־עֲשִׂיתִיו׃ **ח** הוֹצִיא עַם־עִוֵּר
וְעֵינַיִם יֵשׁ וְחֵרְשִׁים וְאָזְנַיִם לָמוֹ׃ **ט** כָּל־הַגּוֹיִם
נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וְיֵאָסְפוּ לְאֻמִּים מִי בָהֶם יַגִּיד זֹאת
וְרִאשֹׁנוֹת יַשְׁמִיעֻנוּ יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ וְיִשְׁמְעוּ
וְיֹאמְרוּ אֱמֶת׃ **י** אַתֶּם עֵדַי נְאֻם־יְהוָה וְעַבְדִּי אֲשֶׁר
בָּחָרְתִּי לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ לִי וְתָבִינוּ כִּי־אֲנִי
הוּא לְפָנַי לֹא־נוֹצַר אֵל וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה׃
{ס} **יא** אָנֹכִי אָנֹכִי יְהוָה וְאֵין מִבַּלְעָדַי
מוֹשִׁיעַ׃ **יב** אֲנִכִּי הִגַּדְתִּי וְהוֹשַׁעְתִּי וְהִשְׁמַעְתִּי
וְאֵין בָּכֶם זָר וְאַתֶּם עֵדַי נְאֻם־יְהוָה וַאֲנִי־
אֵל׃ **יג** גַּם־מִיּוֹם אֲנִי הוּא וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל אֶפְעַל
וּמִי יְשִׁיבֶנָּה׃ {ס} **יד** כֹּה־אָמַר יְהוָה גֹּאַלְכֶם
קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם שִׁלַּחְתִּי בָבֶלָה וְהוֹרַדְתִּי
בָרִיחִים כֻּלָּם וְכַשְׂדִּים בָּאֳנִיּוֹת רִנָּתָם׃ **טו** אֲנִי
יְהוָה קְדוֹשְׁכֶם בּוֹרֵא יִשְׂרָאֵל מַלְכְּכֶם׃
{ס} **טז** כֹּה אָמַר יְהוָה הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ וּבְמַיִם
עַזִּים נְתִיבָה׃ **יז** הַמּוֹצִיא רֶכֶב־וָסוּס חַיִל וְעִזּוּז
יַחְדָּו יִשְׁכְּבוּ בַל־יָקוּמוּ דָּעֲכוּ כַּפִּשְׁתָּה
כָבוּ׃ **יח** אַל־תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת וְקַדְמֹנִיּוֹת אַל־
תִּתְבֹּנָנוּ׃ **יט** הִנְנִי עֹשֶׂה חֲדָשָׁה עַתָּה תִצְמָח
הֲלוֹא תֵדָעוּהָ אַף אָשִׂים בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ בִּישִׁמּוֹן
נְהָרוֹת׃ **כ** תְּכַבְּדֵנִי חַיַּת הַשָּׂדֶה תַּנִּים וּבְנוֹת יַעֲנָה
כִּי־נָתַתִּי בַמִּדְבָּר מַיִם נְהָרוֹת בִּישִׁימֹן לְהַשְׁקוֹת
עַמִּי בְחִירִי׃ **כא** עַם־זוּ יָצַרְתִּי לִי תְּהִלָּתִי יְסַפֵּרוּ׃
{ס} **כב** וְלֹא־אֹתִי קָרָאת יַעֲקֹב כִּי־יָגַעְתָּ בִּי
יִשְׂרָאֵל׃ **כג** לֹא־הֵבֵיאת לִי שֵׂה עֹלֹתֶיךָ וּזְבָחֶיךָ
לֹא כִבַּדְתָּנִי לֹא הֶעֱבַדְתִּיךָ בִּמִנְחָה וְלֹא הוֹגַעְתִּיךָ
בִּלְבוֹנָה׃ **כד** לֹא־קָנִיתָ לִי בַכֶּסֶף קָנֶה וְחֶלֶב
זִבָחֶיךָ לֹא הִרְוִיתָנִי אַךְ הֶעֱבַדְתַּנִי בְּחַטֹּאתֶיךָ
הוֹגַעְתַּנִי בַּעֲוֹנֹתֶיךָ׃ **כה** אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה
פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר׃ **כו** הַזְכִּירֵנִי
נִשָּׁפְטָה יָחַד סַפֵּר אַתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק׃ **כז** אָבִיךָ
הָרִאשׁוֹן חָטָא וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ בִי׃ **כח** וָאֲחַלֵּל
שָׂרֵי קֹדֶשׁ וְאֶתְּנָה לַחֵרֶם יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לִגְדוּפִים׃
{פ}

ישעיהו פרק מד

א וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בָּחַרְתִּי
בּוֹ׃ **ב** כֹּה־אָמַר יְהוָה עֹשֶׂךָ וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן יַעְזְרֶךָּ
אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְישֻׁרוּן בָּחַרְתִּי בּוֹ׃ **ג** כִּי
אֶצֹק־מַיִם עַל־צָמֵא וְנֹזְלִים עַל־יַבָּשָׁה אָצֹק רוּחִי
עַל־זַרְעֶךָ וּבִרְכָתִי עַל־צֶאֱצָאֶיךָ׃ **ד** וְצָמְחוּ בְּבֵין
חָצִיר כַּעֲרָבִים עַל־יִבְלֵי־מָיִם׃ **ה** זֶה יֹאמַר לַיהוָה
אָנִי וְזֶה יִקְרָא בְשֵׁם־יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַיהוָה
וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה׃ {פ}
ו כֹּה־אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ יְהוָה צְבָאוֹת
אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין
אֱלֹהִים׃ **ז** וּמִי־כָמוֹנִי יִקְרָא וְיַגִּידָהּ וְיַעְרְכָהּ לִי
מְשׂוּמִי עַם־עוֹלָם וְאֹתִיּוֹת וַאֲשֶׁר תָּבֹאנָה יַגִּידוּ
לָמוֹ׃ **ח** אַל־תִּפְחֲדוּ וְאַל־תִּרְהוּ הֲלֹא מֵאָז
הִשְׁמַעְתִּיךָ וְהִגַּדְתִּי וְאַתֶּם עֵדָי הֲיֵשׁ אֱלוֹהַּ
מִבַּלְעָדַי וְאֵין צוּר בַּל־יָדָעְתִּי׃ **ט** יֹצְרֵי־פֶסֶל כֻּלָּם
תֹּהוּ וַחֲמוּדֵיהֶם בַּל־יוֹעִילוּ וְעֵדֵיהֶם הֵמָּה בַל־יִרְאוּ
וּבַל־יֵדְעוּ לְמַעַן יֵבֹשׁוּ׃ **י** מִי־יָצַר אֵל וּפֶסֶל נָסָךְ
לְבִלְתִּי הוֹעִיל׃ **יא** הֵן כָּל־חֲבֵרָיו יֵבֹשׁוּ וְחָרָשִׁים
הֵמָּה מֵאָדָם יִתְקַבְּצוּ כֻּלָּם יַעַמְדוּ יִפְחֲדוּ יֵבֹשׁוּ
יָחַד׃ **יב** חָרַשׁ בַּרְזֶל מַעֲצָד וּפָעַל בַּפֶּחָם
וּבַמַּקָּבוֹת יְצָרֲהוּ וַיִּפְעָלֵהוּ בִּזְרוֹעַ כֹּחוֹ גַּם־רָעֵב
וְאֵין כֹּחַ לֹא־שָׁתָה מַיִם וַיִּיעָף׃ **יג** חָרַשׁ עֵצִים נָטָה
קָוֹ יְתָאֲרֵהוּ בַשֶּׁרֶד יַעֲשֵׂהוּ בַּמַּקְצֻעוֹת וּבַמְּחוּגָה

יְתָאֲרֵהוּ וַיַּעֲשֵׂהוּ כְּתַבְנִית אִישׁ כִּתְפְאֶרֶת אָדָם
לָשֶׁבֶת בָּיִת: **יד** לִכְרָת־לוֹ אֲרָזִים וַיִּקַּח תִּרְזָה
וְאַלּוֹן וַיְאַמֵּץ־לוֹ בַּעֲצֵי־יָעַר נָטַע אֹרֶן וְגֶשֶׁם
יְגַדֵּל: **טו** וְהָיָה לְאָדָם לְבָעֵר וַיִּקַּח מֵהֶם וַיָּח�all אַף־
יַשִּׁיק וְאָפָה לֶחֶם אַף־יִפְעַל־אֵל וַיִּשְׁתָּחוּ עָשָׂהוּ
פֶּסֶל וַיִּסְגֹּד־לָמוֹ: **טז** חֶצְיוֹ שָׂרַף בְּמוֹ־אֵשׁ עַל־
חֶצְיוֹ בָּשָׂר יֹאכֵל יִצְלֶה צָלִי וְיִשְׂבָּע אַף־יָח�all וְיֹאמַר
הֶאָח חַמּוֹתִי רָאֵיתִי אוּר: **יז** וּשְׁאֵרִיתוֹ לְאֵל עָשָׂה
לְפִסְלוֹ יסגוד־ יִסְגֹּד־ לוֹ וְיִשְׁתַּחוּ וְיִתְפַּלֶּל אֵלָיו
וְיֹאמַר הַצִּילֵנִי כִּי אֵלִי אָתָּה: **יח** לֹא יָדְעוּ וְלֹא
יָבִינוּ כִּי טָח מֵרְאוֹת עֵינֵיהֶם מֵהַשְׂכִּיל
לִבֹּתָם: **יט** וְלֹא־יָשִׁיב אֶל־לִבּוֹ וְלֹא דַעַת וְלֹא־
תְבוּנָה לֵאמֹר חֶצְיוֹ שָׂרַפְתִּי בְמוֹ־אֵשׁ וְאַף אָפֵיתִי
עַל־גֶּחָלָיו לֶחֶם אֶצְלֶה בָשָׂר וְאֹכֵל וְיִתְרוֹ לְתוֹעֵבָה
אֶעֱשֶׂה לִבְוּל עֵץ אֶסְגּוֹד: **כ** רֹעֶה אֵפֶר לֵב הוּתַל
הִטָּהוּ וְלֹא־יַצִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא יֹאמַר הֲלוֹא שֶׁקֶר
בִּימִינִי: {ס} **כא** זְכָר־אֵלֶּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל כִּי
עַבְדִּי־אָתָּה יְצַרְתִּיךָ עֶבֶד־לִי אַתָּה יִשְׂרָאֵל לֹא
תִנָּשֵׁנִי: **כב** מָחֵיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאותֶיךָ
שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ: **כג** רָנּוּ שָׁמַיִם כִּי־עָשָׂה
יְהוָה הָרִיעוּ תַּחְתִּיּוֹת אָרֶץ פִּצְחוּ הָרִים רִנָּה יַעַר
וְכָל־עֵץ בּוֹ כִּי־גָאַל יְהוָה יַעֲקֹב וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאָר:
{ס} **כד** כֹּה־אָמַר יְהוָה גֹּאֲלֶךָ וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן אֲנֹכִי
יְהוָה עֹשֶׂה כֹּל נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדִּי רֹקַע הָאָרֶץ מִי
אִתִּי מֵאֹתִי: **כה** מֵפֵר אֹתוֹת בַּדִּים וְקֹסְמִים יְהוֹלֵל
מֵשִׁיב חֲכָמִים אָחוֹר וְדַעְתָּם יְסַכֵּל: **כו** מֵקִים
דְּבַר עַבְדּוֹ וַעֲצַת מַלְאָכָיו יַשְׁלִים הָאֹמֵר לִירוּשָׁלַם
תּוּשָׁב וּלְעָרֵי יְהוּדָה תִּבָּנֶינָה וְחָרְבוֹתֶיהָ
אֲקוֹמֵם: **כז** הָאֹמֵר לַצּוֹלָה חֳרָבִי וְנַהֲרֹתַיִךְ
אוֹבִישׁ: **כח** הָאֹמֵר לְכוֹרֶשׁ רֹעִי וְכָל־חֶפְצִי יַשְׁלֵם
וְלֵאמֹר לִירוּשָׁלַם תִּבָּנֶה וְהֵיכָל תִּוָּסֵד: {פ}

ישעיהו פרק מה

א כֹּה־אָמַר יְהוָה לִמְשִׁיחוֹ לְכוֹרֶשׁ אֲשֶׁר־הֶחֱזַקְתִּי
בִּימִינוֹ לְרַד־לְפָנָיו גּוֹיִם וּמָתְנֵי מְלָכִים אֲפַתֵּחַ
לִפְתֹּחַ לְפָנָיו דְּלָתַיִם וּשְׁעָרִים לֹא יִסָּגֵרוּ: **ב** אֲנִי
לְפָנֶיךָ אֵלֵךְ וַהֲדוּרִים אושר אֲיַשֵּׁר דַּלְתוֹת
נְחוּשָׁה אֲשַׁבֵּר וּבְרִיחֵי בַרְזֶל אֲגַדֵּעַ: **ג** וְנָתַתִּי לְךָ
אוֹצְרוֹת חֹשֶׁךְ וּמַטְמֻנֵי מִסְתָּרִים לְמַעַן תֵּדַע כִּי־
אֲנִי יְהוָה הַקּוֹרֵא בִשְׁמְךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: **ד** לְמַעַן
עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּחִירִי וָאֶקְרָא לְךָ בְּשִׁמֶּךָ
אֲכַנְּךָ וְלֹא יְדַעְתָּנִי: **ה** אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד זוּלָתִי
אֵין אֱלֹהִים אֲאַזֶּרְךָ וְלֹא יְדַעְתָּנִי: **ו** לְמַעַן יֵדְעוּ
מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ וּמִמַּעֲרָבָה כִּי־אֶפֶס בִּלְעָדָי אֲנִי
יְהוָה וְאֵין עוֹד: **ז** יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה
שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה כָּל־אֵלֶּה: {פ}
ח הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל וּשְׁחָקִים יִזְלוּ־צֶדֶק
תִּפְתַּח־אֶרֶץ וְיִפְרוּ־יֶשַׁע וּצְדָקָה תַּצְמִיחַ יַחַד אֲנִי
יְהוָה בְּרָאתִיו: {ס} **ט** הוֹי רָב אֶת־יֹצְרוֹ חֶרֶשׂ אֶת־
חַרְשֵׂי אֲדָמָה הֲיאמַר חֹמֶר לְיֹצְרוֹ מֶה־תַּעֲשֶׂה
וּפָעֳלְךָ אֵין־יָדַיִם לוֹ: {ס} **י** הֲוֹי אֹמֵר לְאָב מַה־
תּוֹלִיד וּלְאִשָּׁה מַה־תְּחִילִין: {ס} **יא** כֹּה־אָמַר
יְהוָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְיֹצְרוֹ הָאֹתִיּוֹת שְׁאָלוּנִי עַל־
בָּנַי וְעַל־פֹּעַל יָדַי תְּצַוּוּנִי: **יב** אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ
וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי אֲנִי יָדַי נָטוּ שָׁמַיִם וְכָל־
צְבָאָם צִוִּיתִי: **יג** אָנֹכִי הֵעִירֹתִהוּ בְצֶדֶק וְכָל־
דְּרָכָיו אְיַשֵּׁר הוּא־יִבְנֶה עִירִי וְגָלוּתִי יְשַׁלַּח לֹא
בִמְחִיר וְלֹא בְשֹׁחַד אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
{ס} **יד** כֹּה | אָמַר יְהוָה יְגִיעַ מִצְרַיִם וְסֹחַר־כּוּשׁ

וּסְבָאִים׃ אַנְשֵׁי מִדָּה עָלַיִךְ יַעֲבֹרוּ וְלָךְ יִהְיוּ אֲחֲרַיִךְ
יֵלֵכוּ בַּזִּקִים יַעֲבֹרוּ וְאֵלַיִךְ יִשְׁתַּחֲווּ אֵלַיִךְ יִתְפַּלָּלוּ
אַךְ בָּךְ אֵל וְאֵין עוֹד אֶפֶס אֱלֹהִים׃ **טו** אָכֵן אַתָּה
אֵל מִסְתַּתֵּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ׃ **טז** בּוֹשׁוּ וְגַם־
נִכְלְמוּ כֻּלָּם יַחְדָּו הָלְכוּ בַכְּלִמָּה חָרָשֵׁי
צִירִים׃ **יז** יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּיהוָה תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים
לֹא־תֵבֹשׁוּ וְלֹא־תִכָּלְמוּ עַד־עוֹלְמֵי עַד׃ {פ}
יח כִּי כֹה אָמַר־יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים
יֹצֵר הָאָרֶץ וְעֹשֶׂהָ הוּא כֹוֲנָנָהּ לֹא־תֹהוּ בְרָאָהּ
לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד׃ **יט** לֹא בַסֵּתֶר
דִּבַּרְתִּי בְּמְקוֹם אֶרֶץ חֹשֶׁךְ לֹא אָמַרְתִּי לְזֶרַע
יַעֲקֹב תֹּהוּ בַקְּשׁוּנִי אֲנִי יְהוָה דֹּבֵר צֶדֶק מַגִּיד
מֵישָׁרִים׃ **כ** הִקָּבְצוּ וָבֹאוּ הִתְנַגְּשׁוּ יַחְדָּו פְּלִיטֵי
הַגּוֹיִם לֹא יָדְעוּ הַנֹּשְׂאִים אֶת־עֵץ פִּסְלָם
וּמִתְפַּלְלִים אֶל־אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ׃ **כא** הַגִּידוּ וְהַגִּישׁוּ
אַף יִוָּעֲצוּ יַחְדָּו מִי הִשְׁמִיעַ זֹאת מִקֶּדֶם מֵאָז
הִגִּידָהּ הֲלוֹא אֲנִי יְהוָה וְאֵין־עוֹד אֱלֹהִים מִבַּלְעָדַי
אֵל־צַדִּיק וּמוֹשִׁיעַ אַיִן זוּלָתִי׃ **כב** פְּנוּ־אֵלַי
וְהִוָּשְׁעוּ כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ כִּי אֲנִי־אֵל וְאֵין
עוֹד׃ **כג** בִּי נִשְׁבַּעְתִּי יָצָא מִפִּי צְדָקָה דָּבָר וְלֹא
יָשׁוּב כִּי־לִי תִכְרַע כָּל־בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל־
לָשׁוֹן׃ **כד** אָךְ בַּיהוָה לִי אָמַר צְדָקוֹת וָעֹז עָדָיו
יָבוֹא וְיֵבֹשׁוּ כֹּל הַנֶּחֱרִים בּוֹ׃ **כה** בַּיהוָה יִצְדְּקוּ
וְיִתְהַלְלוּ כָּל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל׃

ישעיהו פרק מו

א כָּרַע בֵּל קֹרַס נְבוֹ הָיוּ עֲצַבֵּיהֶם לַחַיָּה וְלַבְּהֵמָה
נְשֹׂאֹתֵיכֶם עֲמוּסוֹת מַשָּׂא לַעֲיֵפָה׃ **ב** קָרְסוּ כָרְעוּ
יַחְדָּו לֹא יָכְלוּ מַלֵּט מַשָּׂא וְנַפְשָׁם בַּשֶּׁבִי הָלָכָה׃
{פ}

ג שִׁמְעוּ אֵלַי בֵּית יַעֲקֹב וְכֹל־שְׁאֵרִית בֵּית יִשְׂרָאֵל
הַעֲמֻסִים מִנִּי־בֶטֶן הַנְּשֻׂאִים מִנִּי־רָחַם׃ **ד** וְעַד־
זִקְנָה אֲנִי הוּא וְעַד־שֵׂיבָה אֲנִי אֶסְבֹּל אֲנִי עָשִׂיתִי
וַאֲנִי אֶשָּׂא וַאֲנִי אֶסְבֹּל וַאֲמַלֵּט׃ {ס} **ה** לְמִי
תְדַמְּיוּנִי וְתַשְׁוּוּ וְתַמְשִׁלוּנִי וְנִדְמֶה׃ **ו** הַזֹּלְלִים זָהָב
מִכִּיס וְכֶסֶף בַּקָּנֶה יִשְׁקֹלוּ יִשְׂכְּרוּ צוֹרֵף וַיַּעֲשֵׂהוּ
אֵל יִסְגְּדוּ אַף־יִשְׁתַּחֲווּ׃ **ז** יִשָּׂאֻהוּ עַל־כָּתֵף
יִסְבְּלֻהוּ וְיִנִּיחֻהוּ תַחְתָּיו וַיַּעֲמֹד מִמְּקוֹמוֹ לֹא יָמִישׁ
אַף־יִצְעַק אֵלָיו וְלֹא יַעֲנֶה מִצָּרָתוֹ לֹא יוֹשִׁיעֶנּוּ׃
{ס} **ח** זִכְרוּ־זֹאת וְהִתְאַשָּׁשׁוּ הָשִׁיבוּ פּוֹשְׁעִים
עַל־לֵב׃ **ט** זִכְרוּ רִאשֹׁנוֹת מֵעוֹלָם כִּי אֲנֹכִי אֵל וְאֵין
עוֹד אֱלֹהִים וְאֶפֶס כָּמוֹנִי׃ **י** מַגִּיד מֵרֵאשִׁית
אַחֲרִית וּמִקֶּדֶם אֲשֶׁר לֹא־נַעֲשׂוּ אֹמֵר עֲצָתִי תָקוּם
וְכָל־חֶפְצִי אֶעֱשֶׂה׃ **יא** קֹרֵא מִמִּזְרָח עַיִט מֵאֶרֶץ
מֶרְחָק אִישׁ עֲצָתִי אַף־דִּבַּרְתִּי אַף־אֲבִיאֶנָּה
יָצַרְתִּי אַף־אֶעֱשֶׂנָּה׃ {ס} **יב** שִׁמְעוּ אֵלַי אַבִּירֵי לֵב
הָרְחוֹקִים מִצְּדָקָה׃ **יג** קֵרַבְתִּי צִדְקָתִי לֹא תִרְחָק
וּתְשׁוּעָתִי לֹא תְאַחֵר וְנָתַתִּי בְצִיּוֹן תְּשׁוּעָה
לְיִשְׂרָאֵל תִּפְאַרְתִּי׃ {ס}

ישעיהו פרק מז

א רְדִי | וּשְׁבִי עַל־עָפָר בְּתוּלַת בַּת־בָּבֶל שְׁבִי־
לָאָרֶץ אֵין־כִּסֵּא בַּת־כַּשְׂדִּים כִּי לֹא תוֹסִיפִי
יִקְרְאוּ־לָךְ רַכָּה וַעֲנֻגָּה׃ **ב** קְחִי רֵחַיִם וְטַחֲנִי קָמַח
גַּלִּי צַמָּתֵךְ חֶשְׂפִּי־שֹׁבֶל גַּלִּי־שׁוֹק עִבְרִי
נְהָרוֹת׃ **ג** תִּגָּל עֶרְוָתֵךְ גַּם תֵּרָאֶה חֶרְפָּתֵךְ נָקָם
אֶקָּח וְלֹא אֶפְגַּע אָדָם׃ {פ}
ד גֹּאֲלֵנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל׃ **ה** שְׁבִי דוּמָם וּבְאִי בַחֹשֶׁךְ בַּת־כַּשְׂדִּים
כִּי לֹא תוֹסִיפִי יִקְרְאוּ־לָךְ גְּבֶרֶת

מַמְלָכוֹת: **ו** קָצַפְתִּי עַל־עַמִּי חִלַּלְתִּי נַחֲלָתִי
וָאֶתְּנֵם בְּיָדֶךָ לֹא־שַׂמְתְּ לָהֶם רַחֲמִים עַל־זָקֵן
הִכְבַּדְתְּ עֻלֶּךָ מְאֹד: **ז** וַתֹּאמְרִי לְעוֹלָם אֶהְיֶה
גְּבֶרֶת עַד לֹא־שַׂמְתְּ אֵלֶּה עַל־לִבֵּךְ לֹא זָכַרְתְּ
אַחֲרִיתָהּ: {פ}
ח וְעַתָּה שִׁמְעִי־זֹאת עֲדִינָה הַיּוֹשֶׁבֶת לָבֶטַח
הָאֹמְרָה בִּלְבָבָהּ אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד לֹא אֵשֵׁב
אַלְמָנָה וְלֹא אֵדַע שְׁכוֹל: **ט** וְתָבֹאנָה לָךְ שְׁתֵּי־
אֵלֶּה רֶגַע בְּיוֹם אֶחָד שְׁכוֹל וְאַלְמֹן כְּתֻמָּם בָּאוּ
עָלַיִךְ בְּרֹב כְּשָׁפַיִךְ בְּעָצְמַת חַבָּרַיִךְ
מְאֹד: **י** וַתִּבְטְחִי בְרָעָתֵךְ אָמַרְתְּ אֵין רֹאָנִי
חָכְמָתֵךְ וְדַעְתֵּךְ הִיא שׁוֹבְבָתֶךְ וַתֹּאמְרִי בִלְבָּךְ
אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד: **יא** וּבָא עָלַיִךְ רָעָה לֹא תֵדְעִי
שַׁחְרָהּ וְתִפֹּל עָלַיִךְ הוֹוָה לֹא תוּכְלִי כַּפְּרָהּ וְתָבֹא
עָלַיִךְ פִּתְאֹם שֹׁאָה לֹא תֵדָעִי: **יב** עִמְדִי־נָא
בַחֲבָרַיִךְ וּבְרֹב כְּשָׁפַיִךְ בַּאֲשֶׁר יָגַעַתְּ מִנְּעוּרָיִךְ
אוּלַי תּוּכְלִי הוֹעִיל אוּלַי תַּעֲרוֹצִי: **יג** נִלְאֵית בְּרֹב
עֲצָתָיִךְ יַעַמְדוּ־נָא וְיוֹשִׁיעֻךְ הֹברו הֹבְרֵי שָׁמַיִם
הַחֹזִים בַּכּוֹכָבִים מוֹדִעִים לֶחֳדָשִׁים מֵאֲשֶׁר יָבֹאוּ
עָלָיִךְ: **יד** הִנֵּה הָיוּ כְקַשׁ אֵשׁ שְׂרָפָתַם לֹא־יַצִּילוּ
אֶת־נַפְשָׁם מִיַּד לֶהָבָה אֵין־גַּחֶלֶת לַחֻמָּם אוּר
לָשֶׁבֶת נֶגְדּוֹ: **טו** כֵּן הָיוּ־לָךְ אֲשֶׁר יָגָעַתְּ סֹחֲרַיִךְ
מִנְּעוּרָיִךְ אִישׁ לְעֶבְרוֹ תָּעוּ אֵין מוֹשִׁיעֵךְ: {ס}

ישעיהו פרק מח

א שִׁמְעוּ־זֹאת בֵּית־יַעֲקֹב הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל
וּמִמֵּי יְהוּדָה יָצָאוּ הַנִּשְׁבָּעִים | בְּשֵׁם יְהוָה
וּבֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַזְכִּירוּ לֹא בֶאֱמֶת וְלֹא
בִצְדָקָה: **ב** כִּי־מֵעִיר הַקֹּדֶשׁ נִקְרָאוּ וְעַל־אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל נִסְמָכוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
{ס} **ג** הָרִאשֹׁנוֹת מֵאָז הִגַּדְתִּי וּמִפִּי יָצְאוּ
וְאַשְׁמִיעֵם פִּתְאֹם עָשִׂיתִי וַתָּבֹאנָה: **ד** מִדַּעְתִּי כִּי
קָשֶׁה אָתָּה וְגִיד בַּרְזֶל עָרְפֶּךָ וּמִצְחֵךְ
נְחוּשָׁה: **ה** וָאַגֵּיד לְךָ מֵאָז בְּטֶרֶם תָּבוֹא
הִשְׁמַעְתִּיךָ פֶּן־תֹּאמַר עָצְבִּי עָשָׂם וּפִסְלִי וְנִסְכִּי
צִוָּם: **ו** שָׁמַעְתָּ חֲזֵה כֻלָּה וְאַתֶּם הֲלוֹא תַגִּידוּ
הִשְׁמַעְתִּיךָ חֲדָשׁוֹת מֵעַתָּה וּנְצֻרוֹת וְלֹא
יְדַעְתָּם: **ז** עַתָּה נִבְרְאוּ וְלֹא מֵאָז וְלִפְנֵי־יוֹם וְלֹא
שְׁמַעְתָּם פֶּן־תֹּאמַר הִנֵּה יְדַעְתִּין: **ח** גַּם לֹא־
שָׁמַעְתָּ גַּם לֹא יָדַעְתָּ גַּם מֵאָז לֹא־פִתְחָה אָזְנֶךָ כִּי
יָדַעְתִּי בָּגוֹד תִּבְגֹּוד וּפֹשֵׁעַ מִבֶּטֶן קֹרָא
לָךְ: **ט** לְמַעַן שְׁמִי אַאֲרִיךְ אַפִּי וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם־
לָךְ לְבִלְתִּי הַכְרִיתֶךָּ: **י** הִנֵּה צְרַפְתִּיךְ וְלֹא בְכֶסֶף
בְּחַרְתִּיךְ בְּכוּר עֹנִי: **יא** לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה כִּי
אֵיךְ יֵחָל וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא־אֶתֵּן: {פ}
יב שְׁמַע אֵלַי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל מְקֹרָאִי אֲנִי־הוּא אֲנִי
רִאשׁוֹן אַף אֲנִי אַחֲרוֹן: **יג** אַף־יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ
וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם קֹרֵא אֲנִי אֵלֵיהֶם יַעַמְדוּ
יַחְדָּו: **יד** הִקָּבְצוּ כֻלְּכֶם וּשְׁמָעוּ מִי בָהֶם הִגִּיד
אֶת־אֵלֶּה יְהוָה אֲהֵבוֹ יַעֲשֶׂה חֶפְצוֹ בְּבָבֶל וּזְרֹעוֹ
כַּשְׂדִּים: **טו** אֲנִי אֲנִי דִּבַּרְתִּי אַף־קְרָאתִיו הֲבֵאתִיו
וְהִצְלִיחַ דַּרְכּוֹ: **טז** קִרְבוּ אֵלַי שִׁמְעוּ־זֹאת לֹא
מֵרֹאשׁ בַּסֵּתֶר דִּבַּרְתִּי מֵעֵת הֱיוֹתָהּ שָׁם אֲנִי וְעַתָּה
אֲדֹנָי יְהוִה שְׁלָחַנִי וְרוּחוֹ: {פ}
יז כֹּה־אָמַר יְהוָה גֹּאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ
תֵּלֵךְ: **יח** לוּ הִקְשַׁבְתָּ לְמִצְוֹתָי וַיְהִי כַנָּהָר
שְׁלוֹמֶךָ וְצִדְקָתְךָ כְּגַלֵּי הַיָּם: **יט** וַיְהִי כַחוֹל זַרְעֶךָ
וְצֶאֱצָאֵי מֵעֶיךָ כִּמְעֹתָיו לֹא־יִכָּרֵת וְלֹא־יִשָּׁמֵד שְׁמוֹ
מִלְּפָנָי: {ס} **כ** צְאוּ מִבָּבֶל בִּרְחוּ מִכַּשְׂדִּים בְּקוֹל

רִנָּה הַגִּידוּ הַשְׁמִיעוּ זֹאת הוֹצִיאוּהָ עַד־קְצֵה
הָאָרֶץ אִמְרוּ גָּאַל יְהוָה עַבְדּוֹ יַעֲקֹב: **כא** וְלֹא
צָמְאוּ בֶּחֳרָבוֹת הוֹלִיכָם מַיִם מִצּוּר הִזִּיל לָמוֹ
וַיְבְקַע־צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם: **כב** אֵין שָׁלוֹם אָמַר יְהוָה
לָרְשָׁעִים: {פ}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת אמור

יום **ראשון**	**11** יג	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות י' **ירושלמי:** יבמות ל"ט **תוספתא:** נזיר ד **נ"ך:** ישעיהו מב **משניות:** חלין ט **זהר:** חלק ב עמ' רלג-רלד	**כ"ח לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:20 | **סו"ז תפילה** ..... 10:17 **נץ החמה** ..... 5:42 | **חצות היום** ..... 12:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:16 | **שקיעה** ..... 7:26 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:08 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:39
יום **שני**	**12** יד	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות י"א **ירושלמי:** יבמות מ' **תוספתא:** נזיר ה **נ"ך:** ישעיהו מג **משניות:** חלין י **זהר:** חלק ב עמ' רלה-רלו	**תענית שני בתרא** (לנוהגים, לדחות התענית), **פסח שני, כ"ט לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:19 | **סו"ז תפילה** ..... 10:17 **נץ החמה** ..... 5:41 | **חצות היום** ..... 12:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:16 | **שקיעה** ..... 7:27 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:08 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:40
יום **שלישי**	**13** טו	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות י"ב **ירושלמי:** יבמות מ"א **תוספתא:** נזיר ו **נ"ך:** ישעיהו מד **משניות:** חלין יא **זהר:** חלק ב עמ' רלז-רלח	**ל' לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:18 | **סו"ז תפילה** ..... 10:17 **נץ החמה** ..... 5:41 | **חצות היום** ..... 12:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:15 | **שקיעה** ..... 7:27 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:07 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:40
יום **רביעי**	**14** טז	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות י"ג **ירושלמי:** יבמות מ"ב **תוספתא:** סוטה א **נ"ך:** ישעיהו מה **משניות:** חלין יב **זהר:** חלק ב עמ' רלט-רמ	**ל"א לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:17 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:40 | **חצות היום** ..... 12:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:15 | **שקיעה** ..... 7:28 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:07 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:41
יום **חמישי**	**15** יז	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות י"ד **ירושלמי:** יבמות מ"ג **תוספתא:** סוטה ב **נ"ך:** ישעיהו מו **משניות:** בכורות א **זהר:** חלק ב עמ' רמא-רמב	**ל"ב לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:16 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:39 | **חצות היום** ..... 12:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:14 | **שקיעה** ..... 7:29 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:07 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:42
יום **ששי**	**16** יח	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות ט"ו **ירושלמי:** יבמות מ"ד **תוספתא:** סוטה ג **נ"ך:** ישעיהו מז **משניות:** בכורות ב **זהר:** חלק ב עמ' רמג-רמד	**ל"ג בעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:15 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:39 | **חצות היום** ..... 12:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:14 | **שקיעה** ..... 7:30 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:43 **הדלקת נרות** (40 דק'): **6:50** (20 דק'): **7:10**
שב"ק	**17** יט	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות ט"ז **ירושלמי:** יבמות מ"ה **תוספתא:** סוטה ד **נ"ך:** ישעיהו מח **משניות:** בכורות ג **זהר:** חלק ב עמ' רמה-רמו	**שבת קודש פרשת אמור, ל"ד לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:15 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:38 | **חצות היום** ..... 12:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:13 | **שקיעה** ..... 7:30 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:43 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:43**

כְּשֶׁאָדָם מַגִּיעַ לִידֵי נִסָּיוֹן, מַרְגִּישׁ שֶׁהוּא לֹא יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר, יֵשׁ רַק עֵצָה אַחַת - לִצְעֹק לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תַּצִּיל אוֹתִי! אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת! יֵשׁ לִי נִסָּיוֹן מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, תַּצִּיל אוֹתִי!"... (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)